

Statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse

Med utgångspunkt i
förvaltningsövergripande beredning och en
inkluderande process

Innehåll

1	Inledning	8
2	Landsbygdspolitikens planeringssystem	10
2.1	Definitionen av landsbygd	11
2.2	Landsbygdsinformation och -forskning	17
2.3	Definitionen av landsbygdspolitik	20
2.3.1	Nationell organisering: landsbygdspolitiska rådet och nätverket	21
2.3.2	Övergripande och riktade verksamhetssätt inom landsbygdspolitiken	25
2.3.3	Landsbygdssäkring	26
2.3.4	Internationell referensram	28
2.3.4.1	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling OECD	29
2.3.4.2	Europeiska unionen	29
2.3.4.3	Nordiska ministerrådet	30
3	Landsbygdsområdenas lägesbild och förändringsfaktorer	34
3.1	Befolkningsutveckling och befolkningens funktionsförmåga	36
3.1.1	Livskvalitet	39
3.1.2	Befolkningens funktionsförmåga	41
3.1.3	Multilokal befolkning	43
3.2	Boende differentierar landsbygden	45
3.3	Betydelsen av civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamhet	50
3.4	Läget för landsbygdens ekonomiska strukturer	56
3.4.1	FUI, offentliga upphandlingar och tillgång till finansiering	57
3.4.2	Tillgång till arbetskraft och arbetskraftens kompetens	60
3.4.3	Strukturförändringen inom jord- och skogsbruket	61
3.4.4	Företagens och den lokala ekonomins resiliens	63
3.4.5	Sektorer på frammarsch	65
3.4.6	Den sociala ekonomin	68
3.4.7	Unga som framtidens aktörer	69
3.5	Förändringar i servicenätet och i tillgängligheten	73
3.5.1	Undervisnings- och utbildningstjänster	73
3.5.2	Social- och hälsovårdstjänster	75
3.5.3	Kulturtjänster	76
3.5.4	Nödvändighetstjänster	77
3.5.5	Nödvändiga digitala förbindelser	78
3.5.6	Servicens fysiska tillgänglighet	81

3.6	Den tredubbla miljökrisen ur landsbygdens synvinkel	85
3.6.1	Energiomställningen	88
3.7	Landsbygdens livskraft inom ramen för den övergripande säkerheten	90
3.8	Observationer om ömsesidigt beroende och missnöjets geografi	96
3.9	SWOT-analys av lägesbilden och förändringsfaktorerna	101
4	Nationell landsbygdsvision	103
5	Förvaltningsövergripande mål och utvecklingsrekommendationer	105
5.1	Mål: Uppdatera den digitala och fysiska tillgängligheten	108
5.2	Mål: Stärka strukturer som stöder ekonomisk förnyelse.....	111
5.3	Mål: Stärka verksamhetsförutsättningarna, välbefinnandet, förtroendet och framtidstron.....	116
5.4	Mål: Utöka, samla och utnyttja samhällelig landsbygdsinformation.....	122
5.5	Mål: Slipa och stärka det landsbygdspolitiska planeringssystemet.....	126
6	Källförteckning	130

1 Inledning

Den landsbygdspolitiska redogörelsen lämnas till riksdagen för tredje gången. Den beskriver nuläget och förändringsfaktorerna i landsbygdsområdena, presenterar en långsiktig vision för landsbygden samt förvaltningsövergripande mål och rekommendationer för att förnya landsbygdernas livskraft. Redogörelsen fungerar som stöd för regeringens och statsrådets strategiska beslutsfattande och preciserar specialfrågor som har med differentieringen av regionerna att göra och som även har lyfts fram i del 1 av framtidsredogörelsen.

Enligt regeringsprogrammet "Ett starkt och engagerat Finland" hör landsbygden till samhällets grundpelare. Målet är att främja möjligheterna för hela Finland, motarbeta ojämlikheten mellan regionerna och stärka försörjningsberedskapen. Redogörelsen stöder genomförandet av dessa mål genom att komplettera de nationella strategierna och programmen med landsbygdsinformation samt ge kontext till nationella politiska åtgärder som är beroende av landsbygden för att få genomslagskraft. Målet hållbar tillväxt är kopplat till landsbygdernas potentialer, som identifierat kan tas tillvara bättre. I regeringsprogrammet betonas tillväxtförutsättningarna hos små och medelstora företag, rättvis konkurrens, FUI-satsningar samt utnyttjande av digitalisering och dataekonomi. Landsbygderna erbjuder möjligheter till investeringar, export och välfärd genom mångsidig företagsverksamhet och landsbygdsutvecklingens strukturer. Till målen hör också att göra rörligheten smidigare, motverka fysisk inaktivitet, stärka distansarbete, uppmuntra människor att flytta ut på landet och till skärgården samt att trygga den biologiska mångfalden och tillgången till ren energi.

I redogörelsen identifieras landsbygdsområdenas särdrag, styrkor och utmaningar. Enligt regeringsprogrammet ska EU:s beslut vara rättvisa och beakta regionala särdrag. Finland är ett av de mest landsbygdsbetonade länderna i EU och OECD, och för att påverka internationellt krävs noggrann information om landsbygdens specialfrågor. Redogörelsen stöder EU-påverkan och den nationella beredningen av EU:s nästa finansieringsperiod.

Vid sidan av redogörelsen har Den nationella livsmedelsstrategin 2040 utarbetats, och den ska överlämnas som redogörelse till riksdagen våren 2026. Båda dokumenten motsvarar Europeiska kommissionens visioner för jordbruk och livsmedel samt landsbygden. Den landsbygdspolitiska redogörelsen skapar en ram och förutsättningar för att uppnå målen för livsmedelspolitiken.

Landsbygdspolitiken är en del av regionutvecklingshelheten och fungerar parallellt med stadspolitiken och skärgårdspolitiken. Den landsbygdspolitiska redogörelsen är kopplad till de nationella målen för regionutveckling på flera nivåer, i synnerhet när det gäller att stärka livskraften, försörjningsberedskapen och hållbarhetsomställningen i landsbygdsområdena. Redogörelsen stöder verkställandet av regionutvecklingen genom att erbjuda ett kunskapsunderlag som bygger på geografisk information och landsbygdsforskning och som hjälper till att rikta in åtgärder för att minska skillnaderna inom och mellan regionerna samt förnya livskraften utifrån lokalt förankrade möjligheter. Behovet av landsbygdssäkring identifierades redan i redogörelsen år 2009. Riksdagen förutsatte att bedömningen ska tas i bruk inom centralförvaltningen, och behovet har sedermera framhävts.

Effektiv politik förutsätter övergripande granskning och noggrannare uppföljning än vad allmän statistik kan erbjuda. Redogörelsen svarar på detta behov. I den utnyttjas geografisk information och samhällelig landsbygdsforskning, och i beredningen har sammanlagt över 2 300 personer i olika åldrar och med olika bakgrund från olika håll i Finland deltagit tillsammans med jord- och skogsbruksutskottet (JsU), landsbygdspolitiska rådet (MANE), skärgårdsdelegationen (SANK) och den parlamentariska arbetsgruppen för glesbygden (Harva). Utkastet till redogörelsen har varit ute på remiss på plattformen Utlåtande.fi mellan den 5 juni och den 18 augusti 2025. Sammanlagt 217 aktörer svarade på begäran om utlåtande.

Tjänsteberedningen av redogörelsen har letts av en förvaltningsövergripande styrgrupp med överdirektör Minna-Mari Kaila från jord- och skogsbruksministeriet som ordförande. Styrgruppen har fått stöd av ett förvaltningsövergripande sekretariat under ledning av ordförande Antonia Husberg, konsultativ tjänsteman vid jord- och skogsbruksministeriet.

Beredningen av redogörelsen har följts upp av ministerarbetsgruppen för ren energi, miljö och försörjningsberedskap med ordförande klimat- och miljöminister Kai Mykkänen (t.o.m. 24.1.2025) och Sari Multala (fr.o.m. 24.1.2025).

Redogörelsens tidsspann sträcker sig över innevarande valperiod till 2040-talet. Utifrån riksdagsbehandlingen och riksdagens skrivelse utarbetas en noggrannare förvaltningsövergripande genomförandeplan för den landsbygdspolitiska redogörelsen. Verksamhetsförutsättningarna på landsbygderna måste tryggas genom att säkerställa att olika landsbygdsområdens perspektiv beaktas över valperioderna. Detaljerade finansieringsbeslut fattas inom ramarna för planerna för de offentliga finanserna och anslagen i statsbudgeten.

2 Landsbygdspolitikens planeringssystem

Finland har på nationell och internationell nivå förbundit sig att främja och stärka platsbaserad politik och utveckling¹. Landsbygdspolitiska åtgärder för att stärka förvaltningsövergripande samordning inleddes vid övergången mellan 1970- och 1980-talet². Verksamhetsmodellen har utvecklats systematiskt och följts upp sedan 1988. Modellen är internationellt banbrytande³. Ett platsbaserat tillvägagångssätt⁴ är utgångspunkten för såväl den nationella som den internationella landsbygdspolitiken. Utifrån det skräddarsys politiken, beredningen av den och utvecklingsåtgärderna med beaktande av behoven, styrkorna och möjligheterna som olika regioner och platser har (ibid.). En dokumentanalys har dock visat att granskningar av landsbygden och lokala förhållanden har hamnat i skuggan av granskningen av städer och regionala förhållanden inom statsförvaltningen⁵.

1 OECD 2019a, Europeiska unionens råd 2023

2 Landsbygdspolitiska delegationen 1992

3 OECD 2008

4 Barca 2009; Lehtonen 2015; Luoto m.fl. (red.) 2016

5 Lehtonen m.fl. 2025a; jfr Hyyryläinen m.fl. 2021

2.1 Definitionen av landsbygd

Av Finlands areal består mer än 95 procent av landsbygd, 68 procent av glesbygd⁶ och 15 procent av skärgårdsområden⁷. Landsbygden kan definieras statistiskt⁸, utifrån förvaltningsgränserna⁹, utifrån kartrutor som bygger på geografisk information¹⁰ samt som funktionell region¹¹. Landsbygden är också en uppfattning som människor har format, och den beskrivs erfarenhetsbaserat och språkligt¹².

I redogörelsen definieras landsbygdsområden utifrån en klassificering av stads- och landsbygdsområden som bygger på geografisk information¹³ och är oberoende av administrativa gränser (bild 1, vänster). Klassificeringen delar in Finlands regioner i sju områdesklasser utifrån flera jämförelsegrunder och statistikrutnät på 250 m. Klassificeringen gör det möjligt att särskilja olika typer av områden och att beräkna statistik både för enskilda områden och för deras kombinationer.

6 Klassificering av stads- och landsbygdsområden (miljo.fi)

7 Skärgårdsklassificering (miljo.fi)

8 Utifrån befolkningstäthet (Statistikcentralen 2025) eller flera variabler, såsom uppgifter om befolkning, arbetskraft, arbetsplatser, arbetsresor och byggnader (Helminen m.fl. 2020).

9 Statistikcentralen 2025

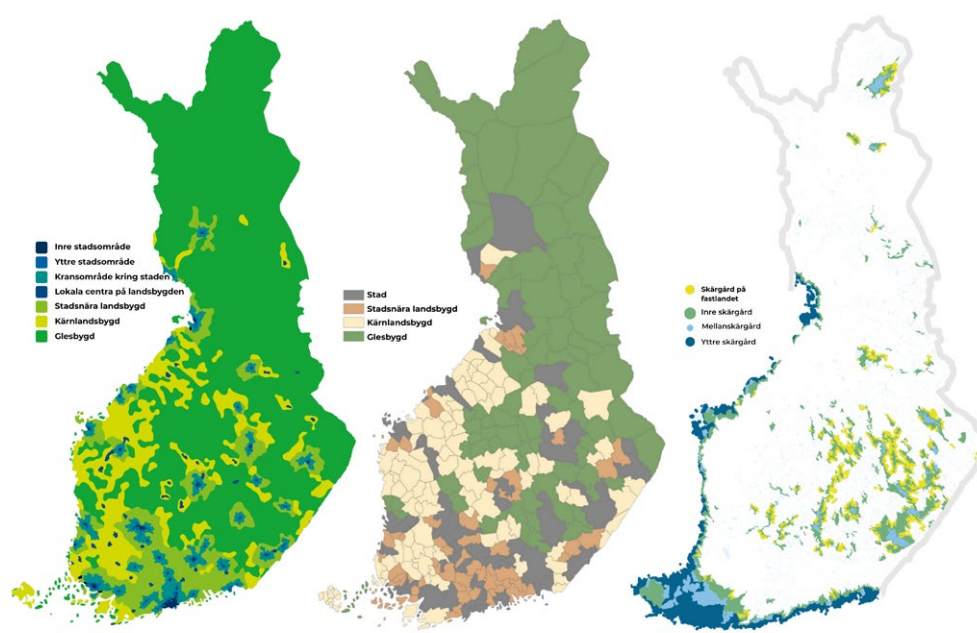
10 Klassificering av stads- och landsbygdsområden; Helminen m.fl. 2020; Penje m.fl. 2023

11 Funktionella regioner omfattar ofta både urbana områden och landsbygd. De urbana områdena utgör i allmänhet en liten del, och största delen av den funktionella regionen består av landsbygd. Om det inte finns något urbant område fungerar ofta lokala centra på landsbygden som centrum. På glesbygden förenas små centra genom tjänster och pendlingsströmmar. (Nurmio m.fl. 2017). Definitionen av funktionella landsbygdsområden utvecklas på EU-nivå. (Dijkstra m.fl. 2023; Stjernberg m.fl. 2023)

12 Leinamo m.fl. 2017; MacGregor-Fors m.fl. 2020; Kanner m.fl. 2021; Vihinen m.fl. 2024a; Landsbygdsbarometern (landsbygdspolitik.fi)

13 Helminen m.fl. 2014 och 2020

Figur 1. Nationell klassificering av stads- och landsbygdsområden som bygger på geografisk information (till vänster), generaliserad områdesklassificering utifrån kommungränserna (i mitten) samt skärgårdstypologi (till höger). Källa: Finlands miljöcentral 2020; 2022.

Klassificeringen har i sin nuvarande form använts sedan 2013 och den uppdaterades 2020. Sommaren 2025 utredde Finlands miljöcentral behovet av klassificeringen och en förnyelse av den. Centralförvaltningens viktigaste användningsändamål anknyter till förvaltningsövergripande beredning och konsekvensbedömning, där den fungerar som ett strategiskt verktyg för att gestalta områdena och rikta in politiken. I uppföljningen av landsbygdens utveckling och regionutvecklingen får man med hjälp av klassificeringen noggrannare information än på kommun- och landskapsnivå. Inom stadspolitiken lämpar sig klassificeringen för att producera bakgrundsinformation. Förändringar och omvälvningar i samhället framhäver den dynamiska karaktären hos olika fenomen. Klassificeringen är avsedd att vara en bestående tolkning av olika områden och den fungerar som ett hjälpmedel för att strukturera och förstå fenomen. Det har inte identifierats något behov av att göra större metodändringar, men det är nödvändigt att precisera de nuvarande områdesklasserna, åtgärda inkonsekvenser, informera om klassificeringen och ge utbildning i hur den används¹⁴.

14 Helminen m.fl. 2025

Klassificeringar som baserar sig på kommungränserna är problematiska på grund av kommunernas stora arealer. Inom en kommun eller ett stadsområde finns det ofta både stads-, landsbygds- och skärgårdsområden. Utifrån klassificeringen av stads- och landsbygdsområden har man producerat en klassificering som generaliserats enligt kommungränserna (bild 1, i mitten), där en kommuns områdestyp bestäms utifrån den dominerande områdesklassen. Statistikcentralens statistiska kommungruppering beskriver urbanitet på motsvarande sätt. Den delar in kommunerna i urbana kommuner, tätortskommuner och landsbygdskommuner utifrån andelen tätortsbefolkning och invånarantalet i den största tätorten¹⁵. Väldigt olika kommuner och städer (t.ex. Helsingfors och Kaskö) ingår i samma kategori. När den statistiska kommungrupperingen används räknas landsbygdskommuner och tätortskommuner som landsbygd¹⁶.

Klassificeringen av stads- och landsbygdsområden omfattar skärgårdsområden för vilka en egen klassificering har utvecklats. Skärgårdsklassificeringen (bild 1 till höger) delar in Finlands skärgårdsområden i fyra områdesklasser: inre skärgården, mellanskärgården, yttre skärgården och skärgård på fastlandet. Områden som inte hör till skärgårdsområdena har klassificerats som övriga vatten- och fastlandsområden¹⁷. I redogörelsen anses landsbygdsområden även omfatta landsbygdslika skärgårdsområden.

På internationell nivå finns det olika definitioner av landsbygd. Nordiska ministerrådets forskningsinstitut Nordregio har skapat en nordisk klassificering av stads- och landsbygdsområden (bild 2) utifrån den finländska modellen¹⁸. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling OECD:s (nedan OECD)¹⁹ globala klassificering grundar sig på funktionella stadsområden och identifierar endast befolkningstätheten och uppskattningar av körsträckan för att nå metropolområden. I klassificeringen definieras landsbygd som en av tre typer av små regioner (TL3).

15 Statistikcentralen 2025

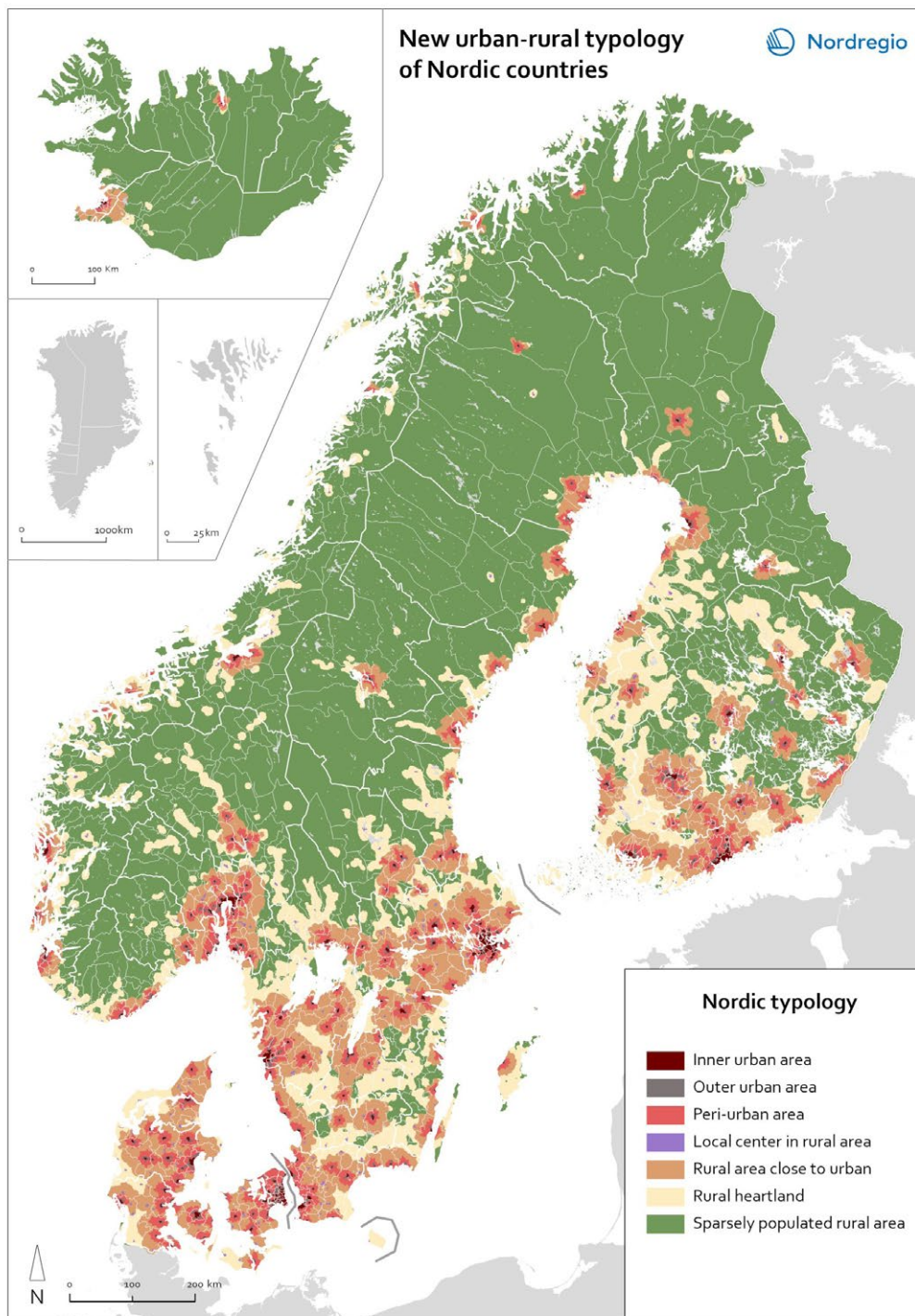
16 Det finns andra indelningar, t.ex. MDI Publics (FCG) egen kommungruppering, som identifierar en kommuns stads- eller landsbygdskaraktär och ligger närmare kommunindelningen enligt den nationella klassificeringen av stads- och landsbygdsområden än Statistikcentralens kommungruppering.

17 Skärgårdsklassificering (miljo.fi)

18 Penje m.fl. 2023; Salonen 2024

19 Fadic m.fl. 2019

Figur 2. Nordisk klassificering av stads- och landsbygdsområden som bygger på geografisk information. Källa: Penje m.fl. 2023

Nationell klassificering av stads- och landsbygdsområden

Regionbeskrivningarna av landsbygd enligt klassificeringen av stads- och landsbygdsområden som bygger på geografisk information är nationella generaliseringar och hjälper till att gestalta nationella landsbygdspolitiska frågor. Beskrivningarna är följande:

Glesbygden har splittrad bosättningsstruktur och det finns få tätorter (vidsträckta obebodda områden). I området bor knappt fem procent av hela landets befolkning. Områdena ligger långt från stora centra och näringsstrukturen är ensidig. Som glesbygd klassificeras landsbygder som inte uppfyller kriterierna för stadsnära landsbygd eller kärnlandsbygd. Den vanligaste markanvändningskategorin är skog eller myr.

Kärnlandsbygden är ett område med mångsidig ekonomisk verksamhet som är relativt tätbebyggt och långt från stora centra. Det är ett övergångsområde mellan stadsnära landsbygd och glesbygd. Cirka 12 procent av hela landets befolkning bor i området.

Lokala centra på landsbygden hamnar utanför städernas influensområde. De är mindre centralorter med högst 15 000 invånare. De har en viktig uppgift som centrum för service och tjänster för de landsbygdsområden som omger orten. De avgränsas utifrån befolkningmängden, befolkningstätheten, antalet arbetsplatser och kriterierna för områdeseffektivitet.

Stadsnära landsbygd är ett landsbygdsområde som funktionellt (t.ex. som arbetsplatsområde) och fysiskt ligger nära stadsområden. Den avgränsas i förhållande till redan avgränsade stadsområden. Cirka tio procent av befolkningen bor i området.

Skärgårdsklassificering

Skärgårdsområdena utgör cirka 15 procent av Fastlandsfinlands areal. Av dessa är 70 procent glesbygd, tio procent kärnlandsbygd och 16 procent stadsnära landsbygd. Skärgårdsklassificeringen har också genomförts med ett statistikrutnät som inte beaktar administrativa gränser, men jämförelsegrunderna är andra än i klassificeringen av stads- och landsbygdsområden.

Den yttre skärgården karakteriseras av vidsträckta öppna havsområden och långa avstånd till andra öar, som oftast är små och en del av dem kan nås från fastlandet med skärgårdstrafikförbindelser. Yttre skärgården kan också omfatta täta skärgårdsområden som omges av vidsträckta vattenområden.

Den mellersta skärgården är som namnet antyder en övergångszon mellan den inre och den yttre skärgården. Den karakteriseras av ett stort antal öar och relativt korta avstånd till andra öar. I mellanskärgården är skärgårdsområdena vidsträckta och ganska täta. Det finns mycket sällan fast vägförbindelse från fastlandet till mellanskärgården. De viktigaste öarna kan nås från fastlandet med skärgårdstrafikförbindelser.

Den inre skärgården karakteriseras av närheten till fastlandet och den stora andelen markareal i förhållande till vattenarealen. Den inre skärgården är till stor del en skärgård med fast vägförbindelse och därmed är förbindelserna till fastlandet goda. Inom den inre skärgården finns också områden med öppet vatten.

Till de skärgårdsliknande fastlandsområdena hör de fastlandsområden som kraftigt splittrats av vattendrag och vars tillgänglighetsproblem motsvarar förhållandena i skärgårdsområdena. De är i huvudsak ett särdrag för insjöområdena i inlandet och förekommer även som små områden vid kusten i form av de yttersta ändorna av uddar eller smala områden av sönderskuren kust.

Källor: Klassificering av stads- och landsbygdsområden; Helminen m.fl. 2014 och 2020; skärgårdsklassificering

2.2 Landsbygdsinformation och -forskning

Uppnåendet av flera politiska och strategiska mål är beroende av hur landsbygdsområdena fungerar och utvecklas. Statistik, lägesbeskrivningar och analyser av situationen i landsbygderna efterfrågas i beslutsfattandet och beredningen av det²⁰. På internationell nivå har landsbygdsinformationens betydelse framhävts, särskilt i samband med hållbarhetsutmaningar och innovationssystem²¹. En "urban snedvridning"²² har identifierats, där städerna ses som ekonomiska aktörer och effektivast när det gäller att lösa hållbarhetsproblem.

Verksamheten på landsbygderna påverkas av geografi, befolkning, ekonomiska strukturer och socioekonomiska faktorer. Dessa är annorlunda än i städerna²³. Det finns begränsat med statistik som beaktar landsbygderna, den uppdateras långsamt och informationen är utspridd i olika källor och informationstjänster²⁴. Det innebär en utmaning för användningen av informationen till exempel när en landsbygdssäkring (eng. Rural Proofing) och en utvärdering av skärgårdseffekter (eng. Island Proofing) ska genomföras. Behovet av bedömningar har blivit större under de senaste åren. Med hjälp av ny forskningsdata, statistik och analyser på noggrannare nivå, riksomfattande forsknings- och utvecklingsprojekt som gäller landsbygden och internationellt arbete till exempel inom OECD har det gått att avveckla myter om landsbygden²⁵.

I Finland fokuserar statistiken på städerna, eftersom mer än 72 procent av befolkningen enligt registren bor i stadsområden. Detta döljer och snedvrider lägesbilden för landsbygdsområdena, eftersom mycket statistik och många analyser bygger på var befolkningen är stadigvarande bosatt. Nationella och även regionala rapporter (från välfärdsområden, NTM-områden, regionförvaltningsverk och landskap) som presenterar resultat som nationella och/eller regionala medelvärden, beskriver inte den verkliga situationen och utvecklingen i landsbygdsområdena eller landsbygdskommunerna.

20 Vihinen m.fl. 2025a

21 Europeiska kommissionen 2021a; Europaparlamentet 2022; Europeiska unionens råd 2023; Statsrådets utredning 2021; McCann 2023 samt OECD 2022, 2023a-b, 2024b och 2025a

22 Ala-Mantila m.fl. 2022

23 Bl.a. Lehtonen 2015; Lehtonen m.fl. 2022; Husberg m.fl. 2022; Kahila m.fl. 2022; Makkonen m.fl. 2022; Lehtonen m.fl. 2025b; Makkonen m.fl. 2025

24 Vihinen m.fl. 2025a; jfr Lehtonen m.fl. 2025a

25 OECD 2022; 2025a, b och d; jfr Sasso m.fl. 2025

En analys med hjälp av datautvinning från statens publikationsarkiv (11–12/2024) visar att begrepp som beskriver landsbygden förekommer i ojämna utsträckning och koncentreras till jord- och skogsbruket. Stadsbegrepp är i större utsträckning och i högre grad representerade i olika ministeriers publikationer och anknyter till samhällsliga strukturer, näringslivet och tjänster²⁶. Snedvridningen återspeglas också i invånarnas upplevelser av exempelvis hur rättvisa de klimatpolitiska åtgärderna är²⁷. Behovet av att i planeringen, genomförandet och uppföljningen av politiken även identifiera och beakta landsbygdsområdenas särdrag och särskilda behov framhävs²⁸.

Centrala projekt i Europeiska kommissionens långsiktiga vision för EU:s landsbygdsområden²⁹ har varit forskning och innovation som stöder landsbygdssamhällena (Horisont Europa) och inrättandet av observationsorganet för landsbygden (eng. Rural Observatory). Observationsorganet sammanställer landsbygdsinformation och statistik samt producerar analyser som stöd för beslutsfattandet. I Finland ingår det i Naturresursinstitutets lagstadgade uppgifter³⁰ att främja välfärd och landsbygdsens livskraft. Naturresursinstitutet har utvecklat en informationstjänst som samlar naturresursdata³¹, men en informationstjänst om landsbygdsens livskraft som motsvarar EU:s observationsorgan har inte producerats som stöd för det samhällsliga beslutsfattandet.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling OECD betonar landsbygdsforskningens betydelse. OECD:s serie Rural Studies³² erbjuder ett landsbygds-perspektiv på förändringarna i samhället. Forskningsserien går att jämföra med de riksomfattande forsknings- och utvecklingsprojekt om landsbygden som JSM finansierar via den nationella landsbygdspolitiken. I Finland håller landsbygdsforskningen hög kvalitet och är kopplad till landsbygdspolitikens FoU-finansiering och nätverksverksamhet. Forskningen har finansierats sedan slutet av 1980-talet. Anslaget har genomgått avsevärda förändringar och minskat med mer än 80 procent sedan 2011. Finansieringen av FoU-projekt har under de senaste åren varit

26 Lehtonen m.fl. 2025a

27 Bl.a. Landsbygdsbarometern 2020 och 2023; jfr Alue ja Ympäristö 2023.

28 Bl.a. OECD 2019a; Europeiska kommissionen 2021a; Kattilakoski m.fl. 2021; OECD 2022; Husberg m.fl. 2022; McCann 2023; OECD 2025a och e

29 Europeiska kommissionen 2021a

30 Enligt 1 § i lagen om Naturresursinstitutet (561/2014) finns Naturresursinstitutet "för främjande av en konkurrenskraftig näringsverksamhet utifrån en hållbar användning av förnybara naturresurser samt för främjande av välfärd och landsbygdsens livskraft".

31 Till exempel tjänsten för naturresursdata Luonnonvaratieto (luke.fi) innehåller resultat från naturresursinventeringar, forskningsprojekt och expertuppdrag.

32 OECD Rural Studies

0,5 miljoner euro. Med hjälp av den har man understött forskning som är kritisk för landsbygdspolitiken och som inte har haft tillgång till något annat stöd. Resultaten har utnyttjats till exempel för att hantera krisen i anslutning till säsongarbetskraften samt för att förstå fenomenet multilokalitet, förnyandet av livskraften i kommuner som avfolkas (smart anpassning), effekterna av förändringar i servicenätet, miljörättvisan i energiomställningen samt fenomenen energi- och transportfattigdom. Finansieringen har fungerat som startpeng för bredare forskning och till exempel som delfinansiering för att inrätta nio landsbygdsprofessorer vid universiteten och nätverket Rural Studies. Dessa lades ner av universiteten på 2010-talet. I Finland erbjuds endast enstaka kurser i landsbygdsundervisning på universitetsnivå. Den enda återstående landsbygdspolitiska professuren finns vid Naturresursinstitutet. Landsbygdsforskningen samt växelverkan mellan forskning och utveckling främjas även av föreningar i Finland³³.

”Uppdrag landsbygd” och främjande av landsbygdsforskning i Sverige

Sveriges lantbruksuniversitet (nedan SLU) fick 2019 i uppgift av regeringen att stärka landsbygdsforskningen och fick nationell finansiering för det. Uppdrag landsbygd och finansieringen av det grundar sig på regeringens proposition En sammanhållen politik för Sveriges landsbygd (prop. 2017/18:179). Institutionen för stad och land vid SLU har fått i uppgift att förbättra samordningen och samarbetet inom landsbygdsforskningen, öka interaktionen mellan forskare och utvecklare, främja spridningen och utnyttjandet av forskningsdata samt bygga broar mellan vetenskap och utvecklingsarbete. Till uppgiften hör även att stödja regeringen genom att erbjuda politiskt relevant sammanställd information och analyser av landsbygdsforskningen.

Bakgrunden till detta är ett identifierat behov av att öka kunskapen om hur människor kan bo, leva och arbeta på ett hållbart sätt i hela landet. Man har konstaterat att kunskap och forskning är nödvändiga för att stärka förutsättningarna för landsbygden och regionerna och för att uppnå en hållbar utveckling. På lång sikt har en

33 Maaseudun Uusi Aika ry upprätthåller den referentgranskade tidningen Maaseutututkimus - Finnish Journal of Rural Studies och ordnar ett årligt möte som samlar forskare, utvecklare och politiska aktörer.

ökning av forskningsbaserad information ansetts stärka landsbygdens och regionernas förutsättningar att främja hållbar utveckling, innovationer, näringsliv, sysselsättning, social jämlikhet samt öka förståelsen för hållbar interaktion mellan städer och landsbygd. Satsningen på landsbygdsforskning har ansetts stödja deltagandet i EU:s forskningsprogram Horisont Europa och lösningen på globala utmaningar i vidare bemärkelse. Rollen som landsbygdens förbindelser och glesbygden har innovationerna har konstaterats vara en viktig del av denna utveckling.

Den nuvarande finansieringen till SLU för landsbygds- och regionutvecklingsforskning (ca 360 000 euro, 4 miljoner svenska kronor åren 2005–2008) är en del av en större landsbygdspolitisk och forskningsbaserad helhet: Nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande (nedan Formas). Finansieringen till forskningsprogrammet Formas för hållbart samhällsbyggande och landsbygds- och regionutveckling uppgår till sammanlagt cirka 2,2 miljoner euro (25 miljoner svenska kronor) åren 2025–2028.

Källor: Regeringens proposition 2017/18:179; Regeringens proposition 2020/21:60; Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Sveriges lantbruksuniversitet; Sveriges lantbruksuniversitet – Uppdrag landsbygd; Nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande; Regeringskansliet 2024.

2.3 Definitionen av landsbygdspolitik

Landsbygdspolitik är en systematisk granskning av geografiska dimensioner och landsbygdsdimensioner i den samhälleliga beredningen, beslutsfattandet och utvecklingen. Kärnan är människors välbefinnande oberoende av ålder, kön eller bakgrund, samt de möjligheter och förutsättningar som verksamhetsmiljöerna på landsbygden erbjuder när det gäller en smidig vardag, gemenskap, arbete, företagande och möjligheten att bygga upp det gemensamma bästa. Infallsvinkeln för granskningen är människoorienterad och samhällelig. Målet är att förbättra de politiska åtgärdernas träffsäkerhet på landsbygderna genom att producera information, stödja beslutsfattandet och aktivera olika samhällsaktörer för att uppnå de gemensamma målen³⁴. Utgångspunkten är platsbaserad politik och utveckling³⁵.

34 Kattilakoski m.fl. 2021; jfr Vaattovaara 2021

35 Luoto m.fl. 2016 och 2017; OECD 2019a; Kattilakoski m.fl. 2021; McCann 2023; OECD 2025a och b

De landsbygdspolitiska frågorna är förvaltningsövergripande och tvärsektoriella. Samhällelig landsbygdspolitik bedrivs och genomförs i samband med olika beslut, medvetet eller omedvetet. De särskilda konsekvenserna för landsbygden hänför till människor, företag och sammanslutningar på landsbygden, deras strukturer och inbördes relationer samt i vidare bemärkelse landsbygdens utveckling och förutsättningar för livskraft. Konsekvenserna gäller växelverkan mellan stad och landsbygd, dess balans och funktion. Skärgårdsområdena drabbas dessutom av särskilda konsekvenser. Missnöjets geografi och det lägre förtroende för offentliga institutioner som landsbygden generellt har är inte separata fenomen, utan återspeglar hur landsbygdens perspektiv har identifierats, erkänts och beaktats som en del av planeringen, verkställandet och uppföljningen av beslutsfattandet i samhället. Missnöjets geografi är en direkt signal på en känsla av orättvisa i regioner där invånarna upplever att deras område har glömts bort i samhället och politiken.

Landsbygdspolitiken är en del av regionutvecklingshelheten³⁶ och fungerar vid sidan om stadspolitiken och skärgårdspolitiken. Det landsbygdspolitiska planeringssystemet stöder målen för regionutvecklingen och svarar på dess informationsbehov ur landsbygdsområdenas synvinkel.

2.3.1 Nationell organisering: landsbygdspolitiska rådet och nätverket

I Finland har nationellt organiserad landsbygdspolitik funnits sedan 1988. Landsbygdspolitiken etablerades under 1990-talet som en del av den finländska samhällspolitiken och den omfattande regionutvecklingen³⁷. Den nationella landsbygdspolitiken har karaktären av ett nätverk³⁸. Verksamheten grundar sig på uppgifterna och verksamheten enligt statsrådets beslut om tillsättande av landsbygdspolitiska rådet (nedan MANE)³⁹, lagen om finansiering av forsknings- och utvecklingsprojekt som gäller jordbruk och livsmedelsekonomi samt landsbygden och skärgården (1413/2011) och det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet. Landsbygd som förnyas med tiden – det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet 2021–2027⁴⁰ är det sjunde i ordningen.

36 Arbets- och näringsministeriet 2024

37 Målen för och planeringen av regionutvecklingen (tem.fi)

38 Henttinen 2008

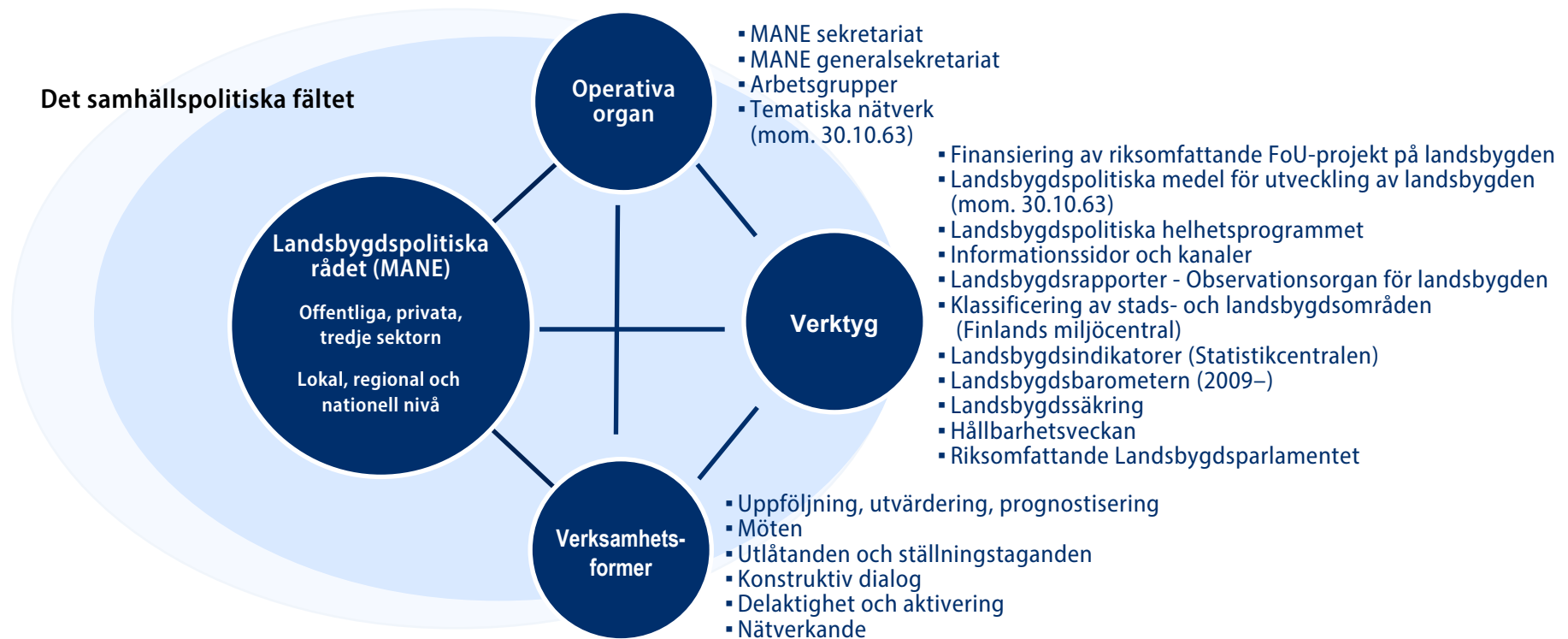
39 Statsrådet 2021a

40 Kattilakoski m.fl. 2021

MANE är en sådan samarbetsgrupp som avses i 5 a § i lagen om finansiering av forsknings- och utvecklingsprojekt som gäller jordbruk och livsmedelsekonomi samt landsbygden och skärgården (1413/2011) och fortsätter med de uppgifter som landsbygdspolitiska delegationen och landsbygdspolitiska samarbetsgruppen hade tidigare. Statsrådet tillsätter det förvaltningsövergripande och tvärsektoriella MANE för högst sex år i sänder för samordning av beredningen och genomförandet av viktiga helheter samt för prognostisering, övervakning och utvärdering. Statsrådet utser MANE:s ordförande. Sedan 2016 är jord- och skogsbruksministern ordförande och arbetsministern eller den minister som ansvarar för regionutvecklingen viceordförande.

MANE är ett självständigt organ vars riktlinjer inte direkt är bundna till olika förvaltningsområden, utan fungerar som verktyg för informationsstyrning. Mellan den 18 februari 2021 och den 31 december 2025 har rådet haft sex särskilda uppgifter vars centrala mål har varit att stödja statsrådet i beredningen och verkställandet av förvaltningsövergripande och strategiskt viktiga nationella landsbygdspolitiska frågor. MANE:s centrala verktyg, verksamhetssätt och operativa organ (nätverk) framgår av bild 3.

Figur 3. Det landsbygdspolitiska planeringssystemet: operativa organ, tillgängliga verktyg samt verksamhetsformer

I egenskap av självständigt organ kan MANE tillsätta egna organ (sekretariat) och arbetsgrupper (t.ex. arbetsgruppen för lokalt ledd utveckling i samarbete med den stadspolitiska arbetsgruppen). Kärnan i det operativa arbetet utgörs av MANE:s sekretariat och generalsekretariat, nätverk och arbetsgrupper. Till de centrala verktygen hör det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet⁴¹ (7:e perioden 2021–2027), landsbygdssäkring och ett kunskapsunderlag som stöder den genom finansiering av riksomfattande forsknings- och utvecklingsprojekt för landsbygden. Projekten har finansierats av Gårdsbrukets utvecklingsfond Måker fram till 2025 och genom jord- och skogsbruksministeriets moment för FUI från och med 2026. För att uppgifterna och målen ska kunna genomföras krävs initiativförmåga, aktivitet och partnerskap av intressentgrupperna inom den offentliga, privata och tredje sektorn samt dialog mellan dem.

Vid statsrådet ansvarar jord- och skogsbruksministeriet för beredningen och förvaltningen av landsbygdsutvecklingen och landsbygdspolitiken⁴². Med utgångspunkt i MANE:s uppgifter, riktlinjer och det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet anvisas medel genom jord- och skogsbruksministeriets beslut för finansiering av riksomfattande forsknings- och utvecklingsprojekt som gäller landsbygden (inklusive landsbygdspolitiska nätverk), för att främja det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet, för att arrangera det riksomfattande Landsbygdsparlamentet som genomförs i samarbete (del av beredningen och uppföljningen av landsbygdspolitiken) och för att i övrigt genomföra MANE:s uppgifter.

Den tidigare och eventuella framtida utvecklingen av landsbygdspolitiken har i Finland beskrivits i flera verk⁴³. Statsrådets tidigare landsbygdspolitiska redogörelser är centrala dokument⁴⁴. Flera länder har haft och har den nationella landsbygdspolitiken i Finland som modell, och MANE lyfts ofta fram som ett bra exempel⁴⁵. Planeringssystemet för landsbygdspolitiken utgör ett internationellt sett exceptionellt stödnätverk för genomförandet av landsbygdssäkring.

41 Den sjunde programperioden pågår. Kattilakoski m.fl. 2021

42 Statsrådets förordning om jord- och skogsbruksministeriet 242/2025 och jord- och skogsbruksministeriets förordning om jord- och skogsbruksministeriets arbetsordning 920/2025

43 Bl.a. Landsbygdspolitiska delegationen 1992; Uusitalo 1998; Katajamäki m.fl. 2001; Ingberg 2002; Niemi m.fl. 2004; Henttinen 2008; OECD 2008; Uusitalo 2009; Sillanpää 2012; Vihinen 2018; Haila m.fl. 2021

44 Statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse till riksdagen 1993 och 2009

45 OECD 2008; Tillväxtanalys 2016; Europeiska kommissionens Rural Pact Community Platform 2023

2.3.2 Övergripande och riktade verksamhetssätt inom landsbygdspolitiken

Nationellt delas landsbygdspolitiken in i ett övergripande och ett riktat verksamhetssätt (bild 4) som samordnas av MANE. Med en övergripande (eller "bred") landsbygdspolitik avses ett verksamhetssätt som gäller hela förvaltningen och inkluderar alla, där de geografiska särdragen och landsbygdens särdrag identifieras, erkänns och beaktas i planeringen, verkställandet och uppföljningen av politiken inom olika förvaltningsområden och på olika förvaltningsnivåer. Förvaltningsövergripande samordning och tvärspektoriell dialog och partnerskap är centrala, liksom tillgången till forskningsbaserad information och statistik om landsbygden⁴⁶. Det viktigaste verktyget är landsbygdssäkring (eng. rural proofing).

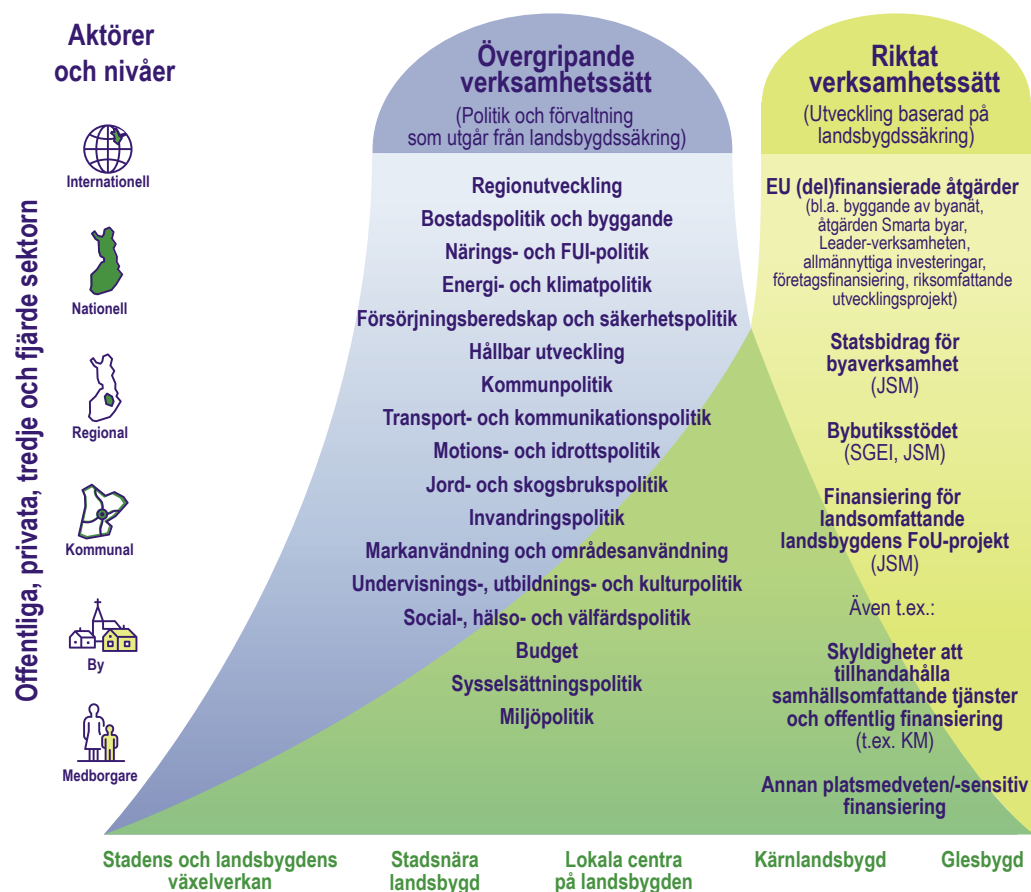
Med riktad (eller "snäv") landsbygdspolitik avses särskilda instrument som förvaltas av olika förvaltningsområden och som utvecklar landsbygdsområden med hänsyn till lokala och regionala särdrag, behov och möjligheter samt resurser. De viktigaste verktygen inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde är EU:s landsbygdsfond och åtgärder för utveckling av landsbygden enligt den nationella CAP-planen (-2027), inklusive Leader-verksamhet⁴⁷ samt allmänt understöd för riksomfattande utveckling av byaverksamhet⁴⁸. Ett viktigt verktyg inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde är de regional- och strukturpolitiska fonderna (-2027) och vid inrikesministeriet Brandskyddsfonden.

46 Kattilakoski m.fl. 2021 Kattilakoski ym. 2021

47 Åtgärder för invånare på landsbygden i Finlands CAP-plan 2023–2027 (maaseutu.fi).

48 Statens budgetpropositioner (moment 30.10.63); Webb tjänsten Sök understöd

Figur 4. En övergripande och riktad landsbygdpolitik – uppdaterad utifrån beredningen av den landsbygdpolitiska redogörelsen

2.3.3 Landsbygdssäkring

De ärenden som ministeriernas förvaltningsområden ansvarar för gäller alla områden: städer, landsbygd och skärgård. Landsbygdsområden påverkas direkt och indirekt av styrmedel som olika förvaltningsområden ansvarar för och som ofta är plats- och regionneutrala och medför speciella samhälleliga konsekvenser för landsbygden. Riksdagen efterlyste ibruktagande av landsbygdssäkring redan i samband med redogörelsen 2009⁴⁹.

49 Riksdagens skrivelse 7/2010 rd

Landsbygdssäkring är en internationellt identifierad metod som har utvecklats och införts på olika sätt i olika länder. I Finland ingår metoden i anvisningarna om konsekvensbedömning vid lagberedning som uppdaterades 2022 och en separat anvisning har utarbetats om den⁵⁰. Införandet av metoden har främjats på nationell nivå sedan 2007 inom landsbygdspolitiken och förvaltningsövergripande under ledning av jord- och skogsbruksministeriet. På välfärdsområdes- och landskapsnivå har den främjats genom landsbygdspolitiskt nätverksarbete och FoU-projekt. MANE, dess sekretariat och nätverk har på 2020-talet i allt högre grad fungerat som expertinstans och genomförare av landsbygdssäkring på nationell och regional nivå⁵¹. Landsbygdspolitikens planeringssystem är ett internationellt sett unikt system som stöder landsbygdssäkring och dess genomförande. I Finland har landsbygdssäkring inte samma status som miljökonsekvensbedömning eller bedömning av könkonsekvenser. Det har inte gjorts någon egentlig uppföljning av införandet vid de olika ministerierna.

Landsbygdssäkring (eng. *Rural Proofing*) genomförs på olika sätt i olika OECD-länder, till exempel Australien, Nya Zeeland, Kanada, Storbritannien, Tyskland, Frankrike, Irland och Sverige. OECD rekommenderar att metoden används i synnerhet i politik som rör hälso- och sjukvård, datakommunikationsförbindelser, miljö och transporter⁵². Världshälsoorganisationen WHO betonar också metodens betydelse för att åtgärda bestående hälsoskillnader inom hälsopolitiken, särskilt i planeringen, genomförandet och uppföljningen av politiken⁵³. Europeiska kommissionen har lyft fram landsbygdssäkring som en viktig del av utvecklingen av beredningen av lagstiftningen⁵⁴.

50 Statsrådet 2022a; Husberg m.fl. 2022

51 Landsbygdssäkring (landsbygdspolitik.fi)

52 Bryce 2024; Innovationsprojektet Granular

53 Wilson 2021

54 Europeiska kommissionen 2021a; Europeiska kommissionen (Bättre lagstiftning)

Skärgårdspolitik – en egen nationell politisk sektor

Finland är ett av de länder i Europa och världen som har flest antal öar och vattenområden. Skärgården och vattenområdena påverkar Finlands samhällsstruktur och gör den splittrad, vilket försätter regionerna i en ojämlik ställning. Skärgårdspolitik inleddes redan 1949 och dess mål är att jämna ut de olägenheter som orsakas av vattenområden och skärgård. Skärgårdspolitik är en egen politisk sektor och verksamheten grundar sig på skärgårdslagen (1981/494) och på den verksamhet som bedrivs av den av statsrådet tillsatta skärgårdsdelegationen SANK. Skärgårdslagen förpliktar staten och kommunerna att arbeta för att trygga näringarna, servicen, miljön samt trafikförbindelserna och övrig infrastruktur i skärgården.

Skärgårdspolitik och landsbygdspolitik är självständiga delar av regionalpolitiken, men det finns gemensamma nämnare i deras innehåll: en smidig vardag, grundläggande förutsättningar för näringsverksamhet, geografisk tillgänglighet samt bas- och nödvändighetstjänster. Lösningar ska dock vara platsbaserade och beakta olika typer av verksamhetsmiljöer.

Metoden för ösäkring utvecklas inom skärgårdspolitik med hjälp av landsbygdspolitiskt stöd.

Källor: Skärgårdslagen 1981/494; Skärgårdspolitik.fi

2.3.4 Internationell referensram

Den ekonomiska krisen 2008, covid-19-pandemin och Rysslands anfallskrig mot Ukraina har påverkat omdefinieringen av landsbygdsområdena i den nationella och internationella politiken⁵⁵. Den övergripande landsbygdspolitik har organiserats på olika sätt i olika länder, men organiseringen stöds av internationella referensramar, forskning och organ.

55 Bl.a. OECD 2019a; Europeiska kommissionen 2021a; Kattilakoski m.fl. 2021; OECD 2022; Husberg m.fl. 2022; McCann 2023; OECD 2025a och e

2.3.4.1 Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling OECD

OECD:s medlemsländer har allt mer övergått till en mer övergripande utveckling av landsbygden med målet att stärka olika dimensioner av välfärden i landsbygdsområdena. Referensramen för OECD:s landsbygdspolitik 3.0 – en människocentrerad landsbygdspolitik grundar sig på omfattande internationell forskning om landsbygdsområdenas befolkning, sysselsättning, användning av teknik, företagande och innovationssystem. Den politiska promemoria som ger bakgrund till referensramen presenterar motiveringar för en övergripande utveckling av landsbygdsområden och utnyttjande av landsbygdsområdenas möjligheter⁵⁶. Ramen betonar landsbygdsområdenas mångfald, ekonomi och faktorer som påverkar dem (bl.a. marknadsläget i området och förbindelserna inom och till området) samt särdrag.

OECD:s landsbygdspolitiska principer⁵⁷ stöder verkställandet och betonar betydelsen av en platsbaserad politik, förvaltning på flera nivåer och lokalt ledd utveckling, stärkandet av landsbygdsområdenas resiliens genom att identifiera tekniska, demografiska och miljörelaterade utmaningar och möjligheter samt betydelsen av information i rätt skala. Partnerskapet mellan den offentliga makten (i synnerhet ministerierna och regionförvaltningen), den privata sektorn och medborgarverksamheten samt forskningen (forskningsinstitut och finansieringsinstitutioner) samt att bygga upp kontakter mellan städerna och landsbygdsområdena är centrala. Referensramen syns tydligt i planeringssystemet för den nationella landsbygdspolitiken och den finländska modellen har utnyttjats i utvecklingen av OECD:s referensram.

2.3.4.2 Europeiska unionen

EU har ännu ingen sådan övergripande landsbygdspolitisk ram som OECD eller Finland har. Under perioden 2019–2024 lanserade kommissionens ordförande Ursula von der Leyen en långsiktig vision för landsbygden, en tillhörande handlingsplan, ett landsbygdsavtal (eng. Rural Pact) och Rural Pact Community Platform, som 2025 består av cirka 3 500 medlemmar från olika sektorer med representanter från offentlig förvaltning, civilsamhällesorganisationer och den privata sektorn.

Visionen omfattar tio mål och fyra verksamhetsområden som syftar till att stärka landsbygdsområdenas livskraft före 2040. Målet är en rättvis grön och digital omställning där ingen lämnas utanför. Ett offentligt samråd visade att en stor del av invånarna på landsbygden upplever att de är bortglömda. Europeiska unionens råd och övriga organ stödde visionen och uppmanade kommissionen att utveckla den till en fullskalig landsbygdsstrategi för EU som motsvarar OECD:s och Finlands modell.

56 OECD 2018

57 OECD 2019b

År 2024 inledde von der Leyen en strategisk dialog om framtiden för jordbruket inom EU⁵⁸. Utifrån den publicerades en vision om ett rättvist och konkurrenskraftigt livsmedelssystem som betonar den levande landsbygdens roll i livsmedelsproduktionen och dess sårbarhet i synnerhet vid EU:s östra gräns⁵⁹. Visionen betonar utbildning, arbetsplatser, rörlighet, hälsovårdstjänster och förbindelser med tanke på landsbygdens livskraft. I och med visionen uppdateras handlingsplanen för landsbygdsvisionen och plattformen Rural Pact Community Platform stärks. Kommissionens nuvarande arbete grundar sig bland annat på en översikt av framtiden för EU:s inre marknad, där betydelsen av allmännyttiga tjänster betonas och friheten att stanna kvar i sin hembygd understryks⁶⁰. Översikten har utarbetats av Enrico Letta, tidigare statsminister i Italien och chef för Jacques Delors-institutet. Friheten att stanna kvar har sommaren 2025 beaktats i kommissionens grundförslag för följande EU-finansieringsperiod och ärendet främjas under ledning av Europeiska kommissionens vice ordförande Raffaele Fittos kabinett⁶¹ och som en del av landsbygdsavtalet som helhet⁶².

I sitt förslag för EU:s finansieringsperiod 2028–2034 betonar Europeiska kommissionen synergier mellan jordbruks-, landsbygds- och sammanhållningspolitiken⁶³. Landsbygdernas särdrag, frågor och möjligheter ska identifieras i den nationella och regionala partnerskapsplanen (NRP). Leader-verksamheten och samarbetet är fortsättningsvis obligatoriska, men utan öronmärkt finansiering som läget såg ut hösten 2025⁶⁴. Redogörelsen stöder för sin del den nationella beredningen.

2.3.4.3 Nordiska ministerrådet

Forskningsinstitutet Nordregio som lyder under Nordiska ministerrådet har utarbetat en färdplan för landsbygdsutveckling som identifierar unika utmaningar och möjligheter i de nordiska landsbygdsområdena⁶⁵. Den integrerade strategin kombinerar olika politiska sektorer och främjar integration och ekosystembaserat tänkande i utvecklingen av landsbygden (jfr bred landsbygdspolitik). I den nordiska kontexten betonas ett platsbaserat förhållningssätt genom att identifiera

58 Strategisk dialog (europa.eu)

59 Europeiska kommissionen 2025

60 Letta 2024

61 Europeiska kommissionen och kommissionär Raffaele Fittos kabinett 2024–2029

62 Rural Pact-konferensen 2025 (europa.eu)

63 Europeiska kommissionen 16.7.2025

64 I Finland har Leadergrupperna 2023–2027 tillgång till 230 miljoner euro för att göra landsbygden ännu bättre under CAP-planens period 2023–2027. 43 procent av summan utgörs av EU:s landsbygdsfinansiering. 37 procent av pengarna kommer från staten och 20 procent från kommunerna. Dessutom ingår en ansenlig andel privat finansiering och talkoarbete i projekten. Leader (maaseutu.fi)

65 Salonen 2024

landsbygdernas mångfald och utnyttja lokala särdrag för att främja hållbar och inkluderande utveckling. Centrala element är multilokalt boende och flexibla boende- och arbetsarrangemang, genuint engagerande och deltagande av intressentgrupper samt förstärkt administrativ kapacitet som förbättrar lokalförvaltningens förmåga att genomföra en effektiv landsbygdspolitik.

Landsbygdspolitik i andra länder

I OECD:s publikation presenteras landsbygdspolitiken i olika medlemsländer samt OECD:s principer och ram för landsbygdspolitiken. De nationella modellerna skiljer sig avsevärt från varandra. De administrativa strukturerna i varje medlemsland, finansieringen från EU (Finland får till exempel inte medel från Sammanhållningsfonden) samt tyngdpunkterna i region- och landsbygdsutvecklingen påverkar hur landsbygdspolitiken genomförs. Till exempel genomför Österrike en strategisk och förvaltningsövergripande översikt vart tionde år i syfte att säkerställa långsiktiga landsbygdsutvecklingsmål samt koherens i frågor om digitalisering, infrastruktur och kompetens. I Portugal betonas utvecklande av samarbete mellan områden och sektorer, turismpolitik, incitament för inflyttning till landsbygden samt på lokalt plan deltagande budgetering. I Tyskland samarbetar ministerierna för att främja decentraliserad industri och den gröna omställningen med hjälp av regionala utvecklingsprogram. Chiles färskas landsbygdspolitiska ramverk främjar samarbete mellan ministerierna och den regionala utvecklingen.

Modellerna som Irland och Sverige (ingår inte i OECD-rapporten) använder är intressanta för Finland. Precis som i Finland har landsbygdssäkring central betydelse både i Irland och Sverige. Den irländska modellen är liksom den finländska strategisk och övergripande och omfattar även riktade åtgärder. Den svenska modellen är politik- och förvaltningsdriven och framhäver uppgifter som olika myndigheter har tilldelats och den nationella uppföljningen av dessa.

Irland

Department of Rural and Community Development samordnar genomförandet av landsbygdspolitiken, och genomförandet övervakas av en parlamentarisk kommitté. Finansieringen av politiken täcks av de berörda parternas budgetar.

Den övergripande landsbygdspolitiken och utvecklingen av landsbygden utgår från regeringens strategi "Our Rural Future" (2021–2025). Dess vision är en blomstrande irländsk landsbygd, som utgör en väsentlig del av den nationella ekonomiska, sociala, kulturella och miljömässiga välfärden och utvecklingen. Strategin bygger på begåvning, färdigheter och kreativitet som finns hos människorna som lever i landsbygdssamhällena, vikten av livskraftiga och bebodda landsbygdsområden samt möjligheten att skapa bra arbetsplatser. Strategin styr investeringarna och politiken. Visionen har utvecklats genom omfattande samråd med intressentgrupper.

Målet är att säkerställa att regeringens politik identifierar och beaktar landsbygdsområdenas särdrag och utmaningar, att förutse effekterna av politiska åtgärder och säkerställa rättvisa resultat i landsbygdsområdena. Alla avdelningar vid ministerierna ska beakta konsekvenserna för landsbygdssamhällena i sitt politiska övervägande. För varje åtgärd i strategin ansvarar en utsedd instans inom den offentliga förvaltningen.

Regeringen har förbundit sig till en kontinuerlig dialog med människorna på landsbygden. Department of Rural and Community Development samarbetar med högskolor och forskningsorganisationer för att stödja informationsbehoven inom landsbygdsutvecklingen. Ministeriet stöder också grundandet av ett högskolenätverk och fördjupar samarbetet med internationella organisationer.

Sverige

Den nationellt organiserade landsbygdspolitiken har genomförts sedan 2017. Den grundar sig på slutsatserna från det parlamentariska arbetet (SOU 2017:1) och regeringens proposition (N2018/04123) samt de uppgifter (jfr resultatstyrning), strategier och anvisningar som grundar sig på den och som regeringen gett myndigheterna. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet ansvarar för frågor som gäller landsbygden, livsmedel och naturbaserade näringar, regional utveckling, transporter och infrastruktur samt bostäder och samhällsplanering.

Målet är en livskraftig landsbygd med jämlika möjligheter till företagsverksamhet, arbete, boende och välfärd, vilket leder till långsiktig hållbar utveckling i hela landet. Målet har konkretiserats till tre delmål och i regeringens proposition (2017/18:179) preciseras dessutom de områden i samhället där landsbygdspolitiken fungerar och har effekt. Tillväxtverket har fått i uppdrag av regeringen att följa en enhetlig landsbygdspolitik. Landsbygdspolitiken och regionutvecklingen samordnas i ett nära samarbete inom ett nationellt nätverk bestående av 28 olika myndigheter.

Den svenska modellen för landsbygdspolitik och regionutveckling utvärderas under 2024–2026. I Tillväxtverkets rapport för 2024 rekommenderas bland annat att regeringen utarbetar en konkret handlingsplan som möjliggör ett mer strukturellt genomförande, en tydligare uppföljning och utvärdering, ger myndigheterna tydliga landsbygdspolitiska uppdrag och rapporteringsskyldigheter, ger centrala myndigheter i uppgift att utveckla strategier för sitt eget deltagande i landsbygdspolitiken samt att integrera det landsbygdspolitiska perspektivet i sina egna uppgifter och bedömningar, stärker uppföljningssystemet för landsbygdsinformation och förståelsen och för att förstå effekterna av olika åtgärder i förhållande till landsbygdens utveckling och mål.

Källor: OECD 2025a; Government of Ireland (Irland); Regeringskansliet (Sverige); Tillväxtverket 2024; Livskraftiga landsbygder (Tillvaxtverket.se)

3 Landsbygdsområdenas lägesbild och förändringsfaktorer

Finland har förbundit sig att genomföra platsbaserad politik och utveckling⁶⁶. Det tredje kapitlet ger en aktuell översikt över nuläget och de centrala förändringsfaktorerna i landsbygdsområdena. Den samlade landsbygdsinformationen kompletterar och stöder andra redogörelser och nationella lägesbilder, strategier och program. En mer detaljerad lägesbild och en närmare analys av förändringsfaktorerna publiceras separat⁶⁷.

Det fjärde kapitlet går från att beskriva nuläget till att behandla visionen fram till 2040. De förvaltningsövergripande mål och rekommendationer som stöder genomförandet av visionen presenteras i kapitel fem. Utifrån redogörelsen och riksdagens skrivelse utarbetas en förvaltningsövergripande genomförandeplan som konkretiserar rekommendationerna.

Den nuvarande befolkningsutvecklingen på landsbygden och koncentrationen av befolkningstillväxten till de största stadsregionerna ses påverka den nationella försörjningsberedskapen särskilt genom de ekonomiska värdekedjor som utgår från primärproduktionen⁶⁸. Det påverkar utnyttjandet av den ekonomiska potentialen och välfärdspotentialen på landsbygden, upprätthållandet av infrastrukturen på landsbygden, genomförandet av anpassningen till klimatförändringen, beredskapen för klimatrisker samt vården av kulturmiljöer och kulturlandskap som förbättrar den biologiska mångfalden. Befolkningsutvecklingens konsekvenser för bostadsmarknaden och att marknaden inte fungerar påverkar förutsättningarna för att den lokala och regionala livskraften ska utvecklas. Beslutsfattandet som gäller ägande, markanvändning och utnyttjande av naturresurser sker allt oftare långt från landsbygden, och leder till sämre träffsäkerhet i besluten och försämrar det lokala inflytandet, delaktigheten och acceptansen.

66 OECD 2019a

67 Husberg m.fl. 2026

68 Lehtonen m.fl. 2025b

Befolkningsutvecklingen leder till förändringar i befolkningens servicebehov, ramvillkoren för rörligheten och resurserna för civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten, som många nationella och strategiska mål bygger på. Digital marginalisering, transport- och energifattigdom, multilokalitet och missnöjets geografi är fenomen som berör landsbygdsområden. Dessa påverkas av flera samhälleliga faktorer, såsom tillgången till och kvaliteten på datakommunikationsförbindelser, sätten att ordna basservicen samt stödet för och förekomsten av kollektivtrafik. Upplevelsen av att det finns en möjlighet att påverka hur den egna boendemiljön utvecklas har försämrats. Med tanke på den sociala samhörigheten och välbefinnandet i hela landet är det viktigt hur befolkningsutvecklingen på landsbygden och konsekvenserna för landsbygden och skärgården identifieras och beaktas i den politiska planeringen och genomförandet, och hur det allmänna och den offentliga förvaltningen svarar på de förändrade behoven.

I Finland och i flera andra EU- och OECD-länder blir utvecklingsskillnaderna inom och mellan regionerna allt större⁶⁹. Forskning och statistik har länge visat att effekterna som de växande stadsregionerna har för livskraften inte sträcker sig till alla delar av landsbygderna⁷⁰. OECD betonar behovet av platsbaserad politik och utveckling och platsbaserade politiska lösningar som lämpar sig för olika verksamhetsmiljöer. I scenarierna om samarbete som ingår i del 1 av framtidsredogörelsen lyfter man fram att det behövs särskilda och politiska åtgärder för att differentiera regionerna, städerna och landsbygden⁷¹. De behövs för olika slags landsbygdsområden, växande stadsregioner, landsbygdskommuner och småstäder med allt glesare befolkningsunderlag, landskapens och välfärdsområdenas randområden, gränsregionerna i östra och norra Finland och i skärgårdsområdena i södra Finland. Lägesbildningen för landsbygderna fördjupas i följande kapitel.

69 Eurofound 2023; Uppföljning och prognostisering av regionutvecklingen 2024; Europeiska regionkommittén 2024; Europaparlamentet 2025; OECD 2021a, 2023a, 2024b, 2025a och 2025b

70 Veneri m.fl. 2013; Lehtonen m.fl. 2014; Lehtonen 2015; OECD 2023a

71 Statsrådet 2025d

3.1 Befolkningsutveckling och befolkningens funktionsförmåga

Det allt glesare befolkningsunderlaget på landsbygden är en utmaning för försörjningskvotens hållbarhet. Positiva kommun- och regionutvecklingsscenarioer kan stödja en positiv utveckling. Barn och unga mår i huvudsak bra och trivs bra på landsbygden. Antalet äldre som bor ensamma ökar. Livskvaliteten är på många ställen högre än i städerna, även om sjukligheten och funktionsförmågan i genomsnitt och permanent är sämre. Multilokalitet för med sig nya befolkningsflöden, även om fenomenet än så länge inte identifieras i befolkningsstatistiken. Invandring erbjuder en möjlighet, men åtgärder krävs för att få invandrare att stanna kvar på orten. Det finns ett generellt intresse för att flytta ut på landet och till skärgården. För att balansera befolkningsutvecklingen krävs förbättrad belysning och förstärkt mottagande på landsbygden.

I landsbygdsområdena minskar antalet 15–64-åringar med över 135 000 personer under det kommande decenniet, vilket motsvarar cirka 20 procent av nuläget om den nuvarande utvecklingen fortsätter. Scenariot grundar sig på Statistikcentralens befolkningsprognos 2021 med beaktande av att befolkningsökningen enligt prognosen för 2024 endast grundar sig på invandring och i enlighet med den faktiska flyttningsrörelsen i huvudsak riktas till storstäder och i synnerhet till huvudstadsregionen. Prognosen grundar sig på antagandet att de senaste årens befolkningsutveckling fortsätter på samma sätt. Den beaktar inte kommunala eller regionala utvecklingsscenarioer eller eventuella förändringar i politik, samhällsutveckling (kriser), investeringar eller lokala utvecklingsåtgärder⁷².

Enligt prognoserna sker den största befolkningsutvecklingen i landskapens randområden, särskilt i mellersta, östra och norra Finland. Med tanke på landsbygdens ekonomi och utnyttjandet av naturresurser är det anmärkningsvärt att befolkningsutvecklingen förklarar arbetsplatsutvecklingen i många landsbygdskommuner, i synnerhet i landskapens randområden som har mycket naturresurser. Till skillnad från städerna påverkas arbetstillfällena på många håll på landsbygden av befolkningen. Om den nuvarande trenden i befolkningsutvecklingen fortsätter, kan enligt scenariot över 43 000 jobb försvinna på kärnlandsbygden och den glesbefolkade landsbygden före 2040 i takt med att befolkningen i arbetsför ålder minskar. (ibid.)

72 Lehtonen m.fl. 2025b

Största delen av landet befinner sig i en utvecklingsfas av ett åldrande samhälle⁷³ och landsbygdsområdena visar vägen, särskilt glesbygden och kärnlandsbygden. Försörjningskvoten, det vill säga antalet personer under 15 och över 64 år i förhållande till personerna i arbetsför ålder, är betydligt högre på landsbygden än i hela landet enligt prognosen för 2045⁷⁴. År 2024 var den demografiska försörjningskvoten på glesbygden nästan 95 och på kärnlandsbygden över 84 per 100 personer i arbetsför ålder⁷⁵ (jfr 62 för hela landet och nästan 56 för stadsområdena sammanlagt). Prognosen för år 2040 är 109 procent på glesbygden och 95 procent på kärnlandsbygden.

Nativiteten sjönk till den lägsta nivån i historien år 2023⁷⁶. Antalet barn har minskat i 257 kommuner under de senaste 40 åren, och enligt prognosen kommer antalet 0–14-åringar att minska med 43 000 fram till 2040⁷⁷. På glesbygden verkar klyftan mellan det ideala antalet barn (2,74) och det faktiska antalet barn (0,9) vara störst i landet, men informationen kan inte generaliseras till nationell nivå⁷⁸. Den befolkningspolitiska arbetsgruppen (2025) har sammanställt åtgärder på kort och lång sikt för att stödja uppfyllandet av önskan om barn och nativiteten⁷⁹.

Under 2012–2022 hade 171 kommuner inget växande postnummerområde. Befolkningstillväxt skedde endast i det inre och yttre stadsområdet.⁸⁰ Nettoinvandringen har medfört en befolkningsökning i landsbygdskommuner på olika håll i landet, även i östra och norra Finland⁸¹. Den sexfaldiga överrepresentationen av personer med utländsk bakgrund i flyttningsrörelsen inom landet och att 82 procent av inflyttningsöverskottet går till huvudstadsregionen innebär att invandringen inte har medfört lösningar för tillgången på arbetskraft eller bristen på personer som kan ta över företag på landsbygden⁸².

73 Lehtonen m.fl. 2025b jfr Aro m.fl. 2023a och 2023b

74 Prognosen fram till 2045 är 60,1 för hela landet. Statistikcentralen. Befolkningsprognos

75 Landsbygdsindikatorer Tabell: 142 m

76 Statistikcentralen. Födda 2024

77 Aro m.fl. 2023b

78 Sorsa m.fl. 2023

79 Statsrådet 2025a

80 Lehtonen m.fl. 2025b

81 Hanell m.fl. 2023; Saastamoinen m.fl. 2024; Östra Finlands universitet 2024, Institutionen för historia och geografi 2024; Enbuska 2025a

82 Hanell m.fl. 2023; Vihinen m.fl. 2024b

Befolkningstillväxten i Finland beror på invandring och en stor del av invånarna med finländsk bakgrund som flyttar inom landet flyttar mellan städerna. Befolkningen med utländsk bakgrund och invandringen förklarar till stor del urbaniseringsfenomenet i Finland: urbaniseringen sker inte på bekostnad av boende på landsbygden. Den naturliga negativa befolkningsutvecklingen på landsbygden, den låga nativiteten och den selektiva flyttningsrörelsen, den obligatoriska flytten från landsbygd till stad på grund av studier (t.ex. för att få bostadstillägg), koncentrationen av inflyttningen och den låga andelen invånare med utländsk bakgrund är fenomen som förklarar befolkningsutvecklingen på landsbygden.⁸³

Forskning har visat att landsbygdens dragningskraft och hållkraft påverkas av upplevelsen av tillhörighet och en mångdimensionell anknytning till orten, samhället, värderingarna, den lokala kulturen, naturen och djuren⁸⁴. Det lokala kulturarvet exempelvis kultur- och bibliotekstjänsterna stärker dragningskraften och hållkraften. Kulturarvet skapar rötter och främjar multilokalitet⁸⁵. Dessa faktorer påverkar invandrare och andra befolkningsgrupper, såsom kvinnor, unga, pensionärer och återflyttare, i valet att stanna kvar på, återvända eller flytta till landsbygden.

Befolkningsprognosen är inte ett på förhand fastställt öde, utan ett verktyg som kan användas för att planera och uppskatta den framtida utvecklingen. Prognoserna bygger på antagandet att de nuvarande trenderna i befolkningsutvecklingen, såsom den sjunkande nativiteten, befolkningens åldrande och utflyttningsöverskottet, fortsätter utan några större förändringar. Prognoserna i sig beskriver inte hela bilden, utan är nära kopplade till målen för landsbygdsutvecklingen och scenarierna för den kommunala och regionala utvecklingen, som erbjuder alternativa framtidsutsikter. Med hjälp av dessa scenarier kan man åskådliggöra hur befolkningsutvecklingen kan förändras om förhållandena eller politiken förändras.⁸⁶

Befolkningens rörlighet mellan olika platser, regioner och länder beskriver både dagens och framtidens befolkningsdynamik. Befolkningsutvecklingen och framtiden i landsbygdsområdena går inte entydigt nedåt. En bestående negativ utveckling är inte ofrånkomlig, utan det går att vända befolkningsutvecklingen om landsbygdsområdenas attraktivitet, det vill säga dragningskraft och hållkraft, stärks. Befolkningsprognosernas konfidensintervall visar att till exempel folkmängden på

83 Aro m.fl. 2023a; Hanell m.fl. 2023; Saastamoinen m.fl. 2024; Lehtonen m.fl. 2025b

84 Sotkasiira 2016; Pöllänen 2020; Pöysä 2022; Enbuska 2025a och b; jfr Nordberg 2024 och Lassander m.fl. 2025 och Eriksen m.fl. 2026

85 Statsrådet 2023

86 Hanell m.fl. 2023; Lehtonen m.fl. 2025b

glesbygden kunde vara upp till 23 procent högre än grundprognosen före 2040, om landsbygdens dragningskraft ökar och politiska åtgärder aktivt stöder genomförandet av scenarier som är positiva med tanke på landsbygdens livskraft. Detta är en statistisk möjlighet, men prognosen är inte realistisk eftersom de politiska åtgärderna har begränsad inverkan och fördelas ojämnt. Det är dock möjligt att få befolkningsutvecklingen i balans. Det förutsätter en målmedveten och långsiktig politik som identifierar hur befolkningsutvecklingen på landsbygden påverkar den övergripande säkerheten och den försörjningsberedskap som ingår i den, energi- och klimatmålen, målen för bioekonomin, regionutvecklingen samt identifierar och beaktar de grundläggande förutsättningarna för att bo på landsbygden och i skärgården. (ibid.)

3.1.1 Livskvalitet

Forskning har visat att vardagen och livet på landsbygden är starkt förknippade med en upplevelse av ett gott liv⁸⁷ som bygger på kontakt till naturen, lokal gemenskap, grannhjälp, familje- och vänskapsrelationer samt gemensamma aktiviteter⁸⁸. Närhet till naturen som karakteriserar landsbygdsboende och ett nära förhållande till naturen har bevisligen betydelse för välbefinnandet⁸⁹.

Tillfredsställelsen med boendemiljön och den upplevda livskvaliteten – ett gott liv – är i allmänhet på en högre nivå i landsbygdsområdena än i hushåll i stadsområdena⁹⁰. Detta är anmärkningsvärt i en situation där de geografiska skillnaderna och skillnaderna mellan den socioekonomiska och ekonomiska utvecklingen i stads- och landsbygdsområdena i Finland är betydande. Både i Finland och i de flesta ekonomierna i Väst- och Nordeuropa, Nordamerika, Australien och Nya Zeeland har livskvaliteten upplevts som högre i landsbygdsdominerade områden. Livskvaliteten har förbättrats mest bland dem som har flyttat till områden med en lugnare livsstil, till mindre orter eller till landsbygdsdominerade områden. Livskvaliteten för personer som flyttat till städerna har också stigit när orsaken till flytten var det serviceutbud som en stad kan erbjuda⁹¹. Tillgången till tjänster och tjänsternas tillgänglighet har en central betydelse för upplevelsen av ett gott liv och en trygg vardag⁹².

87 Vihinen m.fl. 2024a; Kattilakoski m.fl. 2022a; HYVIS-projektet 2020–2021

88 Nordberg m.fl. 2023

89 Yli-Viikari m.fl. 2016; Bodman 2019; Tyrväinen m.fl. 2024

90 Landsbygdsbarometern; Hanell m.fl. 2024

91 Hanell m.fl. 2024

92 Vihinen m.fl. 2024a

Förändringarna i det upplevda välbefinnandet i Finland har varit måttliga, men åren 2020–2022 har det skett en betydande försämring i lyckan och tillfredsställelsen med livet i alla befolkningsgrupper, i synnerhet bland unga⁹³. Det har blivit vanligare att unga vuxna upplever ensamhet, vilket bland annat påverkas av känslor av utanförskap och av att vara annorlunda⁹⁴. Nära vänner har central betydelse⁹⁵. Enligt Ungdomsbarometern har framtidstron sjunkit dramatiskt (ibid). Det är oroväckande att förändringar i hur unga ser på framtiden märks av även i Framtidsbarometern, vars resultat vittnar om svaga möjligheter att påverka på lokal nivå.⁹⁶

Socioekonomiska skillnader, det geografiska läget och fysisk och digital tillgänglighet påverkar fenomenen energi- och transportfattigdom⁹⁷. Dessa tillsammans med digitaliseringen av basservicen, såsom social- och hälsovårdstjänsterna⁹⁸ och andra tjänster som är nödvändiga för en smidig vardag, förstärker den digitala marginaliseringen och försämrar den upplevda livskvaliteten, delaktigheten och förtroendet för samhället⁹⁹. Fenomenet digital marginalisering är förknippat med särskilda landsbygdsdrag och gäller alla åldersgrupper. Personer som upplever sitt hälsotillstånd som dåligt, personer med låg utbildningsnivå, personer utanför arbetslivet, äldre, personer med funktionsnedsättning, invandrare och personer som bor på landsbygden, men även unga vars digitala färdigheter inte omfattar offentliga ärenden eller användning av tjänster, befinner sig i en utsatt situation¹⁰⁰.

Utifrån resultaten av ett hörande av barn och unga mår största delen av de barn och unga som bor på landsbygden bra. En tredjedel av de unga som bor på landsbygden vill bo där även i framtiden. Det ansågs viktigt att förbättra infrastrukturens skick, åtgärda utmaningen med långa avstånd, lösa brister i servicen samt svara på flickors och unga kvinnors önskemål, behov och möjligheter. Resultaten förklarar och stöder observationer som framkommit i tidigare undersökningar om varför den långvariga selektiva flyttningsrörelsen berör unga och i synnerhet kvinnor.

93 Karvonen m.fl. (red.) 2022

94 Finlands röda kors 2025

95 Happonen m.fl. 2025

96 Rekola m.fl. 2025

97 Vestinen m.fl. 2025, Lehtonen 2024

98 Se t.ex. Vehko m.fl. 2025

99 Korhonen m.fl. 2023, projektet MaaseutuDigi - Digisyrjäytymisen arki maaseuduilla och webinariet Miten ratkaistaan digiköyhyyden juurisyyt?

100 Andersen m.fl. 2024; Mubarak m.fl. 2024; Shaban 2024; Wendt-Lucas m.fl. 2024

Lösningar kan finnas inom företagande och i utvecklingsverksamhet och hobby-
bymöjligheter som de unga själva skapar (t.ex. vandring, ridning, djurhobbyer) som
måste få frihet och förtroende.¹⁰¹

3.1.2 Befolkningens funktionsförmåga

Fysisk inaktivitet har identifierats som ett betydande hot mot finländarnas funk-
tionsförmåga, ekonomi och övergripande säkerhet. Kostnaderna för fysisk inaktivi-
tet uppgår till 4,7 miljarder euro om året, och märks av i form av invalidpensioner,
sjukfrånvaro och ökade social- och hälsovårdsutgifter¹⁰². En god uthållighetskondi-
tion minskar sjukfrånvaron med upp till 67 procent och förbättrar arbetsförmågan.

Kostnaderna för fysisk inaktivitet är 24 procent högre på landsbygden än i städerna.
Endast 32 procent av barnen och ungdomarna uppfyller motionsrekommendatio-
nen och nästan 40 procent av dem är i så dåligt fysiskt skick att det äventyrar häl-
san¹⁰³. Enligt prognoserna kommer endast två procent av 50-åringarna att ha god
uthållighet 2040¹⁰⁴.

På landsbygden är sjuklighetsindex 21 procent högre och diabetesindex upp till 42
procent högre än i städerna¹⁰⁵. Förekomsten av multisjuklighet är större i kommunk-
lasserna glesbefolkad landsbygd och kärnlandsbygd och mindre i kommunklas-
sorna på den stadsnära landsbygden i norra Finland. I västra Finland finns det inte
längre några skillnader i multisjuklighet mellan städer och stadsnära landsbygd,
men på kärnlandsbygden är förekomsten högre än i norra Finland. I södra Finland
förekommer multisjuklighet mest i kommunklassen kärnlandsbygd (kommunklas-
sen glesbygd saknas i området). I östra Finland är multisjukligheten högst på gles-
bygden och kärnlandsbygden. Arbetsförmågan upplevs som bättre i städerna än i
landsbygdsområdena¹⁰⁶. Indexet för arbetsförmåga är betydligt högre i kommunk-
lasserna på glesbygden, högre i kommunklasserna på kärnlandsbygden och lägre
i kommunklasserna på den stadsnära landsbygden än i städerna i norra Finland.
I västra och södra Finland är indexet för arbetsförmåga lägst i städerna. I östra

101 Kankaanranta 2025

102 UKK-institutet 2022a och 2022b

103 Utbildningsstyrelsen 13.12.2023; Undervisnings- och kulturministeriet 11.12.2024

104 UKK-institutet 17.3.2023; Vasankari m.fl. 2023

105 UKK-institutet 16.4.2025

106 Lehtonen m.fl. 2024; Östra Finlands universitet, Institutionen för historia och geografi
2024; Husberg m.fl. 2026 (på kommande)

Finland är indexet för arbetsoförmåga lägst på den stadsnära landsbygden där det nästan är halverat jämfört med medeltalet för kommunklasserna på glesbygden (ibid.). I städerna i östra och norra Finland upplever hela 27 procent av personerna i arbetsför ålder att de är delvis eller helt arbetsoförmögna, medan samma siffra i huvudstadsregionen är omkring 17 procent¹⁰⁷.

Att det förekommer skillnader i hälsa och funktionsförmåga mellan och inom regionerna är inte en slump, utan en följd av strukturell ojämlikhet: ojämna fördelning av utbildning, service och rörelsemöjligheter. Situationen förekommer i områden där långa avstånd, mer begränsade villkor för transporter, allt glesare servicenät (bl.a. nedläggning av skolor inom den grundläggande utbildningen), hinder i verksamhetsmiljön (färre gång- och cykelleder, smala vägrenar, vinterunderhåll) och obetydliga stödnätverk leder till sämre vardaglig aktivitet och hobbymöjligheter. I glesbygden förekommer flera faktorer som påverkar arbetsförmågan samtidigt: lägre utbildningsnivå, fysiskt tyngre arbeten, sämre hälsa, kraftiga nedskärningar i servicenätet, skuggområden för datakommunikationsförbindelserna samt fenomenen energi- och transportfattigdom samt digital marginalisering¹⁰⁸.

Begränsningar i funktionsförmågan, bristande intresse och ekonomiska faktorer har identifierats som hinder för äldre personers rörlighet. Gårds- och trädgårdsarbete, promenader och nyttomotion är de vanligaste rörelseformerna. Enligt resultaten från en ungdomsenkät inom JSM:s förvaltningsområde (2022) uppgav nästan en tredjedel av de unga och 34 procent av 15–19-åringarna att de inte utövar någon fritidsaktivitet i naturen. Vandring och bärplockning är populärt bland kvinnor i åldern 24–29 år och fiske är populärt bland unga män. Bland lågstadieläverna är bristen på hobbyverksamhet större bland pojkar än bland flickor (ibid.), för vilka djurhobbyer (inkl. ridning) har identifierats som betydande¹⁰⁹.

En funktionsduglig befolkning är en förutsättning för näringsverksamheten, civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten och kontinuitetshanteringen av infrastrukturen på landsbygden. Åren 2014–2020 har totalt fler än 1 680 funktionsförmåga projekt och investeringsprojekt med motionstema finansierats i Finland från EU:s landsbygdsfond (CAP-planen 2023–2027).

107 Saarttila m.fl. 2024

108 Vestinen m.fl. 2025; projektet MaaseutuDigi - Digisyrjäytymisen arki maaseuduilla.

109 Undervisnings- och kulturministeriet 2024a; Kankaanranta 2025

3.1.3 Multilokal befolkning

Ett parallellt och betydande fenomen med tanke på att den stadigvarande befolkningen åldras och minskar, är det ökade antalet fritidsboende och sporadiska besökare som bor på landsbygden på deltid. Multilokalitet är en del av miljontals finländares vardag och i och med den kommer i första hand befolkningsströmmar från städerna till landsbygdsområdena, i synnerhet till den stadsnära landsbygden, skärgårdsområdena och glesbygden¹¹⁰.

Fenomenet har blivit vanligare i och med platsoberoende arbete, mer fritid, urbanisering samt utvecklingen av transport- och kommunikationstekniken¹¹¹. Multilokalitet är förknippat med säsongarbete och säsongsbetonat fritidsboende, men också med studier, distansomsorg och ägarskap¹¹². Det finns 2,4–2,9 miljoner fritidsinvånare på landsbygden och i skärgården i Finland, i en tredjedel av kommunerna finns det fler fritidsbostäder än bostäder som används för stadigvarande boende och omkring 85 dygn (nästan 3 månader) per år tillbringas på sommarstugorna¹¹³. Statsrådet har utarbetat ett principbeslut om främjande av multilokalt arbete, studier och boende¹¹⁴.

Befolkningens ökade rörlighet innebär en utmaning för de administrativa strukturerna, exempelvis definitionen av kommuntillhörighet. Multilokalitet har betydande konsekvenser för efterfrågan på och utnyttjandet av tjänster (social- och hälsovårdstjänster, räddningstjänster, infrastrukturtjänster) och för folkhälsan, liksom för de ekonomiska kassaflödena inom såväl den offentliga som den privata sektorn¹¹⁵. Den betydande förflyttningen från stadigvarande bostäder till fritidsbostäder och distansarbete under covid-19-pandemin visade konkret vilken betydelse infrastrukturen, förbindelserna och tjänsterna på landsbygden och skärgården har i en kris-situation¹¹⁶. De yttre ramarna för den digitala infrastrukturen utmanar utnyttjandet av den potential multilokaliteten har i kommunerna¹¹⁷. Att beakta fenomenet mul-

110 Admiak m.fl. 2017; Pitkänen m.fl. 2018; Kotavaara m.fl. 2020; Lehtonen m.fl. 2020; Tidsskriften Yhdyskuntasuunnittelu (2021); Voutilainen m.fl. 2021; Airikkala m.fl. 2022; Rannanpää m.fl. 2022; Vihinen m.fl. 2024a; Ympäristöministeriö 2024a; Hirvonen m.fl. 2025

111 Rannanpää m.fl. 2022

112 Pitkänen m.fl. 2018; Vehkalahti m.fl. 2021

113 Voutilainen m.fl. 2021; Myllymäki 2025

114 Statsrådet 2022d

115 Lepistö 2020; Kauppinen 2022; Parhiala m.fl. 2022; Lehtonen m.fl. 2023a; Lehtonen m.fl. 2024; Myllymäki 2025

116 Lehtonen m.fl. 2021; Kauppinen 2022; Saukkonen m.fl. 2022; Lyly-Yrjänäinen 2024

117 Lehtonen m.fl. 2023a

tilokalitet i planeringen och ordnandet av tjänster samt i finansieringsgrunderna är kritiskt i synnerhet i områden i skärgården och på glesbygden som har många sommarstugor och omfattande turism¹¹⁸.

Multilokala deltidsovervakare ses som en resurs på landsbygden och de kan till exempel ordna tjänster och skapa efterfrågan¹¹⁹. Utnyttjandet av tjänsterna i närheten av sommarstugorna har ändå minskat¹²⁰. Inom kulturtjänsterna bidrar deltidsovervakare med nya idéer och influenser samt stärker det lokala kulturlivet och den lokala kulturverksamheten. På grund av dess omfattning har man under de senaste åren börjat undersöka multilokalitetens hållbarhet¹²¹.

Tabell 1. Nyckeltal för befolkningsutvecklingen enligt områdesindelningen som följer klassificeringen av stads- och landsbygdsområden (Finlands miljöcentral 2020) och enligt storområde: södra (SF), östra (ÖF), västra (VF) och norra Finland (NF).

Områdestyp enligt klassificeringen av stads- och landsbygdsområden/ Statistik (Informationskälla)	Glesbygd	Kärnlandsbygd *lokala centra på landsbygden	Stadsnära landsbygd	Stadsområden *kransområde **inre och yttre stadsområde	Hela landet *totalt
Försörjningskvoten 2023 (Landsbygdsindikatorer. Tabell 143n.)	90 %	82 %	70 %	57 %	62 %
Ekonomisk försörjningskvot (Vihinen m.fl. 2024)	1,78 %	1,58 %	1,29 %	-	1,32 %
Befolkningsutveckling i befolkningsgruppen 15–64-åringar, prognostiserad förändring 2022–2037 (Lehtonen m.fl. 2025b)	-33 998	-50 896 (-22 658*)	-28 033	-12 016* 326 361**	178 760*

118 Lepistö 2020; Parhiala m.fl. 2020; Kauppinen 2022; Eskelinen m.fl. 2025

119 Saukkonen m.fl. 2022

120 Myllymäki m.fl. 2025

121 Lehtonen m.fl. 2020

Områdestyp enligt klassificeringen av stads- och landsbygdsområden/ Statistik (Informationskälla)	Glesbygd	Kärnlandsbygd *lokala centra på landsbygden	Stadsnära landsbygd	Stadsområden *kransområde **inre och yttre stadsområde	Hela landet *totalt
Multisjuklighet 2019 (%) ¹²²	SF -	SF 49 %	SF 46 %	SF 46 % (48 %)	
	ÖF 52 %	ÖF 50 %	ÖF 49 %	ÖF 47 % (47 %)	
(Östra Finlands universitet Institutionen för historia och geografi 2024)	VF 49 %	VF 47 %	VF 43 %	VF 44 % (45 %)	
	NF 48 %	NF 44 %	NF 44 %	NF 45 % (45 %)	
Arbetsförmåga 2019 (%) ¹²³ . (ibid.)	SF -	SF 112 %	SF 96 %	SF 97 % (105 %)	100 %
	ÖF 157 %	ÖF 135 %	ÖF 103 %	ÖF 131 % (116 %)	
	VF 133 %	VF 121 %	VF 100 %	VF 96 % (103 %)	
	NF 137 %	NF 134 %	NF 123 %	NF 143 % (117 %)	

3.2 Boende differentierar landsbygden

Det finns ett intresse av att bo på landet och i skärgården, ändå blir differentieringsutvecklingen i regionerna allt tydligare. Den påverkas av prisutvecklingen på bostäder och av att bostadsmarknaden inte fungerar. Tillväxten koncentreras till de större stadsregionerna, speciellt till Södra Finlands nätverksmetropol. I många landsbygdsområden leder ett överutbud av bostäder och låga priser till låga belåningsvärden och problem att få finansiering till renoveringar. Tekniskt sett skulle många byggnader kunna repareras. Den tekniska reparationsskulden omvandlas till en ekonomisk reparationsskuld.

122 Förekomsten av multisjuklighet har beräknats genom att ställa antalet multisjuka i relation till kommunens vuxna befolkning (över 18 år). Dessutom är förekomsten åldersstandardiserad, vilket gör det möjligt att jämföra olika områden oberoende av befolkningsstrukturen. Beräknat från kommunmaterial från forskningsprojektet IMPRO.

123 Ju vanligare det är med arbetsförmåga i området, desto högre är indexvärdet. Förekomsten är åldersstandardiserad. Indexet för hela landet är 100. Informationskälla THL. Sotkanet.

Boendemiljöerna förändras. Enligt utredningen av den regionala differentieringen på riksomfattande nivå¹²⁴ fördjupas strukturomvandlingen på landsbygden av en nedgång i en central förmögenhetspost, det vill säga en sänkning av bostädernas värde, vilket har omfattande följder. I utredningen granskas 16 variabler utöver befolkningsutvecklingen. Föremål för granskningen är främst typiska tätorter på landsbygden med 600–30 000 invånare, där det finns bostäder i bolagsform. När det gäller boendet, bostadsbeståndet och infrastrukturen i tätorter med allt glesare befolkningsunderlag betonas enligt utredningen en anpassning till allt fler tomma bostäder, underutnyttjande av bostäder och säsongsbetonat användning av bostäder. Många egnahemshus som är avsedda för stadigvarande boende kan omvandlas till fritidsbostäder eller en andra eller tredje bostad, och korttidsuthyrningens betydelse kommer att öka. Förändringen är ett led i att anpassa bostadsbeståndet till den nya efterfrågan. De positiva konsekvenserna för landsbygden som etableringen av platsoberoende distans- och hybridarbete medfört hänför sig till södra Finlands nätverksmetropol, där det är lättare än tidigare att få tillgång till en bred och mångsidig arbetsmarknad. I södra Finland drar boendet på landet nytta av måttliga mobilitetskostnader och lägre investeringskostnader för boende än i städerna. Genom boende och distans- och hybridarbete ser man att interaktionen mellan städerna och landsbygden ökar. På andra håll på landsbygderna handlar växelverkan mellan stad och landsbygd främst om säsongsbetonat boende och fritidsboende.

Det är betydligt vanligare med ägarbostäder i landsbygdsområdena än i städerna. Allmänt taget bor man i ägarbostäder och småhus, och en del av dem har redan gjorts om till en andra bostad, tredje bostad eller en fritidsbostad. Marknaden för hyresbostäder har inte utvecklats under hela 2000-talet. Det blir också vanligare med ensamboende på landsbygden. Andelen ensamhushåll av alla hushåll var 2023 (jfr 2010) 49 procent i lokala centra på landsbygden (jfr 44 procent), 45 procent på glesbygden (jfr 39 procent) och 42 procent på kärnlandsbygden (jfr 37 procent)¹²⁵. Byggnadsbeståndet är äldre än i övriga landet och behovet av renovering ökar¹²⁶. Energimärkningarna beaktar knappt alls mångsidiga energi- och värmekällor som stärker beredskapen.

124 Ristimäki m.fl. 2025

125 Informationstjänsten för livsmiljön Liiteri. Källa: Statistikcentralen

126 Informationstjänsten för livsmiljön Liiteri. Källa: Befolkningsdatasystemet/ Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

Hushållens medelinkomster har stigit något på landsbygden, men de är fortfarande lägre än i städerna (43 620–54 697 euro 2023) i synnerhet i lokala centra på landsbygden (40 872 euro 2023) och på glesbygden (41 579 euro 2023)¹²⁷. Landsbygden får proportionellt sett fler sociala förmåner än städerna, vilket även leder till att förändringar i förmånerna påverkar förmånstagare som bor på landsbygden i större utsträckning. Att sälja en ägarbostad och flytta till en billigare boendeform, till exempel hyresboende, kan i praktiken visa sig vara väldigt svårt på landsbygden.

I miljöministeriets utredning om differentieringen av regionerna framgår det att bostadspriserna sjunker i många tätorter på landsbygden, och att få bostäder byggs och renoveras där. Kostnaderna för en totalrenovering är ofta högre än marknadspriset, och låga belåningsvärden påverkar möjligheten att få finansiering. I kombination med det allt kraftigare överutbudet av bostäder utmanar denna utveckling bostadsbeståndet i tätorterna på landsbygden och boendet på landsbygden. De lokala skillnaderna i bostadsbeståndet ökar. Prisskillnaden mellan bostäder i gott skick och orenoverade bostäder växer. I den byggda miljön på landsbygden blir det allt fler tomma, ödelagda byggnader som man inte har råd att riva. Samtidigt behövs bostäder som är tillgängliga i takt med att människor blir äldre. I utredningen anses nedskrivningen av priserna försämra köpkraften och arbetskraftens rörlighet.

De låga belåningsvärdena på bostäderna återspeglas i landsbygdens ekonomi i stor utsträckning¹²⁸. Konsekvenserna för belåningsvärdena på bostäder och bankernas verksamhet har lyfts fram i en separat utredning som stöder beredningen av redogörelsen och i mötet som hölls i östra Finland. I och med befolkningsutvecklingen bor allt färre av dem som äger byggnaderna på orten, och de tomma fastigheterna blir allt fler. Det minskade värdet på byggnaderna påverkar förutsättningarna för att renovera det egna hemmet och förbättra energieffektiviteten men leder också till att färre köper ett eget hem på landsbygden eller utvecklar företagsverksamhet. Dessa är nära kopplade till utvecklingen av bostädernas värde och belåningsvärde. Den svaga bostadsmarknaden gör det svårare att få lån, vilket försämrar förutsättningarna för att utveckla företagsverksamhet, i synnerhet i mikroföretag och små och medelstora företag på landsbygden. Det påverkar utvecklingen av den lokala och regionala ekonomin och försvagar dessutom bostadsmarknaden och landsbygdsområdenas bebolighet, dragningskraft och hållkraft.

127 Informationstjänsten för livsmiljön Liiteri. Källa: Statistikcentralen.

128 Norkio m.fl. 2024

På landsbygden koncentreras inflyttningen i synnerhet till stadsregionernas influensområden i närheten av goda trafikförbindelser och nära en grundskola¹²⁹. Barnfamiljer (1–3 barn) är dock särskilt intresserade av att bo i glesbygden, och ensamboende är intresserade av att bo i en liten eller medelstor stad¹³⁰. Landsbygdsbarometern 2011–2023 visar konsekvent att en större del av finländarna skulle vilja bo i en mer landsbygdsliknande miljö än vad som faktiskt bor där (ibid.). Enligt resultaten från 2023 skulle 39 procent av finländarna vilja bo på landsbygden. Arbete upplevs som det största hindret för beslutet att flytta (ibid.). Incitamenten för att flytta till landet är starkt sammanlänkade med tillgången till tjänster och lokalsamhällets mottaglighet¹³¹. Även unga är intresserade av att bo på landet och av de möjligheter det innebär¹³².

På landsbygden finns ett stort antal byggnader som är en del av Finlands kulturarv, till exempel gamla gårdar, herrgårdar, skolor och kyrkor. Byggnaderna är historiskt värdefulla, men de har också ett större värde med tanke på den lokala och regionala identiteten, bylandskapen, turismen och företagandet. Att bevara och utnyttja dem kan stödja den lokala och regionala livskraften, men det kräver resurser och planmässig skötsel. Den byggda miljön på landsbygden kan erbjuda möjligheter till exempel för kreativ verksamhet och företagande som grundar sig på kulturarv.

Den icke-fungerande bostadsmarknaden och svårigheterna att få bostadslån har en direkt inverkan på möjligheterna att flytta både till och från landet. Ekvationen när det gäller boendeproblem har att göra med att det är vanligt med ägarbostäder och egnahemshus, tillgången till och skicket på hyresbostäder, låga inkomster, bostadsmarknadens funktion samt ökade kostnader för rörlighet (transport) och energi, skuldrådgivning och förändringar i servicenätet. Den negativa spiralen i anslutning till boendet återspeglas dock inte på målen som grundar sig på landsbygdens natur, naturresurser och näringsverksamhet och som har planerats till exempel med tanke på livsmedelsförsörjningen och försörjningsberedskapen, livsmedels- och skogsbioekonomin, energiomställningen, restaureringsåtgärderna eller naturvelfärden.

129 Saastamoinen m.fl. 2024; jfr Lehtonen 2021

130 Vihinen m.fl. 2024a

131 Lassander m.fl. 2025

132 Vihinen m.fl. 2024a; Kuhmonen m.fl. 2021; Pöysä 2022; Meijer m.fl. 2023; Nordregio 2023; Kankaanranta 2025

Med tanke på kommungemenskapen har befolkningsminskningen och kommunernas livskraftsutveckling under de senaste åren granskats utifrån referensramen för smart anpassning¹³³, eftersom det vid sidan av de tuffa ekonomiska variablerna (befolkningsförändring, arbetsplatsutveckling, ekonomi) har funnits ett behov av att lyfta fram även mjukare faktorer som beskriver delaktighet, gemenskap, välfärd och hållbar utveckling¹³⁴. Smart anpassning betonar samtidigt främjande av livskraft och välfärd¹³⁵, och därför har begreppet definierats bland annat som en planmässig, långsiktig, platsbaserad anpassning eller förnyelse på ett socialt, regionalt och ekonomiskt hållbart sätt när befolkningen och ekonomin förändras¹³⁶. Denna långsiktiga förändring och olika kommuners hållbara livskraft i en åldrande samhällsutveckling kan följas upp genom en indikatorgranskning av hållbar livskraft (smart anpassning)¹³⁷.

Smart anpassning kan göra krympande kommuner livskraftiga på ett hållbart sätt

Smart anpassning innebär inte bara att man anpassar sig till att befolkningen minskar, utan i synnerhet att man söker nya källor till livskraft och utnyttjar dem på ett långsiktigt och hållbart sätt.

Hållbar livskraft hos landsbygdskommuner med minskande befolkning har undersökts i projektet SOMA, Sopeutuvat innovatiiviset maaseudut (ung. Anpassade innovativa landsbygdsområden), på forskningscentret Spatia vid Östra Finlands universitet. I undersökningen utnyttjades ett brett statistiskt material (47 variabler), kommunstrategier och områdesindelning enligt klassificeringen av stads- och landsbygdsområden. Det skapades en indikator för hållbar livskraft som kombinerar ekonomiska variabler (t.ex. befolkningsutveckling, arbetsplatser och kommunal ekonomi) och mjukare faktorer (t.ex. delaktighet, välfärd och hållbar utveckling). Indikatorgranskningen visade sig vara ett effektivt sätt att lyfta fram kommuner som klarar sig bra trots krympande befolkning när man mäter ekonomisk utveckling, livskraft och hållbar utveckling i förhållande till andra kommuner av samma landsbygdstyp.

133 Makkonen m.fl. 2022, Kahila m.fl. 2022, Kattilakoski m.fl. 2022

134 Makkonen m.fl. 2022

135 Kahila m.fl. 2022, Makkonen m.fl. 2022; OECD 2025a-d

136 Kahila m.fl. 2022

137 Makkonen m.fl. 2022

Enligt resultaten har man i kommuner med en åldrande och minskande befolkning som samtidigt är livskraftiga på ett hållbart sätt identifierat utmaningarna i befolkningsutvecklingen och vidtagit aktiva, systematiska åtgärder för att lösa dem. Kommunerna har utvecklat innovativa lösningar, såsom boendeförsök, återanvändning av byggnader, utvidgning av digitala tjänster och förbättring av möjligheterna till distansarbete. Kommuninvånarnas delaktighet och gemenskap har stärkts. Tillvägagångssättet kallas smart anpassning och syftar på platsbaserad, långsiktig förnyelse på ett socialt, regionalt och ekonomiskt hållbart sätt.

Utifrån undersökningen kan man följa upp hållbar livskraft (smart anpassning) i kommuner på kärnlandsbygden, i glesbygden och på den stadsnära landsbygden, och identifiera lokala metoder för anpassning till befolkningsutvecklingen. Därigenom kan man identifiera och främja förutsättningarna för smart anpassning på nationell nivå.

Källa: [Makkonen m.fl. 2022](#)

3.3 Betydelsen av civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamhet

Tredje sektorn är koncentrerad till regioner där behovet av de tjänster som den tillhandahåller är störst och där resurserna är minst. På landsbygderna svarar civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten bland annat för behov och efterfrågan inom väg-, vattenförsörjnings- och datakommunikationsinfrastruktur, räddningsverksamhet och beredskap, dagligvaruhandel och medborgarkontor, stöd för hemmaboende och ledsagande av äldre, kultur- och motionsverksamhet samt gemensamma lokaler. Befolkningsutvecklingen, de knappa resurserna och de ökade förväntningarna på det offentliga utmanar civilsamhälles- och frivilligaktörernas ork och verksamhetens kontinuitet på landsbygden. Den har betydelse för hela Finlands välfärd, hållbara tillväxt och övergripande säkerhet.

På landsbygden utgör civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten grunden för byarnas, kommunernas och regionernas livskraft, den lokala resiliensen¹³⁸ och säkerheten¹³⁹, anpassningen till klimatförändringen¹⁴⁰ och hållbar utveckling¹⁴¹. Den är viktig för den ekonomiska verksamheten och försörjningsberedskapen samt för förutsättningarna för multilokalitet till exempel genom byggande, underhåll och kontinuitetshantering av infrastrukturen. I en enkät som genomfördes 2022 upplevde endast omkring en fjärdedel av civilsamhällesaktörerna att de hade beaktats i myndigheternas beredskapsarbete¹⁴². Statsrådets redogörelse om den inre säkerheten visar att myndighetsnätets täckning och fördröjningen i tillgången till hjälp har väckt oro i glesbygden. Därför framhävs betydelsen av frivilliga och avtalsbaserade säkerhetsaktörer i dessa regioner.

I förhållande till befolkningen verkar flest civilsamhällesorganisationer på glesbygden och kärnlandsbygden¹⁴³. Frivilliga upprätthåller många samhällsnödvändiga funktioner på landsbygden, till exempel räddningsverksamhet (FBK, avtalsbrandkårer; sjöräddning)¹⁴⁴, underhåll av enskilda vägar (vägandelslag), vattenförsörjning (vattenandelslag)¹⁴⁵, byggande av byanät (andelslag för byanät)¹⁴⁶ och underhåll av dem¹⁴⁷ samt storviltsassistans (jaktvårdsföreningar)¹⁴⁸. Byaföreningar och byaverksamhet stärker den lokala beredskapen och resiliensen till exempel genom

138 Mäenpää m.fl. 2025

139 Eskelinen m.fl. 2025; Kattilakoski m.fl. 2025

140 Virtanen 2023

141 Kattilakoski m.fl. 2022

142 Mäenpää m.fl. 2025

143 Projektet Maaseudun talous, taloudellinen huoltovarmuus ja alueellinen elinvoima (TOTAL).

144 Lepistö 2020; Haake 2022; Mäenpää m.fl. 2025; Eskelinen m.fl. 2025

145 Eskelinen m.fl. 2025; Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om vattentjänster (RP 40/2025 rd).

146 Hirvonen m.fl. 2020

147 Pimiä 2019

148 Storviltsassistans (SRVA) är en organisation som upprätthålls av jaktvårdsföreningar och förmedlar handräckning av jägare till polisen i samband med storviltskonflikter. Verksamheten grundar sig på avtal mellan polisen och jaktvårdsföreningarna samt på viltförvaltningslagen. De jägare, hundförare och jaktföreningar som deltar i verksamheten gör det på frivillig basis. (Finlands viltcentral)

bysäkerhets-, byreserv- och byradioverksamhet¹⁴⁹. Civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten på lokal nivå omfattar i större utsträckning till exempel kulturverksamhet, tjänster och servicetransporter som stöder äldre personer möjlighet att bo hemma, underhåll av naturleder och idrottsanläggningar, utveckling och underhåll av gemensamma lokaler samt miljöåtgärder¹⁵⁰. Byföreningar, idrottsföreningar, ungdomsföreningar och jaktföreningar¹⁵¹ erbjuder hobbymöjligheter i hela landet och stöder det fysiska och psykiska välbefinnandet. Även personer som bor på flera platser och vistas på landsbygden på deltid deltar i verksamheten och drar nytta av tjänsterna¹⁵².

Befolkningsutvecklingen på landsbygden har en direkt inverkan på organisationsförmågan och bärkraften inom civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten¹⁵³. Behoven och förväntningarna riktas mot en allt mindre grupp personer i arbetsför ålder, funktionsdugliga pensionärer och aktiva unga. Ungas intresse för traditionell föreningsverksamhet har minskat, och det försämrar förnyelsen av verksamheten. Samtidigt ökar betydelsen av den fjärde sektorn, såsom talkoarbete, grannhjälp och nätverksbaserad verksamhet, men organiseringen av den kräver nya strukturer och stödformer (ibid.). I enkäten som gjordes 2022 ansåg nästan 80 procent att det var svårt att få med nya aktörer, och mer än två tredjedelar upplevde rekryteringen av frivilliga som utmanande. I östra Finland är aktionsberedskapen sämre än genomsnittet¹⁵⁴. Det är särskilt viktigt att stärka civilsamhällets verksamhet och gemenskap i geografiskt utsatta områden, där även den offentliga sektorns roll och ansvar för samarbetet är avgörande.

Kommunerna har en central roll i stärkandet av demokratin och delaktigheten, upprätthållandet av samhällenas funktionsförmåga och kriställigheten. Inom kultursektorn skapar den offentliga sektorn, i form av exempelvis bibliotekstjänster och bokbussar, grunden för civilsamhällets verksamhet och bildningen. För välfärdsområdena är samlings- och hobbylokaler för civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten avgörande.

149 I projektregistret i tjänsten landsbygdsnatverket.fi som sammanställer åtgärder som delfinansieras av EU:s landsbygdsfond (CAP-planen 2023–2027) gav i oktober 2025 sökordet "kyläturvallisuus" (bysäkerhet) träffar på 17 pågående projekt (maaseutuverkosto.fi). Ett av projekten är det riksomfattande projektet Kylävara paikallisen varautumisen perustana (Kylävara) (Finlands Byar rf).

150 Kattilakoski m.fl. (red.) 2024; Mäenpää m.fl. 2025

151 Pellikka m.fl. 2020

152 Rantanen 2021; Rannanpää m.fl. 2022; Kattilakoski m.fl. 2022

153 Kumpulainen m.fl. 2022; Kattilakoski m.fl. (red.) 2024

154 Mäenpää m.fl. 2025

Civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten har en direkt koppling till den lokala ekonomin, resiliensen och stärkandet av delaktighet och demokrati. Delta-gandet fördelas inte jämnt mellan grupper från olika socioekonomiska skikt och civilsamhällesorganisationerna är inte likställda sinsemellan. Högre tjänstemännen utför mest civilsamhälles- och frivilligarbete, och i synnerhet företagare och jordbruksföretagare har mest ansvarsuppgifter. Polariseringen av påverkan och att vissa grupper hamnar utanför det aktiva (digitala) medborgarskapet hotar det demokratiska systemets legitimitet. Man har identifierat att organisationsaktörerna måste förnya sig i samband med strukturella förändringar och identifiera landsbygdens särdrag och frågor samt faktorer som stöder samhällets resiliens, såsom kultur, multilokalitet och lokala aktörer.

Det betydande ekonomiska värdet av civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten på landsbygden undersöks i ett riksomfattande forsknings- och utvecklingsprojekt för landsbygden som finansierades 2025¹⁵⁵. På nationell nivå har värdet på frivilligarbetet uppskattats till nästan 3,2 miljarder euro per år, vilket motsvarar omkring 1,3 procent av bruttonationalprodukten¹⁵⁶. I de utvecklingsprojekt som fick stöd från EU:s landsbygdsfinansiering 2014–2021 (programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland) utfördes cirka 3,4 miljoner timmar talkoarbete till ett värde som enligt villkoren i den nuvarande CAP-planen (2023–2027) skulle motsvara 68–204 miljoner euro beroende på användningen av maskiner¹⁵⁷. Till exempel grundar sig Leader-modellen på lokal information och partnerskap: lokal utveckling som utgår från gemenskapen. I Finland finns det 53 regionala Leader-grupper med styrelser bestående av lokala invånare, samfund och företrädare för offentlig förvaltning. Leader-verksamhetens finansiering uppgår till 230 miljoner euro under CAP-planens period 2023–2027. Den hävstångseffekt som Leader-finansieringen ger täcker 3,3 miljoner timmar talkoarbete (ibid.). Dessa insatser har mycket stor ekonomisk betydelse i regioner där den övriga finansieringen och de offentliga resurserna är begränsade.

Trycket ökar på tredje sektorns verksamhet. Finansieringen har minskat, särskilt från kultur- och social- och hälsovårdsorganisationerna, och kommunernas och välfärdsområdenas ekonomiska utmaningar lägger över mer ansvar på civilsamhället. Tredje sektorn kan inte svara på den växande efterfrågan enbart genom att förlita

155 Projektet Maaseudun talous, taloudellinen huoltovarmuus ja alueellinen elinvoima (TOTAL).

156 Justitieministeriet 2024

157 Landsbygdsprogrammets indikatorer 2014–2020/ Talkoarbete på landsbygden (Naturresursinstitutet)

sig på talkoarbete. Organiseringen av verksamheten, förvaltningen och upprätthållandet av de fysiska ramarna kräver ekonomiska resurser. Social ekonomi ses som en delösning på utmaningarna inom civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten genom att kombinera affärsverksamhet och strävan efter gemensam allmän nytta¹⁵⁸. Utvecklingen förutsätter pilotförsök, nya modeller för samproduktion av tjänster och stöd för socialt företagande. Vid de regionala diskussionstillfällena som ordnades 2022¹⁵⁹ identifierades fyra centrala utvecklingshelheter: flaskhalsar i deltagandet, stärkande av delaktigheten i kommunerna och välfärdsområdena, främjande av välfärd och säkerhet genom samarbete samt strukturell och funktionell förnyelse av civilsamhällets verksamhet¹⁶⁰. I sammanfattningen av diskussionerna Ett gott liv på landsbygden¹⁶¹ kan man identifiera följande dimensioner av civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamhet: gemenskap och delaktighet, utmaningar med resurser och behov av samarbete, möjliggörande av ungas delaktighet och förnyelse av civilsamhällets verksamhet. I olika landskap betonades olika teman: I diskussionen i Kajanaland betonades den betydelse civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten har för säkerheten; i Södra Savolax ansågs samarbetet mellan fritidsboende och lokalbefolkningen stärka civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten; i Nyland sågs kulturell mångfald och gemenskap som styrkor och lokala föreningar som möjliggörare av integration; i Mellersta Finland ansågs civilsamhället vara en viktig del av den övergripande säkerheten och det livslånga lärandet. (ibid.)

158 Rinne-Koski m.fl. 2020; Kattilakoski m.fl. 2021; Europeiska kommissionen 2021b; Europeiska kommissionen 13.6.2023; Töyli m.fl. 2024; Projektet Yhteisöतालouden ja yhteiskunnallisten yritysten strategia 2025–2029 (TEM090:00/2024)

159 Evenemang som ordnades av Nätverket för att säkerställa förutsättningarna för ett gott liv på landsbygden (HYMY) fungerade som underlag för Kattilakoski m.fl. (red.) 2024.

160 Kattilakoski m.fl. (red.) 2024.

161 Landsbygdspolitiska rådet 2023

Enskilda vägar som landsbygdsfenomen

Finlands vägar delas in i tre grupper: statens landsvägar, kommunernas gatunät och enskilda vägar. Ett väglag kan grundas för skötseln och förvaltningen av vägarna. Befolkningsutvecklingen på landsbygderna samt människors och aktörers begränsade resurser påverkar till exempel väglagens förutsättningar att upprätthålla infrastruktur som används nationellt. Ett särdrag hos landsbygdsliknande skärgårdsområden är väglag som har en färja på enskild väg. Dessa väglag är särskilt beroende av statligt och kommunalt stöd.

Enskilda vägar utgör en betydande del av Finlands vägnät, i synnerhet på landsbygden. De byggs och underhålls med markägarnas medel. De är kritiska med tanke på landsbygden, växelverkan mellan stad och landsbygd och den nationella försörjningsberedskapen.

Enskilda vägar används uppskattningsvis av fler än två miljoner människor. Enskilda vägar betjänar bland annat invånare, företag, jord- och skogsbruk, turism och myndigheter. De möjliggör räddningsverksamhet, näringsverksamhet, boende på flera platser och rekreation i naturen.

Den uppskattade reparationsskulden för enskilda vägar och broar uppgår i sin helhet till 1,3 miljarder euro. I enlighet med finansieringsprogrammet i utkastet till Trafik 12-plan höjs statsunderstödet för enskilda vägar med fyra miljoner euro per år från och med 2030. Kommunerna beslutar också om understöd som beviljas för väghållning av enskilda vägar. Stöd enligt incitamentssystemet för skogsbruket har kunnat beviljas för byggande och grundlig förbättring av skogsvägar.

Geografisk information från Skogscentralens projekt Tiesit erbjuder värdefull information för prioriteringen av medelsanvändningen samt för att öka vägdelägarnas aktivitet, kompetens och samarbete.

3.4 Läget för landsbygdens ekonomiska strukturer

Landsbygderna har mycket outnyttjad potential för en hållbar ekonomi. Verksamheten på landsbygden påverkar förutsättningarna för att uppnå de kalkylerade värdeökning målen till exempel inom bioekonomin såväl inom livsmedels-, turism- och jordbruks- som natur- och skogsbranscherna. Företagande och att sysselsätta sig själv är relativt sett vanligare på landsbygden. Bristen på nya företagare och personer som kan ta över företag är uppenbar. Arbetskraftens rörlighet erbjuder bara en del lösning på bristen på arbetskraft. Reformen av de ekonomiska strukturerna på landsbygden hänger på befolkningsutvecklingen och beboligheten samt på om kompetensen och internationaliseringen kan stärkas, tillgången till finansiering och villkoren för den kan förbättras samt förställningarna om företagande och innovationsverksamhet på landsbygden kan upphävas.

Befolkningsutvecklingen påverkar arbetsplatsutvecklingen på landsbygden, landsbygdens ekonomi och den nationella försörjningsberedskapen i vidare bemärkelse¹⁶². Det finns efterfrågan på en uppdaterad tolkning av landsbygden. Landsbygderna och den lokala aspekten har bevisligen en lockande, attraktiv och trovärdig betydelse för framtidsbranscherna och för växelverkan mellan stad och landsbygd¹⁶³. Hur landsbygderna uppfattas och fungerar påverkar bland annat förutsättningarna för att uppnå de kalkylmässiga värdeökning målen till exempel inom bioekonomin, såväl inom livsmedels-, jordbruks-, skogsbioekonomi-, turism- och naturbranscherna som energi-, klimat- och miljöbranscherna.

Efter 2022 har de största utmaningarna för små och medelstora företag och arbetsgivarföretag på landsbygden varit de stigande energi- och råvarupriserna, tillgången till och det höga priset på finansiering, höga kostnader, tillgången på kompetent arbetskraft, ägarbyten samt fluktuation i efterfrågan och osäkerhet i utrikeshandeln (inkl. osäkra leveranskedjor, serviceexporten ökar)¹⁶⁴. Företagen på landsbygden har visat prov på stark resiliens (anpassningsförmåga, förvaltningsövergripande verksamhet, tillväxtorientering), men sårbarheterna har förblivit betydande (energi, ägarbyten, arbetskraft, finansiering) (ibid.). Befolkningsutvecklingen märks av på landsbygderna i form av brist på arbetstagare och företagare inom alla branscher¹⁶⁵.

162 Lehtonen m.fl. 2025b

163 Lundström m.fl. 2019; Honkaniemi m.fl. 2019; Honkaniemi 2023; Landsbygdsbarometern 2020 och 2023

164 Finlands näringsliv 2022, 2024a, 2025; SMF-barometern våren och hösten 2023–2025; Riksomfattande ägarbytesbarometern 2024

165 Vihinen m.fl. 2024b

3.4.1 FUI, offentliga upphandlingar och tillgång till finansiering

Europeiska kommissionen har påpekat att de digitala målen inte uppnås¹⁶⁶. Den digitala klyftan mellan landsbygden och städerna har vuxit mellan 2020 och 2024. OECD betonar betydelsen av digital tillgänglighet, landsbygdssäkring av nationella innovationssystem, förbindelser mellan landsbygd och stad samt identifiering av särdragen hos landsbygdens innovationer i de nationella systemen¹⁶⁷.

I flera OECD-länder har man kunnat se en svag produktivitetsökning och en avmattning i fråga om innovationer, i synnerhet revolutionerande innovationer som ökar produktiviteten¹⁶⁸. Enligt OECD har produktivitetsökningen fortsatt varit stark i landsbygdsområden utanför metropolområdena, medan man har sett en avmattning i stadsområdena under det senaste decenniet¹⁶⁹. Konkurrenskraften har inte heller ökat i Finland trots urbaniseringsutvecklingen¹⁷⁰. OECD betonar behovet av att bättre förstå och utnyttja innovations- och tillväxtpotentialen som finns på landsbygden¹⁷¹ och att lösa den långvariga ojämlikhetsutvecklingen i regionerna¹⁷². Informationsekonomi, FUI-verksamhet och innovationer påverkar alla delar av värdekedjorna på landsbygderna, men deras uttryck och kopplingar till mer omfattande utveckling av landsbygden och skärgården har endast undersökts i liten utsträckning¹⁷³. Fram till 2040 förväntas automatiseringen, digitaliseringen och den gröna omställningen leda till kvalitativa förändringar som kräver kompetensförnyelse, innovationer och investeringar i ny teknik och byggande av nya värdekedjor.

Olika sektorer har betydande potential för värdeökning. Livsmedelssektorns omsättning kan i bästa fall öka med 30 procent och mervärdet med 39 procent. Fyra femtedelar av tillväxten berör exporten¹⁷⁴. I Finlands bioekonomiska strategi har man identifierat potentialen att fördubbla bioekonomins mervärde fram till 2035¹⁷⁵. För skogssektorns del har man beräknat möjligheterna att uppnå ett värdeökningsmål på 50 miljarder euro (jfr 10,9 miljarder euro 2022) före 2035 med olika

166 Europeiska kommissionen 16.6.2025

167 OECD 2022; Marshalian m.fl. 2023

168 OECD 2022

169 OECD 2022, 2023b; jfr Vihinen m.fl. 2024b

170 Av de fyra helheterna i konkurrenskraftsindex (ekonomisk framgång, den offentliga förvaltningens effektivitet, företagets prestationsförmåga och infrastruktur) är Finlands svaghet ekonomisk framgång, där Finland placerar sig på 50:e plats (IMD 2024).

171 OECD 2022

172 OECD 2023b

173 Purhonen (red.) 2023; Rannanpää m.fl. 2023; Lehtonen m.fl. 2023b; Voutilainen m.fl. 2021

174 Jansik m.fl. 2024

175 Statsrådet 2022b

scenarier¹⁷⁶. I det strategiska programmet för cirkulär ekonomi har man satt som mål att bryta ökningen i förbrukningen av naturresurser och fördubbla resurseffektiviteten och graden av cirkulär ekonomi före 2035¹⁷⁷. En analys av Finlands materialflöden visar att det är möjligt att uppnå det uppställda målet att stoppa den ökade naturresursanvändningen och samtidigt stödja den ekonomiska välfärden om åtgärder inom cirkulär ekonomi införs i stor utsträckning inom byggande, industri, konsumtionen, energisektorn och livsmedelssystemet¹⁷⁸.

Potentialen är starkt kopplad till kompetens, FUI-verksamhet och skapande av nya produkter och värdekedjor. Under 1997–2017 hänförde sig mindre än fem procent av de totala FUI-utgifterna i Finland till landsbygdskommuner¹⁷⁹. Av statens offentliga upphandlingar som kartlades 2018–2021 gick 97 procent till städer och 75 procent till Nyland¹⁸⁰. Syftet med offentliga upphandlingar är förutom att effektivisera användningen av offentliga medel även att uppnå ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet¹⁸¹. Upphandlingarna kan leda till innovationer (ibid.). Skillnaderna i den regionala fördelningen är anmärkningsvärda, eftersom 35 procent av landets företag och nästan 20 procent av företagen med en omsättning som överstiger tio miljoner euro är belägna på landsbygden¹⁸². Enligt Finlands näringslivs landsbygdspuls finns 40 procent av arbetsgivarföretagen bland små och medelstora företag som eftersträvar tillväxt på den stadsnära landsbygden och 23 procent på glesbygden¹⁸³. Tillverkningsindustrin är den näst största sysselsättande branschen på landsbygden¹⁸⁴. Den dåliga fördelningen av de totala utgifterna för FUI och offentliga upphandlingar till landsbygdsområdena har direkt inverkan på förutsättningarna för att förnya strukturerna för landsbygdens ekonomi¹⁸⁵. De centrala branscherna i tillväxtåtgärderna som ingår i Finlands CAP-plan (2023–2027) är små och medelstora företag inom livsmedelsbranschen och andra industriföretag samt företag som är verksamma inom bioekonomi. EU:s landsbygdsfond har gett effektiva resultat i Finland, åren 2014–2022 uppstod bland annat 15 000 nya arbetsplatser, vilket påverkar landets BNP¹⁸⁶.

176 Lintunen m.fl. 2023; Tapio 2024

177 Statsrådet 2021b

178 Savolainen m.fl. 2024

179 Landsbygdsindikatorer. Källa: Statistikcentralen

180 Makkonen m.fl. 2025

181 Finansministeriet 2023

182 Landsbygdsindikatorer. Källa: Statistikcentralen

183 Finlands Näringsliv 2024a

184 Vihinen m.fl. 2024b

185 Vihinen m.fl. 2024b; Makkonen m.fl. 2025

186 Jord- och skogsbruksministeriet 10.2.2025; Vihinen m.fl. 2025b

Det är viktigt med praktisk innovationsverksamhet i företag med verksamhet på landsbygden, och det konkretiseras i företagens service- och produktinnovationer och investeringar som gör att företagen utvecklas och växer. De regionala yrkesläroanstalterna är viktiga innovationspartner. Företagen samarbetar också med andra läroanstalter och innovation sker i samarbete mellan företag. Yrkesutbildningen och läroanstalterna har en viktig roll i FUI-verksamheten på landsbygden och de ses som en del av det regionala innovationssystemet¹⁸⁷.

På landsbygden påverkas tillgången till finansiering och låntagandet försämrats av situationen på bostadsmarknaden och den försämrade bostadsförmögenheten¹⁸⁸. Statistiska granskningar har visat att det även finns tecken på ett samband mellan nedläggningen av bankkontor och minskade långsiktiga lånebelopp för mikroföretag. År 2022 hade cirka tio procent av kommunerna i Fastlandsfinland inga bankkontor och i hälften av kommunerna fanns det endast ett kontor. Utvecklingen har varit särskilt kraftig sedan finanskrisen 2008. Även om situationen är mest kritisk i östra Finland, har problemet under beredningen av redogörelsen lyfts fram i de möten som ordnats i alla storområden¹⁸⁹. Utvecklingen syns också i att antalet företag som använder offentliga finansieringsinstrument har minskat. En del instrument kräver avsevärd självfinansiering. Digitaliseringen av banktjänsterna anses ha en negativ inverkan på den mjuka informationen, det vill säga förståelsen för den lokala näringsverksamheten, landsbygdsbranscherna och företagen (ibid.).

Den statliga offentliga finansieringen riktas enligt undersökningar med olika prioriteringar till olika regioner: finansiering som förnyar livskraften (såsom finansiering till utbildning, FUI-finansiering, upphandlingar och statliga arbetsplatser) riktas till städerna. Till landsbygdsområden riktas upprätthållande stöd (sociala förmåner och direkta jordbruksstöd samt statsandelar). Den upprätthållande finansieringen har obetydlig inverkan på förnyelsen av strukturerna. I forskningens politiska rekommendationer efterlyses platsbaserad och regionmedveten planering, verkställande och uppföljning av politiken för att förnya de ekonomiska strukturerna.¹⁹⁰

187 Jauhola m.fl. 2016; Suutari 2019; Purhonen m.fl. 2023; Suutari 2025; Suutari m.fl. 2025

188 Norkio m.fl. 2024; Ristimäki m.fl. 2025

189 Norkio m.fl. 2025

190 Makkonen m.fl. 2025

3.4.2 Tillgång till arbetskraft och arbetskraftens kompetens

Enligt flera barometrar och undersökningar är tillgången på kompetent arbetskraft en av de viktigaste faktorerna som bromsar näringsverksamheten¹⁹¹. Tillgången anknyter till ortens och regionens dragningskraft och hållkraft, bebolighet och tillgänglighet, tillgången till basservice och finansiering, den byggda miljön samt kultur- och naturmiljöerna. Dessutom är den kopplad till hållbart nyttjande av naturresurser, ökat lokalt mervärde, naturens inverkan på välbefinnandet och kreativa branscher samt till utvecklandet av ett hållbart livsmedelssystem, turism och skogsbioekonomi.

Branschstrukturens tjänsteexpansion och automatisering omfördelar uppgifterna inom yrkena, vilket påverkar kompetenskraven och betonar betydelsen av utbudet, tillgången och tillgängligheten inom kompletterande utbildning och examensinriktad fortbildning. Nu och i framtiden bedömer man att det behövs kompetens inom försörjningsberedskap över sektorsgränserna, hållbarhetskompetens (inkl. produkt- och materialkompetens, kompetens inom klimatförändring och mångfald), digitala färdigheter (inkl. ibruktagande och utnyttjande av teknik) men även starkare grundläggande affärsfärdigheter (lednings-, expert- och bedömningskompetens samt distanstjänster och virtuella tjänster) samt riskhanteringsfärdigheter¹⁹². Ett separat omfattande forskningsbaserat informationspaket om tillgången på arbetskraft och framtida behov inom landsbygdsbranscherna har sammanställts. Det sträcker sig fram till 2040 och omfattar även landskapsspecifika behov¹⁹³. Utifrån en nationell utvärdering av högskoleutbildningen inom bioekonomi har hållbarhetskompetens redan nu inkluderats på ett bra sätt i läroplanerna. Utifrån en självutvärdering bedöms etiska perspektiv, systemiskt tänkande och framförhållning behövas mer i undervisningen. Ett resultat av utvärderingen är att framtidens arbetsliv behöver allt fler multiprofessionella experter¹⁹⁴.

Utbildningsnivån har höjts, men den är fortsatt på en lägre nivå än i städerna. Antalet personer som avlagt en examen på högskolenivå har ökat. Majoriteten av personerna i arbetsför ålder har en examen på mellanstadiet¹⁹⁵. Betydelsen av utbildning som ges på arbetsplatserna ökar, och det är viktigt att utbildningen av personer som ska komma ut i arbetslivet riktas in på växande och nya uppgifter.

191 Vihinen m.fl. 2025b; Finlands Näringsliv 2022, 2024a, 2025; SMF-barometern 2023–2025

192 Vihinen m.fl. 2024b; jfr Owal Group 2024 och Utbildningsstyrelsens Prognostiseringsforum för kunnande; jfr Virtanen m.fl. 2023

193 Vihinen m.fl. 2024b

194 Aro m.fl. 2024

195 Informationstjänsten för livsmiljön Liiteri. Källa: Statistikcentralen

Frågor om examensinriktad fortbildning betonades vid mötet som hölls i norra Finland för att stödja beredningen av redogörelsen, men frågan berör bevisligen alla landsbygdsområden¹⁹⁶.

Yrkesläroanstalterna är betydande ankarinstitutioner som påverkar utvecklingen av en regions livskraft. Yrkesutbildningen utvecklas utifrån regeringsprogrammet. Genom utbildning strävar man efter att svara på utbildnings- och kompetensbehoven hos befolkningen samt arbets- och näringslivet i regionerna, reagera på förändringar i arbetslivet samt beakta målen i regionernas näringsstrategier¹⁹⁷. Antalet läroanstalter har minskat från 309 till 153 under åren 2007–2022. Nedläggningarna har i synnerhet drabbat glesbygden, där det 2022 endast fanns fyra läroanstalter kvar medan det fanns 32 på kärnlandsbygden och nio på den stadsnära landsbygden. Centraliseringen av yrkesundervisningen till större enheter, förändringen i antalet studerande, finansieringssystemet och strukturförändringen inom jordbruket anses bland annat ligga bakom minskningen av antalet läroanstalter¹⁹⁸. Finansieringssystemet för yrkesutbildningen har förnyats och ändringarna träder i kraft 2026.

Enligt uppgifter från början av 2025 är ett ägarbyte aktuellt för 22 procent av arbetsgivarföretagen på landsbygden (23 procent 2024)¹⁹⁹. Att hitta någon som tar över är kritiskt för företagare som bedriver lönsam affärsverksamhet på landsbygden och överväger att avsluta den. Enligt landsbygdsgranskningen i ägarbytesbarometern uppskattade nästan 90 procent av dem som planerar att upphöra med verksamheten (n=406) att det kommer att ske före 2028²⁰⁰.

3.4.3 Strukturförändringen inom jord- och skogsbruket

I och med befolkningsutvecklingen ökar produktivitetsskravet betydligt både inom primärproduktionen och förädlingen. År 2022 fanns över 16 procent av företagen och upp till 43 procent av jordbruksföretagen i kommuner på kärnlandsbygden med snabb tillbakagång i befolknings- och arbetsplatsutvecklingen, och nästan 44 procent av inkomsterna från jordbruket var kopplade till dem²⁰¹. Samtidigt ver-

196 Husberg m.fl. 2026 (på kommande)

197 Undervisnings- och kulturministeriets informationssidor om utbildning på andra stadiet (okm.fi)

198 Enbuska 2017; Suutari 2019

199 Finlands Näringsliv 2024 och 2025

200 Joensuu-Salo m.fl. 2022

201 Lehtonen m.fl. 2025b

kar minskningen av antalet gårdar tillta och jordbrukets roll för landsbygdens lokala och regionala livskraft förändras avsevärt. År 2023 var antalet gårdar sammanlagt 42 427²⁰². Strukturförändringen är kraftig och år 2040 beräknas 27 273 jordbruksföretag vara verksamma, medan 1 000–1 400 jordbruksföretag lägger ned sin verksamhet årligen²⁰³. De största gårdarna utgör 20 procent och producerar redan nu nästan 60 procent av jordbrukets avkastning (ibid.). År 2020 bedrev endast cirka 650 gårdar vidareförädling. Jordbruksproduktionens värdeutveckling har varit positiv i västra Finland och negativ i östra Finland och Lappland²⁰⁴. Numera är det endast på glesbygden som primärproduktionen inom jord- och skogsbruket är den näst största sysselsättande branschen²⁰⁵. Cirka en tredjedel av den avlönade arbetskraften inom jord- och skogsbruket utgörs av kvinnor. Det är en viktig samhällsfråga hur jordbruket och livsmedelsbranschen kopplas till livskraften i landsbygdsområdena och hur verksamheten på landsbygden påverkar förutsättningarna för ett hållbart livsmedelssystem och för att livsmedelsbranschen ska vara lockande. I praktiken handlar det om hur studerande inom jordbruks- och livsmedelsbranschen ser på sin framtid: 67 procent av dem som besvarade en enkät som genomfördes hösten 2024 ansåg att stärkandet av landsbygdens livskraft är det viktigaste utvecklingsobjektet för att trygga livsmedelsbranschen²⁰⁶.

Randområdena i landskapen får större betydelse när deras naturtillgångar och naturmiljöer tas i beaktande. Knappt 40 procent av skogarnas biomassa finns i kommuner med snabb tillbakagång på glesbygden och nästan 20 procent av inkomsterna från virkesförsäljningen är kopplade till dem. I Finland finns det fler än 580 000 skogsägare, och deras medelålder är 61 år. Flest skogsägare finns i Nyland (106 892, varav knappt 60 procent bor i huvudstadsregionen). Norra Österbotten har näst flest skogsägare (57 592, varav mer än 34 procent bor i Uleåborg)²⁰⁷. Knappt 46 procent (29 050) av verksamheten inom skogsbruk och avverkning finns på glesbygden och kärnlandsbygden. Skogsägande och de åtgärder som vidtas i skogarna konkretiserar växelverkan mellan landsbygd och stad, det ömsesidiga beroendet mellan regionerna och de konsekvenser för landsbygden som enskilda skogsägars beslut kan ha (t.ex. konsekvenser av kalhuggning för landskapet och boendemiljön).

202 Latvala m.fl. 2024

203 Niemi 28.5.2024; Naturresursinstitutet, Statistik, Jordbruks- och trädgårdsföretagens struktur

204 Naturresursinstitutet Luke, Ekonomidoktorn

205 Vihinen m.fl. 2024b

206 Jord- och skogsbruksministeriet 15.11.2024 och material

207 Metsäkeskus.fi

Förändringarna inom jord- och skogsbruket, bostadstätheten, markanvändningen, utnyttjandet av naturresurser och energiproduktionen förändrar landskapen, som redan i sig har ett värde och betydelse för trivsels, bevarandet av kulturarvet och naturens mångfald samt främjandet av livskraften. Det krävs fortlöpande arbete, i synnerhet bet, för att vårda kulturlandskap. Minskningen av antalet gårdar som har djur hotar bevarandet av landskapet: antalet gårdar med mjölkboskap har uppskattats minska från 4 229 till 1 336 gårdar före 2040²⁰⁸. Av de nationellt värdefulla landskapsområdena (sammanlagt 1,6 miljoner hektar) ligger de största arealerna på glesbygden (933 686 ha år 2021), den stadsnära landsbygden (307 253 ha) och kärnlandsbygden (265 758 ha)²⁰⁹. Vårdade kulturlandskap ökar trivsels i området, upprätthåller kulturarvet och ger liv åt kulturlandskapet. Vårdade landskap lockar turister, och i anslutning till betydande landskapsobjekt har man utvecklat användningen av naturen för rekreation. Enligt den riksomfattande inventeringen av rekreation i naturen 2020 deltog över 45 procent av befolkningen i en naturresa och i genomsnitt gjordes fler än sju resor per år.

3.4.4 Företagens och den lokala ekonomins resiliens

På landsbygden finns det utöver omkring 42 000 jordbruksföretag cirka 70 000 företag inom andra branscher. Det har blivit vanligare med flerbranschföretag och även med mångfaldigt företagande, som innebär att samma familj har flera olika företag²¹⁰. Detta har konstaterats ha betydelse för resiliensen, och det konkretiserades under covid-19-pandemin. Då gick mer än 80 procent av statens företagsstöd till städerna, men pandemin hade relativt sett lika stora konsekvenser i städerna och på landsbygden.

I TOTAL-projektet²¹¹ undersöks strukturen hos landsbygdens lokala ekonomier och deras förändringsflexibilitet eller resiliens i olika krissituationer under en granskningsperiod på ett år. Granskningarna omfattar konsekvenserna av finanskrisen, coronapandemin och Rysslands anfallskrig. Resiliensberäkningen visar att kriställigheten varierar avsevärt mellan olika storområden och kommuntyper. Indexvärdet

208 Jyrki Niemi 28.5.2024

209 Informationstjänsten för livsmiljön Liiteri. Källa: Finlands miljöcentral.

210 Finlands Näringsliv 2024a

211 Maaseudun talous, taloudellinen huoltovarmuus ja alueellinen elinvoima (TOTAL-hanke, 2024–2026)

beskriver den lokala ekonomins stabilitet i förhållande till medelvärdet för hela landet (100): ju högre värde, desto mindre har ekonomin försvagats under krisen (ibid.):

- Under finanskrisen (2008–2009) visade östra Finland starkast resiliens (medelvärde 102,8), särskilt i fråga om kommuntyperna glesbygd (104,8) och landskapscentrum (102,5). Städerna i västra Finland låg klart under genomsnittet (95,5).
- Under coronapandemin (2020–2021) var östra Finland åter starkast (108,4), särskilt i glesbygden (111,7) och på kärnlandsbygden (107,8). Södra Finland var sämst (97,4), särskilt huvudstadsregionen (85,1).
- Under det ryska anfallskriget (2022–2023) blev norra Finland det mest förändringsflexibla området (103,7), särskilt i kommuntyperna stadsnära landsbygd (112,7) och kärnlandsbygd (105,4). Östra Finland var då sämst (97,5), särskilt i urbana kommuner (89,8).

Resiliensberäkningen visar att kriståligheten inte är jämnt fördelad. Den påverkas av både regionala och lokala strukturella faktorer, och olika kriser drabbar städer och landsbygdsområden på olika sätt.

Tabell 2. Resiliensberäkning under en tidsperiod på 12 månader från krisens början enligt kommunindelningen som följer klassificeringen av stads- och landsbygdsområden och enligt storområde (södra SF, östra ÖF, västra VF och norra Finland NF). Källa: Östra Finlands universitet

Kommuntyp enligt klassificeringen stads-landsbygdsområde/ Kris	Glesbygd	Kärn-landsbygd	Stadsnära landsbygd	Urbana områden (inre och yttre stadsområde samt stadens kransområde)
Finanskrisen	SF NA	SF 100 %	SF 99 %	SF 97 % (99 %)
	ÖF 105 %	ÖF 101 %	ÖF 101 %	ÖF 101 % (103 %)
	VF 102 %	VF 99 %	VF 101 %	VF 96 % (102 %)
	NF 99 %	NF 97 %	NF 101 %	NF 100 % (97 %)

Kommuntyp enligt klassificeringen stads-landsbygdsområde/ Kris	Glesbygd	Kärn-landsbygd	Stadsnära landsbygd	Urbana områden (inre och yttre stadsområde samt stadens kransområde)
Coronapandemin	SF NA	SF 100 %	SF 99 %	SF 95 % (104 %)
	ÖF 112 %	ÖF 108 %	ÖF 98 %	ÖF 104 % (107 %)
	VF 99 %	VF 97 %	VF 97 %	VF 90 % (98 %)
	NF 99 %	NF 95 %	NF 102 %	NF 103 % (102 %)
Rysslands anfallskrig mot Ukraina	SF NA	SF 95 %	SF 103 %	SF 101 % (103 %)
	ÖF 100 %	ÖF 99 %	ÖF 95 %	ÖF 90 % (90 %)
	VF 98 %	VF 96 %	VF 107 %	VF 103 % (106 %)
	NF 101 %	NF 105 %	NF 113 %	NF 102 % (99 %)

3.4.5 Sektorer på frammarsch

Det finns framtidsmöjligheter inom kunskapsekonomi, livsmedels- och skogs-bioekonomi, gruv- och mineralsektorn, cirkulär ekonomi, produktion av ren energi och nya värdekedjor i anslutning till det samt restaurering²¹². OECD, EU, nordiska och nationella undersökningar betonar betydelsen av supersnabba och högklassiga datakommunikationsförbindelser för att kunna förverkliga potential – skillnaderna mellan landsbygden och städerna är betydande²¹³. Industrin, inklusive metall- och verkstadsindustrin samt skogsindustrin, hör till de viktigaste arbetsgivarna på landsbygden, och många produktionskedjor inom exportbranscherna bygger på underleverantörer som finns på landsbygden. Det är väsentligt för den lokala och regionala livskraften att dessa fungerar även i framtiden (ibid.). Arbets-, karriär- och företagsmöjligheterna i anslutning till dessa måste kunna bli mer tillgängliga även för kvinnor, unga och personer med invandrarbakgrund. Statsrådets redogörelse om industripolitiken lyfter fram att utvecklingen av befolknings- och näringsstrukturerna tillsammans med de globala förändringskrafterna redan länge har påverkat ökningen av de regionala skillnaderna i Finland. I industripolitiska åtgärder är det viktigt att identifiera och utnyttja regionernas olika styrkor och resurser. Många

212 OECD 2022, 2023b och 2025f; Vihinen m.fl. 2024b; OECD 2019c

213 Bl.a. OECD 2025g; Makkonen m.fl. 2025

industri sektorer är rätt så platsbundna, till exempel på grund av logistiska förbindelser, tillgången på råvaror, underleverantörsnätverk eller tillgången på kompetent arbetskraft.²¹⁴

Social- och hälsovårdsbranschen är den största branschen i alla regionklasser och många förändringar i den offentliga sektorns servicenät påverkar i synnerhet kvinnors arbeten.²¹⁵ Utöver de mest traditionella sektorerna bedöms det finnas framtida närings- och sysselsättningsmöjligheter till exempel inom åtgärder för anpassning till klimatförändringen, restaurering, serviceproduktion som bygger på naturvelfärd (t.ex. Green Care, hästhushållning), turism, kreativ ekonomi och livsmedelsbranschen. Naturbaserad välfärd kan ha en betydande värdeökning med tanke på den finländska folkhälsan och ekonomin. De hälsoekonomiska fördelarna har uppskattats till hela 2,5 miljarder euro per år²¹⁶. Den lokala och regionala ekonomiska effekten av turismen är avgörande på många håll (möjligheter till fritidsaktiviteter, turistcentra och landsbygdsturismföretag)²¹⁷. Med företagsfinansiering på strax under 300 miljoner euro från landsbygdsprogrammet i EU:s landsbygdsfond (2014–2022) som i första hand riktades till tillväxtföretag åstadkoms investeringar på cirka 1,5 miljarder euro bland annat i företag inom livsmedelsbranschen, turismbranschen och metallbranschen samt 15 000 nya arbetsplatser. Utvärderingen av programmet för den tidigare finansieringsperioden 2007–2014 visade att företag som fått finansiering även skapade arbetsplatser i andra företag i regionen som inte hade fått finansiering²¹⁸.

De kreativa branscherna erbjuder landsbygden nya möjligheter att diversifiera näringsverksamheten, främja företagande och utnyttja den regionala innovationspotentialen. Formgivning, audiovisuell produktion, hantverk, affärsverksamhet och digitalt innehåll inom kulturarv och mat samt turism kan fungera som näringar som bygger på lokala resurser, är skalbara och kan ingå i internationella nätverk. Det är viktigt att göra det möjligt för konstnärer och aktörer inom kulturbranschen att arbeta och bo på landsbygden. Lokala berättelser, landskapet, kulturarvet och gemenskapen kan ge upphov till företagande inom den kreativa ekonomin och naturbranschen. Utifrån dessa kan man utveckla produkter och tjänster som stärker områdets dragningskraft och identitet. Digitala lösningar gör det möjligt att dela kreativa produkter och tjänster globalt, även om produktionen sker lokalt.²¹⁹

214 Statsrådet 2025e

215 Vihinen m.fl. 2024b

216 Tyrväinen m.fl. 2024

217 Pohja-Mykrä m.fl. 2018; Statsrådet 2022c; Arbets- och näringsministeriet 2025; Laamanen m.fl. 2024; Nurmi 2024; Pokka m.fl. 2024; Bergström (red.) 2025; Bogason m.fl. 2024 och 2025; Visit Finland, publikationer om turism (visitfinland.fi)

218 Vihinen m.fl. 2019

219 Statsrådet 2023; Statsrådet 2024a och 2025c

I statistikgranskningen har informationsarbetet varit präglat av att det är koncentrerat till stadsområdena och inom dem. På europeisk nivå ser man att det uppstår allt fler innovativa och kunskapsintensiva startups på landsbygden (t.ex. inom robotteknik, energi) och i vissa regioner är de fler än i städerna²²⁰. Informationsarbetet på landsbygden är annorlunda än i städerna både till sin omfattning och struktur²²¹. Statistiken visar att informationsarbetet är kraftigt koncentrerat och att det är klart mindre förekommande i områden som ligger långt ifrån storstäderna. Informationsarbete och kreativt arbete som sker helt eller delvis på landsbygden hamnar i skuggan i den officiella statistiken²²². Enligt den officiella statistiken ökade inte antalet kvinnor inom informationsarbete i något landsbygdsområde under 2007–2018, utan antalet rentav minskade (ibid.). Åtgärderna för att utveckla informationsekonomin på landsbygderna har strävat efter att göra funktioner och näringar mångsidigare, utveckla företag som redan är etablerade på landsbygden samt förnya landsbygdens näringsstruktur. Den kunskapsbaserade ekonomin uppträder på olika sätt på landsbygden: 1) Som platsoberoende informationsarbete inom forskning, konsultation, programvaruarbete, export av digital information samt vårdarbete, 2) som digitala applikationer som uppkommit inom traditionella branscher i landsbygdsområdena som en del av de globala värdekedjorna, 3) som nya landsbygdsspecifika applikationer som utnyttjar immateriella resurser, såsom tystnad och naturljud. Det är viktigt att offentliga och privata aktörer är aktiva när det gäller att integrera fördelarna i landsbygdsområdena²²³.

Energigemenskaperna är i enlighet med EU:s plan REPowerEU och Affordable Energy Action Plan en central del av genomförandet av en ren energiomställning, stärkandet av energisäkerheten och bekämpningen av energifattigdom²²⁴. De gör det möjligt för lokala aktörer att delta i energiproduktion, distribution och konsumtion, men i Finland begränsas utvecklingen av dem fortfarande av lagstiftningsmässiga hinder, exempelvis kraven på att gemenskapens medlemmar ska vara fysiskt placerade i samma fastighet²²⁵. Lettas rapport betonar betydelsen av lokala energiekosystem som en del av en socialt rättvis och hållbar inre marknad, och därför är en reform av den nationella regleringen, möjliggörande av decentraliserade och virtuella energigemenskaper och ett förtydligande av beskattningen och nettningen

220 Europeiska kommissionen 29.10.2025; Sasso m.fl. 2025

221 Aro m.fl. 2021; Rannanpää m.fl. 2023; Vihinen m.fl. 2023

222 Aro m.fl. 2021; Rannanpää m.fl. 2023

223 Vihinen m.fl. 2023, Vihinen m.fl. 2024b

224 Europeiska kommissionen 2022; Europeiska kommissionen 2025

225 Arbets- och näringsministeriet 2023

nödvändiga åtgärder för att stärka landsbygdens livskraft och resiliens²²⁶. Agroekologisk symbios är ett exempel på en produktionsmodell för närproducerad mat som är självförsörjande på näringsämnen och energi och där flera gårdar och företag bildar ett gemensamt ekosystem. I modellen kombineras ekologisk odling, bioenergi (biogas, biokol), återvinning av näringsämnen och lokal förädling (t.ex. bageri), vilket minskar beroendet av externa resurser och binder koldioxid i marken²²⁷. Modellen har inte integrerats i Finland och det har konstaterats att jordbrukarna har små marginaler i hållbarhetsomställningen²²⁸.

Gruvdriftens betydelse konkretiseras i glesbygden och särskilt i glesbygdsområden i norra och östra Finland. I synnerhet i dessa områden har mineralklustret stor betydelse för ekonomin och sysselsättningen. Som en följd av omställningen till ren energi och den digitala omställningen bedöms behovet av mineralresurser öka betydligt i framtiden²²⁹. Det centrala målet för beredningen av Finlands nationella mineralstrategi (2024) är att öka mineralsektorns nationella förädlingsvärde och att höja förädlingsgraden på de mineraler som bryts i Finland. Mineralstrategins syfte är följande: "Ett hållbart utnyttjande av våra mineraltillgångar stöder Finlands ekonomi och en regionalt balanserad utveckling och erbjuder lösningar på europeiska och globala utmaningar. Genom kompetens på mineralområdet och inom cirkulär ekonomi främjar vi en ansvarsfull mineralekonomi och skapar ny internationell affärsverksamhet."

3.4.6 Den sociala ekonomin

Europeiska kommissionen strävar för sin del efter att främja den sociala ekonomin, nätverk och samarbete mellan företag inom den sociala ekonomin samt synergifördelar. Det centrala i EU-kommissionens mål och åtgärder är att skapa rätt förutsättningar för företag inom den sociala ekonomin samt stödja tillväxt och innovation. Det finns 2,8 miljoner företag inom den sociala ekonomin i EU. De representerar tio procent av företagen i hela EU och sysselsätter 6,2 procent av de sysselsatta i EU²³⁰. I Finland finns det uppskattningsvis cirka 5 000 gemenskapsföretag²³¹.

226 Letta 2024

227 Helenius m.fl. 2017; Koppelmäki m.fl. 2019 och 2021; Koppelmäki 2023

228 Kuhmonen 2023

229 Kangaspunta m.fl. 2024

230 Europeiska kommissionen 2021b; EU Social Economy Gateway (europa.eu)

231 EU Social Economy Gateway: Finland (europa.eu); Yhteiskunnalliset yritykset Suomessa (yyo.fi)

Landsbygdsliknande områden, landsbygdskommuner och byar har fungerat som ett betydande pilotområde för en gemenskapsorienterad social ekonomi, eftersom de med tanke på marknaden ofta är ett ointressant och icke-fungerande område med förhållandevis små resurser²³². Det har konstaterats att gemenskapsorienterat samhällsligt företagande har sina rötter i byaverksamhet på landsbygden²³³. För att utveckla den sociala ekonomins ekosystem ser man att det dessutom behövs utveckling av företagargestigen i samhällena, inklusive mångsidigare finansieringsmöjligheter, samt en utveckling av användningen av sociala kriterier i offentliga upphandlingar²³⁴. Ramen för den sociala ekonomin i EU och Finland byggs upp på ett mångfacetterat sätt och på flera nivåer, och strävar efter att förena affärsverksamhet, samhällsliga fördelar och gemenskap.

3.4.7 Unga som framtidens aktörer

En europeisk studie om de ungas framtidsdrömmar belyser många olika möjligheter som är kopplade till landsbygden och landsbygdens livskraft²³⁵. De återspeglas också i det nationella Landsbygdsparlamentets uttalanden 2021 och 2024, som unga från olika delar av Finland har deltagit i utformningen av²³⁶. Barns och ungas hembygdserfarenhet och hembygdsfostran har betydelse för hur hembygdens särdrag förs fram och hur utsikterna för dem ser ut samt för deras tankar på framtida sysselsättningsmöjligheter på den egna orten²³⁷.

Tillgången till gymnasie- och yrkesutbildning på andra stadiet och dess tillgänglighet påverkar i hög grad livsvägen och karriärvalen²³⁸. Unga som bor på landsbygden är en befolkningsgrupp som samhället kräver rörlighet av, även om få är beredda att flytta²³⁹. Bostadstillägg beviljas endast om man flyttar till studieorten. Det finns goda erfarenheter av läroavtalsutbildning på landsbygden²⁴⁰. Det finns många orsaker till man flyttar, men också till att man stannar och återvänder. De har

232 Rinne-Koski m.fl. 2020

233 Rinne-Koski m.fl. 2027; Rinne-Koski m.fl. 2023

234 Töyli m.fl. 2024

235 Kuhmonen m.fl. 2021

236 Landsbygdsparlamentet 2021; Landsbygdsparlamentet 2024

237 Armila m.fl. 2016 och 2018; Suutari m.fl. 2021a; Suutari m.fl. 2021b; Pöysä 2022

238 Armila m.fl. 2016 och 2018; Vehkalahti m.fl. 2021; Pukkinen m.fl. 2021

239 Armila m.fl. 2018 och 2024; Vehkalahti m.fl. 2021

240 Enbuska 2017; Suutari 2019

att göra med möjligheterna att studera, få arbete och bli företagare samt känslan av tillhörighet, möjligheterna att leva ett sådant liv som man själv vill och de yttre ramarna²⁴¹.

Ungas företagande har en stark koppling till den egna närmiljön och därför framhävs särskilt möjligheterna till utbildning som är tillgänglig digitalt, liksom platsbaserade sysselsättnings- och företagartjänster för unga samt mobila tjänster²⁴². Fritidsintressen har stor betydelse för utvecklingen av ungas företagarpotential, och till exempel 4H-företagande är avsett att öka det lokala serviceföretagandet och bidra till ökad livskraft i kommunerna²⁴³. Ett verksamhetssätt som möjliggör företagsverksamhet och lokalt ledd utvecklingsverksamhet som utgår från de unga är Ungdoms Leader-verksamheten som får delfinansiering från EU och som innebär att de unga själva beslutar om finansieringsansökningar och kan ansöka om stöd för att grunda företag²⁴⁴. Barns och ungas intresse för företagsverksamhet har ökat²⁴⁵ och många unga, även de som bor i städer, ser landsbygden som en innovativ plats för företagsverksamhet²⁴⁶.

241 Podcasten Akateeminen vartti 22.11.2021; Vehkalahti m.fl. 2022; Meijer m.fl. 2023; Rönnlund m.fl. 2025; jfr Kuhmonen m.fl. 2021

242 Moisala 2020; Pukkinen m.fl. 2021; Raappana m.fl. 2024

243 Raappana m.fl. 2024

244 Finansieringen från Ungdoms-Leader är avsedd för unga i åldern 13–25 år och stöder gemensamma aktiviteter och ungas företagande. Information om Ungdoms-Leader finns på maaseutu.fi.

245 Raappana m.fl. 2022; 4H 12.3.2024

246 Vihinen m.fl. 2024a; jfr Kuhmonen m.fl. 2021

Tabell 3. Nyckeltal för landsbygdens ekonomi med områdesindelning som följer klassificeringen av stads- och landsbygdsområden

Områdestyp enligt klassificeringen av stads- och landsbygdsområden/ Statistik (Källa)	Glesbygd	Kärnlandsbygd	Lokala centra på landsbygden	Stadsnära landsbygd	Stadsområden (stadens kransområde, inre och yttre stadsområde)	Hela landet (*totalt)
Ekonomisk försörjningskvot (Vihinen m.fl. 2024)	1,78 %	1,58 %	-	1,29 %		1,32 %
Utveckling utifrån Statistikcentralens befolkningsprognos 2021 av utvecklingen av antalet arbetsplatser i kommunklasserna 2021–2040 (ibid.)	-15 420 (-19,5 %)	-27 99 (-11,5 %)	-	4 197 (2,6 %)	231 648 (11,1 %)	192 426*
• utveckling inom primärproduktionen,	-4 397	-10 821	-612	-	-5 424	-21 254*
• förädlingssektorn och	-2 927	-16 583	-2 116	-	-52 719	-74 345*
• sektorn för offentliga tjänster (2021–2030)	-1 321	-5 340	402	-	19 232	12 973*

Områdestyp enligt klassificeringen av stads- och landsbygdsområden/ Statistik (Källa)	Glesbygd	Kärnlandsbygd	Lokala centra på landsbygden	Stadsnära landsbygd	Stadsområden (stadens kransområde, inre och yttre stadsområde)	Hela landet (*totalt)
Företagarnas andel av de sysselsatta (Statistikcentralen, Sysselsättningsstatistik; Vihinen m.fl. 2024)	15 %	15 %	13 %	-	9 %	10 %
Statliga offentliga upphandlingar som riktats till regionen 2018–2022 (%) (Makkonen m.fl. 2025)	0 %	1 %	-	2 %	97 %	100 %
Befolkning som fyllt 15 år och som har avlagt högskoleexamen 2022 (Landsbygdsindikatorer). C. Levnadsförhållanden och välbefinnande. Utbildning).	20 %	22 %	26 %	27 %	37 %	33 %
Saknar examen efter grundskolan, befolkning som fyllt 15 år, 2022 (ibid.)	31 %	30 %	29 %	27 %	24 %	25 %
Antalet tillväxtföretag i procent av hela landets tillväxtföretag, Företag som sysselsätter minst 3 personer och har en tillväxttakt på minst 10 procent (Landsbygdsindikatorer. B. Ekonomisk struktur och verksamhet).	3,65 % (414)	9,36 % (1 060)	-	6,65 % (754)	80,34 % (9 102)	(100 %) 11 330

3.5 Förändringar i servicenätet och i tillgängligheten

Negativ befolkningsutveckling påverkar förändringar i servicenätet både som en bakgrundsfaktor och som en följd av dem. En granskning av incitamenten för att flytta till landsbygden och skärgården betonar hur viktigt det är med tillgången till service och servicens tillgänglighet. Förändringarna i servicenätet har i synnerhet stora konsekvenser för kvinnor som bor och arbetar på landsbygden och för utsatta befolkningsgrupper. Förändringar i de offentliga servicenäten som pågått länge och sättet de hanteras och genomförs på orsakar osäkerhet och oro bland invånarna, samhällena och företagen på landsbygden. Lägre förtroende för offentliga institutioner och lägre valdeltagande återspeglar upplevelsen av utanförskap.

Betydelsen av lättillgänglig och tillgänglig basservice (inklusive basinfrastruktur) för att kunna bo och verka på landsbygden är obestridlig. Det har gjorts omfattande undersökningar och utredningar av deras betydelse. Förändringar i servicenätet, distansering av fysiska serviceställen, digitalisering av servicen samt infrastrukturens skick och funktion har direkta konsekvenser för möjligheterna för invånarna på landsbygden att använda service, sköta sina ärenden och upprätthålla sin funktionsförmåga och sina sociala relationer. Verksamhetsförutsättningarna för företagare påverkas, liksom utvecklingen av näringar i vidare bemärkelse. Till exempel är jordbruks- eller skogsbruksföretagare inte isolerade från samhället, utan de och deras familjer behöver småbarnspedagogik, grundläggande utbildning, fritidsaktiviteter i gemensamma utrymmen, vägnät som är i skick och tillförlitliga datakommunikationsförbindelser, social- och hälsovårdstjänster, rådgivningstjänster, byggtjänster, dagligvaruhandels-, apoteks-, post- och postutdelningstjänster samt grundläggande banktjänster.

3.5.1 Undervisnings- och utbildningstjänster

Servicenätet i sin helhet har stor betydelse för om landsbygdsområdena är bebodda och om vardagen är smidig samt om det är möjligt att utveckla företagande och näringsverksamhet och bygga upp nya värdekedjor. Det påverkar även människors tillgång till information, deras förtroende och funktionsförmåga.

Det är i synnerhet kommunerna, samkommunerna, sysselsättningsområdena och välfärdsområdena samt kommunikationsmyndigheterna som fattar beslut om ändringar i basservicenäten. Staten har en central styrande roll. Förändringen i skolenheten konkretiserade förändringen i basservicenätet: år 2015 fanns det 49 kommuner med ett lågstadium och ett högstadium samt 12 kommuner med ett lågstadium i

Finland; år 2024 fanns det 70 kommuner med ett lågstadium och ett högstadium, och 17 kommuner med ett lågstadium²⁴⁷. Det har visat sig att centraliseringen av den grundläggande utbildningen har en negativ inverkan på förutsättningarna för att bo på landet och viljan att flytta dit²⁴⁸. Barns och ungas rörlighet och funktionsförmåga påverkas av långa skolresor och sittande²⁴⁹. Längre skolskjutsar och ökade transportkostnader utmanar tillgången till och kvaliteten på den grundläggande utbildningen²⁵⁰ och tillgodoseendet av de sociala rättigheterna i vidare bemärkelse²⁵¹. Tillgången till idrottsanläggningar och skolornas roll för fritidsaktiviteter är centrala för att stärka funktionsförmågan hos landsbygdsbefolkningen.

I Fastlandsfinland ökade elevantalet i den grundläggande utbildningen i grundskolorna med 3,7 procent och antalet typer av läroanstalter som räknas som grundskolor minskade med nästan 24 procent under 2010–2020²⁵². Den betydande minskningen av nativiteten under 2010-talet leder under det kommande decenniet till en minskning av åldersklasserna i grundskoleåldern i de flesta regioner och på lokal nivå på landsbygden har enskilda familjers flyttbeslut redan en märkbar roll²⁵³. Det har uppskattats att det i nästan 120 kommuner årligen föds färre än en skolklass med barn och att färre än 20 barn börjar skolan i en tredjedel av kommunerna år 2029²⁵⁴.

Utifrån befolkningsprognosen har man uppskattat att antalet grundskolor halveras före 2040 och minskar med 60–70 procent i Österbotten, Satakunta, Kajana-land och Södra Savolax²⁵⁵²⁵⁶. I Södra Karelen har antalet grundskolor minskat mest, med nästan 40 procent under åren 2014–2024. På nationell nivå har grundskolenätet under 2012–2020 i synnerhet krympt mot kärnlandsbygden och på den stadsnära landsbygden²⁵⁷. Åren 2011–2018 lades 518 skolor ner i Finland, varav 66 procent låg på landsbygden. Kommuner som förlorat sin skola upplevde en större

247 Informationstjänsten för livsmiljön Liiteri.

248 Lehtonen 2021; jfr Tantarimäki m.fl. 2017; Rääkköläinen m.fl. 2022

249 UKK-institutet 2022a-b; Vasankari m.fl. 2023

250 Sjöström m.fl. 2021, 2024; Tuuva-Hongisto m.fl. 2016

251 Armila m.fl. 2016; Rääkköläinen m.fl. 2022

252 Aro m.fl. 2022

253 Kyösti m.fl. 2023

254 Kommunförbundet 2024.

255 Nyyslä m.fl. 2020

256 Kalalahti m.fl. 2025

257 Aro m.fl. 2022

avfolkning i landsbygdsområdena än kommuner där skolorna inte stängdes²⁵⁸. Det finns ett tydligt samband mellan det krympande skolnätet och den krympande befolkningen, och man kan se att antalet barn i grundskoleåldern minskar i större utsträckning ju större förändringar i skolnätet det är fråga om.

Utbildningsutbudet har minskat betydligt under det här årtusendet, i synnerhet i östra och norra Finland. Till exempel fanns det år 2022 endast fyra yrkesinriktade läroanstalter på glesbygden, 32 på kärnlandsbygden och nio på den stadsnära landsbygden, medan antalet 2007 fortfarande var 8, 61 och 11²⁵⁹. Enligt resultaten från tilläggsurvalet till Ungdomsbarometern 2017 angav sju procent av dem som avbrutit en utbildning på andra stadiet att orsaken var att skolvägen var för lång och tio procent brist på pengar. Elevhem upplevs som ett extremt och ofta otryggt alternativ²⁶⁰.

3.5.2 Social- och hälsovårdstjänster

De planerade förändringarna i servicenätet för välfärdsområdena uppskattas leda till att 20 procent av de sysselsatta på glesbygden och kärnlandsbygden kan förlora sitt arbete eller så flyttar arbetet till ett annat område²⁶¹. Könsfördelningen på arbetsmarknaden framhävs i landsbygdsområdena i synnerhet genom de kvinno-dominerade branscherna hälso- och socialtjänster, utbildning samt inkvarterings- och förplägnadstjänster och de mansdominerade branscherna inom industri och byggande samt jord- och skogsbruk. Ändringarna i välfärdsområdenas och kommunernas offentliga servicenät påverkar således mest kvinnor som bor och arbetar på landsbygden. Arbetsmarknadens könsfördelning är tydligare i landsbygdsområdena än i städerna²⁶².

När det gäller problem med den psykiska hälsan bland barn och unga på landsbygden svarar utöver social- och hälsovårdens metoder även civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamhet samt åtgärder för utveckling av landsbygden (EU:s Rural

258 Lehtonen 2021

259 Vihinen m.fl. 2024b

260 Pekkarinen m.fl. (red.) 2018

261 Vihinen m.fl. 2024b

262 Aro m.fl. 2021

Pact) och Europeiska solidaritetskårens²⁶³ åtgärder mot dem. I Europeiska kommissionens meddelande om en övergripande strategi för psykisk hälsa har man identifierat att bland annat ojämlikheter i anslutning till det geografiska läget påverkar den psykiska hälsan och tillgången till vård²⁶⁴. Utgångspunkten för den nationella strategin för psykisk hälsa och det nationella programmet för suicidprevention 2020–2030²⁶⁵ och tillhörande principbeslut är att den psykiska hälsan ska beaktas på ett övergripande sätt i samhället. För att uppnå målen måste glesbygdens behov beaktas för att förbättra tillgången till psykosociala behandlingsformer. I principbeslutet identifieras åtgärder för utveckling av landsbygden genom delfinansiering från EU (CAP-planen 2023–2027) och det konstateras att till exempel hållbar välfärd främjas och segregation och ojämlikhet mellan människor förebyggs. Dessutom förbättras invandrarnas integration, säkerheten och gemenskapen genom samarbetsåtgärden för smarta byar²⁶⁶. I principbeslutet lyfts också betydelsen av åtgärderna i den nationella skogsstrategin 2035 fram (ibid.).

Världshälsoorganisationen WHO och OECD betonar att skillnader mellan regionerna kan undvikas och är orättvisa. Det är nödvändigt att minska skillnaderna med tanke på samhällets resiliens och ekonomins hållbarhet. WHO rekommenderar landsbygdssäkring²⁶⁷ i all politik samt att man stärker primärvården, utvecklar idrottsrelaterad infrastruktur och främjar rörligheten.

3.5.3 Kulturtjänster

Alla ska oberoende av bakgrund, språk, ort, ålder eller ekonomiska resurser ha rätt till kultur- och bibliotekstjänster av hög kvalitet samt tjänster inom det fria bildningsarbetet. På landsbygden är det kommunerna som i samarbete med tredje sektorn och den privata sektorn ordnar och producerar kultur- och bibliotekstjänster²⁶⁸. Det fria bildningsarbetet tryggar regelbunden inkomst för många som arbetar inom

263 Europeiska solidaritetskåren samlar europeiska unga och organisationer för att bygga upp ett mer jämlikt och rättvist samhälle. Till verksamheten som finansieras hör volontärverksamhet, ungas egna solidaritetsprojekt, volontärgrupper inom prioriterade områden samt volontärgrupper inom humanitärt bistånd. Läs mer på Utbildningsstyrelsens webbplats eller Europeiska kommissionens webbplats om EU:s ungdomsstrategi.

264 Europeiska kommissionen 2023

265 Vorma m.fl. 2020

266 Statsrådet 2024b

267 Wilson 2021

268 Lavapuro m.fl. 2016

konst och kultur, och vid sidan av det är det möjligt att arbeta med egna konstprojekt och/eller kulturprojekt. Det fria bildningsarbetets samhälleliga genomslagskraft och tillgänglighet utvärderas 2025–2026²⁶⁹.

Konst- och kulturverksamhet stöder den lokala ekonomin, gemenskapen, välbefinnandet och den mentala kriställigheten²⁷⁰. Den offentliga sektorns verksamhet och finansiering är viktig för att trygga tillgången till kultur- och bibliotekstjänster på landsbygden. Tjänsterna kan inte tryggas enbart genom verksamhet som bedrivs av civilsamhällesorganisationer, utan professionella kulturtjänster behövs. I landsbygdsområdena behövs riktat stöd till konst- och kulturfältet. Ett exempel på det är de specialunderstöd som beviljats för kulturverksamhet på glesbygden via Centret för konstfrämjande 2022–2023²⁷¹.

3.5.4 Nödvändighetstjänster

Banker, teleoperatörer, elbolag (även kommunägda), aktörer inom handeln samt styrning av områdesanvändning och samhällsstruktur påverkar tillgången till nödvändighetstjänster och deras tillgänglighet, exempelvis post, tidningsutdelning, grundläggande banktjänster och kontantuttag, dagligvaruhandel och apotekstjänster. Den förändring som skett konkretiseras till exempel av antalet snabbköp: 2024 fanns det 75 kommuner med ett snabbköp i Finland (jfr 43 år 2015) och 42 kommuner som helt saknade snabbköp (jfr 8 kommuner 2015). Av dessa 117 kommuner hade 79 minst en större dagligvaruhandel, men 70 kommuner saknade helt varuhus eller icke-specialiserade butiker som var mindre än ett snabbköp. 23 kommuner hade endast ett snabbköp och 12 kommuner hade ett snabbköp och en lågstadieskola (jfr 6 år 2015)²⁷².

På glesbygden och kärnlandsbygden samt i skärgården har tillgången till dagligvaruhandel, vissa apotekstjänster (exempelvis receptbelagda läkemedel), kontantuttag, posttjänster (pakettjänster), hemleverans av dagligvaror och tillgången till bränsle delvis tryggats med hjälp av stödet för bybutiker. Stödet som blev permanent 2023 betalades ut till sammanlagt 123 butiker år 2025. Antalet bybutiker har minskat avsevärt under de senaste decennierna²⁷³.

269 Nationella centret för utbildningsutvärdering 2025

270 Statsrådet 2024a

271 Centret för konstfrämjande Taika 2023

272 Informationstjänsten för livsmiljön Liiteri

273 Livsmedelsverket 2025; Hirvonen m.fl. 2024

Försörjningsberedskapscentralens och dagligvaruhandelns gemensamma projekt Toimintavarma myymäläverkosto (Ett funktionssäkert butiksnätverk) omfattar även bränsledistribution. Målet med projektet är att inrätta ett nätverk som omfattar 300 butiker i hela landet. I undantagssituationer skulle det vara högst 50 kilometer till närmaste butik och tankningsstation i städerna och 150 kilometer på landsbygden²⁷⁴. Detta innebär att behovet av stödet för bybutiker är kritiskt.

Under de senaste åren har landsbygdsinvånarnas tillgång till information stött på utmaningar, då ändringar i lagstiftningen om posttjänster och Postis affärsmässiga lösningar har påverkat tidningsutdelningen och den tidsmässiga servicenivån. Den årliga höjningen av priserna för utdelningen har ökat trycket i synnerhet i glesbygdsområdena. Utdelningsstödet för tidningar tryggar femdagarsutdelning i områden där det inte finns någon kommersiell tidig utdelning, men stödet täcker för närvarande inte lokaltidningar som utkommer mer sällan. Som ett led i reformen av postlagen (LVM060:00/2020) utreddes alternativ till utdelningsstöd för glesbygdsområden. Det saknas dock en omfattande separat utredning som kombinerar de övergripande konsekvenserna av förändringarna av post- och distributionstjänsterna och lokal- och regionmedierna, digitaliseringen samt Yles finansiering och verksamhet med landsbygdsbefolkningens, sammanslutningarnas och företagens tillgång till information.

3.5.5 Nödvändiga digitala förbindelser

Prioriteringen av det digitala inom offentliga tjänster är ett politiskt mål som förutsätter förutom verktyg för stark autentisering också tillförlitliga datakommunikationsförbindelser. I Finland finns EU:s största klyfta mellan landsbygdsområdena och hela landet (stadsområdena) när det gäller tillgången till moderna supersnabba dataförbindelser²⁷⁵. De lokala och regionala utvecklingsskillnaderna är betydande.

Enligt Europeiska kommissionens landsrapport om Finland för 2024 omfattas 92,5 procent av hushållen i landsbygdsområdena av 5G-nätet²⁷⁶. Transport- och kommunikationsverket Traficoms Bitmätaren-mätningar visar på betydande skillnader i mobilnätens genomsnittliga nedladdnings- och överföringshastigheter i olika områden enligt klassificeringen av stads- och landsbygdsområden. På glesbygden, kärnlandsbygden och den stadsnära landsbygden har man under perioden 1.6.2023–30.4.2025 uppmätt genomsnittliga (median) nedladdningshastigheter på

274 Försörjningsberedskapscentralen 12.1.2024; Finlands dagligvaruhandel rf 2021

275 Digital Economy and Society Index (DESI 2014–2022) (europa.eu); Europeiska kommissionen 2022b

276 Europeiska kommissionen 2024

24–45 Mbit/s (jfr 105–125 Mbit/s i stadsområden) och överföringshastigheter på 6–8 Mbit/s (jfr 10–24 Mbit/s i stadsområden). Ett undantag är lokala centra på landsbygden där medianen 110 Mbit/s uppmätts för nedladdningshastigheterna och 17 Mbit/s för överföringshastigheterna²⁷⁷.

År 2024 fanns det 34 kommuner i Finland där mindre än 30 procent av hushållen hade tillgång till fast bredband med en laddningshastighet på 100 Mbit. I knappt tio kommuner var det färre än tio procent av hushållen som hade tillgång (jfr 81 procent av hushållen på nationell nivå). År 2025 finns det fortfarande områden på landsbygden som saknar mobiltäckning, det förekommer både i bebodda områden och i närheten av sådana. På lokal nivå har man genom civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamhet samt med hjälp av finansiering från EU:s landsbygdsfond kunnat minska utvecklingsgapet mellan landsbygdsområdena och städerna när det gäller digitaliseringen (53 miljoner euro har reserverats för bredbandsbyggande under CAP-perioden 2023–2027)²⁷⁸. Orter som saknar aktiva och kompetenta samhällsaktiva och frivilligaktörer har hamnat på efterkälken i utvecklingen, och de kan inte utnyttja den potential som digitaliseringen innebär.²⁷⁹

Mobiltäckningen är sämst på glesbygden och kärnlandsbygden. Enligt Traficoms uppskattning ligger cirka 50 000 hushåll helt utanför det snabba mobilnätet²⁸⁰. Utvecklingen av 3G-nätet och det långsamma byggandet av optiska fiberförbindelser i synnerhet i landsbygdsområden i östra Finland påverkar smidigheten i invånarnas vardag, upplevelsen av trygghet, utnyttjandet av digitala tjänster och utvecklingen av företag och näringar. Tillgången till mobil- och bredbandsanslutningar har direkt inverkan på förutsättningarna för att använda digitala tjänster, agera som digital medborgare, ta emot nyhets- och myndighetskommunikation, utveckla affärsverksamhet och platsoberoende verksamhet i företagen samt dra nytta av möjligheterna till distansarbete. Temat har undersökts i flera forskningsprojekt²⁸¹. I exemplen på risker med utvecklingsvägen som tas upp i scenariot Teknikjättarnas värld i framtidsredogörelsen del 1 (2025) tas det upp att det är möjligt att det uppstår samhällen utanför det digitala nätet, så kallade "offline-samhällen", om man inte lyckas få glesbygderna med i utvecklingen (t.ex. fiberoptik till landsbygden, annan social utveckling)²⁸².

277 Europeiska kommissionen 2024 jfr. Traficom 2025a-b

278 Bredbandsprojekt som stöds av EU:s landsbygdsfinansiering (livsmedelsverket.fi)

279 Bl.a. Hirvonen m.fl. 2020; Lehtonen m.fl. 2023b

280 Traficom 3.10.2024

281 Bl.a. Honkaniemi m.fl. 2016; Antikainen m.fl. 2017; Kurvinen m.fl. 2018; Makkonen m.fl. 2022; Lehtonen m.fl. 2023b; Europeiska kommissionen 2024; OECD 2025g

282 Statsrådet 2025d

Tabell 4. Tillgång till datakommunikationsförbindelser i olika områden (Källa: Traficom 26.5.2025 och 4.2.2025, uppdaterad 15.4.2025)

Områdestyp enligt klassificeringen av stads- och landsbygdsområden/ Statistik	Glesbygd	Kärnlandsbygd	Lokala centra på landsbygden	Stadsnära landsbygd	Stadsområden *kransområde kring staden ** inre och ***yttre stadsområde)	Hela landet (*totalt)
Medianen för laddningshastigheten, Mbit/s under perioden 1.6.2023–30.4.2025.	24 Mbit/s	45 Mbit/s	110 Mbit/s	41 Mbit/s	65 Mbit/s* 124 Mbit/s ** 105 Mbit/s ***	-
Tillgång till förbindelser för hushåll med en hastighet på minst 100 Mbit/s 2024	45 %	60 %	81 %	48 %	*62 % **91–94 %	81 %
Tillgång till optiskt fibernät för hushåll 2025	45 %	58 %	78 %	54 %	*72 % **72–75 %	68 %

3.5.6 Servicens fysiska tillgänglighet

Generellt är servicens fysiska tillgänglighet god i Finland, men de områdesvisa skillnaderna är mycket stora och läget håller på att försämras. I stadsområdena är servicen nära och tillgänglig på flera olika sätt, även till fots, medan långa restider och begränsade trafikförbindelser på landsbygden och i skärgårdsområdena försämrar smidigheten i vardagen och en jämlik tillgång till tjänster. Även om digitala tjänster erbjuder lösningar ersätter de inte service som kräver fysisk närvaro och det har även i större utsträckning inverkan på delaktigheten, förtroendet, de administrativa verksamhetssätten och målen för hållbar utveckling, vilket OECD starkt betonar²⁸³.

I ett projekt för att utveckla uppföljningen av tjänsters tillgänglighet (Finlands miljöcentral) sammanställdes information om placeringen av tjänster som är väsentliga för människors vardag och om deras geografiska tillgänglighet utifrån situationen 2023. Utredningen omfattade dagligvaruhandel, läroanstalter (grundskola, gymnasium och yrkesläroanstalter), hälsovårdstjänster, apotek, bibliotek och idrottsanläggningar. Restiderna till olika tjänster analyserades för personbil, kollektivtrafik och till fots. 75 procent av befolkningen kan nå en dagligvaruhandel med personbil på mindre än tio minuter, men för fem procent är avståndet mer än 30 minuter²⁸⁴.

67 procent av landsbygdsbefolkningen kunde nå ett apotek på tio minuter. Restiderna till hälso- och sjukvård var enligt situationen i servicenätet 2023 mer än 40 minuter, i synnerhet på glesbygden. Biblioteken var tillgängliga på mindre än 30 minuter med personbil. Kollektivtrafiken i landsbygdsområdena ger inte tillgång till service, vilket även regionala tillgänglighetsgranskningar visar. På glesbygden och i skärgårdsområdena var restiden mer än en timme. I skärgården påverkas restiderna i betydande grad av färjeförbindelserna. Persontrafiktjänsternas betydelse framhävs i takt med att befolkningen åldras. Genom regelbunden uppföljning av tjänsternas tillgänglighet kan man bedöma konsekvenserna av förändringarna i servicenätet på landsbygden när man beaktar särdragen i olika områden (befolkning, funktionsförmåga, socioekonomiska situation, inkomstnivå, möjlighet till transport och kommunikation).

Europeiska kommissionen har lyft fram principen om rätten att stanna (eng. Right to Stay) i sin hembygd, och den har en nära koppling till tillgången till basservice och nödvändighetstjänster och deras tillgänglighet. Kommissionen har också betonat den geografiska dimensionen i identifieringen av utsatthet, till exempel i sitt meddelande om psykisk hälsa. På nationell nivå har man identifierat att äldre

283 OECD 2024a

284 Heikinheimo m.fl. 2024

personer med låga inkomster som bor ensamma i egnahemshus är utsatta i fråga om transport- och energifattigdom samt digital marginalisering. Utsattheten gäller i synnerhet områden på glesbygden. EU-kommissionen har också lyft fram vikten av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse SGEI (eng. Services of General Economic Interest) och ändamålsenligheten i att använda skyldigheten att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster. Social ekonomi har ansetts medföra lösningar för att ordna och finansiera tjänster i landsbygdsområdena genom att kombinera affärsverksamhet, allmännytta och gemensam nytta.

Tabell 5. Nyckeltal för tjänsterna enligt områdesindelningen som följer klassificeringen av stads- och landsbygdsområden

Områdestyp enligt klassificeringen av stads- och landsbygdsområden/ Statistik (källa)	Glesbygd	Kärnlandsbygd	Lokala centra på landsbygden	Stadsnära landsbygd	Stadsområden *Stadens kransområde **Yttre och ***Inre stadsområde	Hela landet (*totalt)
Relativ andel av befolkningen som når närmaste verksamhetsställe för hälso- och sjukvårdstjänster med personbil (Heikinheimo m.fl. 2023)	45 % 10–30 min	35 % 10–20 min	90 % 0–10 min	ca 55 % 10–30 min	95–100 % * * * * 0–20 min	–
Relativ andel av 16–18-åringarna som med personbil når närmaste yrkesläroanstalt (ibid.)	ca 48 % 30–60 min	ca 55 % 20–60 min	ca 80 % 0–20 min	ca 62 % 20–60 min	85 %* 0–20 min 98 %** 0–20 min 80 % 0–10 min	–
Relativ andel av regionens befolkning som når närmaste apotek med personbil (ibid.)	ca 25 % 20–60 min.	ca 32 % 10–30 min.	ca 95 % 0–10 min.	ca 45 % 10–30 min.	ca 65 %*, 85 %**, 99 %*** 0–10 min.	–
Relativ andel av befolkningen som når närmaste simhall med personbil (ibid.).	65 % 30–60+ min.	ca 55 % 20–60 min.	ca 75 % 0–20 min	ca 75 % 20–60 min	25 %* 20–30 min 98 %** 0–20 min 100 %*** 0–20 min	–
Andelen personer som har god beredskap att klara sig hemma i olika undantagssituationer (Sentimentti 10/2023, IM)	57 %	51 %	42 %	53 %	45 %* 37 %** *	41 %
Andelen personer som rör sig utan rädsla överallt på bostadsorten oberoende av tid på dygnet (ibid.)	7 %	12 %	21 %	14 %	13 %* 27 %** *	23 %
Brandkåristers (frivilliga och avtalsbrandmän) deltagande i räddningsuppdrag (IM)	92 %	89 %	52 %	81 %	44 %* 15 %** *	46 %

Kampanjen "Henkkarit kaikille" – lokala lösningar på fenomenet digital marginalisering

Under det senaste och det innevarande decenniet har man med hjälp av delfinansiering från EU, i synnerhet genom landsbygdsfinansiering och lokal utveckling, sökt och genomfört lösningar på utmaningarna som tillgången till tjänster och tjänsternas tillgänglighet innebär i landsbygdsområdena. Lokalt ledd utveckling har erbjudit en verksamhetsmodell för att bland annat svara på nedskärningar i servicenätet, tillgänglighetsproblem och brister i digitala stödtjänster.

I bakgrunden finns en bredare samhällsfråga om grundförutsättningarna för digitalt medborgarskap och samverkan mellan förändringar i servicenätet i olika sektorer på lokal nivå i landsbygdsområdena.

När en person inte har tillgång till ett verktyg för stark autentisering och orten saknar fotograf, polisens tillståndstjänst, bankkontor eller tjänster inom persontrafiken, kan det vara svårt eller till och med omöjligt att använda offentliga tjänster som blivit digitaliserade. Helheten påverkas också av kvaliteten på den digitala infrastrukturen, tillgången till datakommunikationsförbindelser och individens digitala kompetens. Fenomenet kallas digital marginalisering och har konstaterats ha både geografiska och socioekonomiska dimensioner.

Kampanjen "Henkkarit kaikille" (ID åt alla) är en social innovation som har uppstått till följd av lokal gemenskapsorienterad utveckling. Den bygger på att civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten är stark och på samarbete mellan den privata, offentliga och tredje sektorn. Exempelvis i Norra Savolax har fler än 1 700 personer i 17 kommuner fått hjälp med att skaffa en identitetshandling och möjlighet att använda ett verktyg för stark autentisering.

Modellen som utvecklats i Norra Savolax med finansiering från EU:s landsbygdsfond har väckt nationellt intresse, och motsvarande verksamhetsmodeller håller på att byggas upp i Norra Österbotten, Norra Karelen, Kajanaland och Mellersta Österbotten. Den kritiska frågan lyder: vilken styrning och finansiering ska användas för att kunna trygga jämlika förutsättningar för digitalt medborgarskap och användning av offentliga tjänster för alla?

Ett annat konkret exempel på en lokal- och regionorienterad service-lösning är Mallu-bilen i Södra Karelen. Det är fråga om en mobil social- och hälsovårdsenhet som har svarat flexibelt på servicebehoven i glesbygden från och med början av förra årtiondet fram till september 2025. Mallu-bilen har visat hur man med hjälp av mobila tjänster kan lösa utmaningarna med att ordna offentliga tjänster i dialog med byaktörer så att tjänsterna motsvarar vardagens verkliga behov. Mallu-bilens verksamhet upphörde i september 2025 och istället öppnades en mottagning på en fast adress.

Källor: Leader Mansikka ry, Södra Karelens välfärdsområde

3.6 Den tredubbla miljökrisen ur landsbygdens synvinkel

Den tredubbla miljökrisen återspeglas på flera nivåer på landsbygden: via miljön, näringarna, kulturen, säkerheten och infrastrukturen. Landsbygden erbjuder viktiga lösningar på klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och föroreningen av vatten. Förmågan att svara på utmaningarna beror på befolknings- och näringsstrukturen, kompetensen, tillgången på arbetskraft, företagandet, de ekonomiska resurserna och tillgången till finansiering. För att uppnå effektivitet krävs platsbaserade politiska åtgärder, investeringar, lokal kompetens och gemenskap.

Med den tredubbla krisen avses den helhet av ekologiska kriser som utgörs av klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och den försämrade vattenkvaliteten, där dessa tre fenomen som stärker varandra tillsammans utmanar landsbygdens funktionsförmåga och ekosystemtjänsternas hållbarhet. Landsbygderna har stor potential att komma med lösningar, men för att genomföra dem krävs konsekvent politik och rättvisa processer där landsbygdernas aktörer och verksamhetsmiljöer identifieras.

Klimatförändringen är den första dimensionen av trippelkrisen. Att stävja den och anpassa sig till den är centrala mål i både EU:s och Finlands klimatpolitik. Finlands mål är att uppnå klimatneutralitet senast 2035²⁸⁵. Klimatlagen (423/2022) betonar rättvisa och hållbar utveckling. Enligt landsbygdsbarometern upplever dock mer än 70 procent av befolkningen att klimatåtgärderna inte behandlar landsbygden

285 Klimatlagen (423/2022)

och städerna jämlikt, och att klimatåtgärderna gör det svårt att ta sig fram på landsbygden²⁸⁶. Klimatförändringen väcker oro bland befolkningen på landsbygden, men man upplever ännu mer oro för den egna orken, hälsan, den osäkra framtiden och samhällsklimatet²⁸⁷. Platsbaserad verksamhet, delaktighet, lokal acceptans och rättvisa har en nyckelroll i en lyckad lösning av den tredubbla krisen och hållbarhetsomställningen i anslutning till den samt bioekonomin och den cirkulära ekonomin²⁸⁸.

Klimatförändringen påverkar i synnerhet naturresurssektorn och beredskapen för konsekvenserna sker i stor utsträckning på landsbygden. Regionala särdrag och sårbarheter har granskats som en del av beredningen av den nationella planen för anpassning till klimatförändringar 2030²⁸⁹. Risken för översvämningar förutspås öka särskilt i Österbotten, Satakunta, Kymmenedalen och Lappland. Inom jordbruket måste man förbereda sig på torka, väta, främmande arter och en ökning av växtsjukdomar. Utmaningarna inom skogsbruket utgörs av skadeinsekter, stormar, skogsbränder, snöskador och brist på tjäle. Klimatförändringen påverkar infrastrukturen på landsbygden som används i omfattande utsträckning. Slitage på vägnätet, tjällossning, erosion och ökade underhållskostnader försämrar transporternas smidighet och säkerhet. Detta syns också i form av ökade underhållskostnader för enskilda vägar (ibid.). Spårtrafiken är särskilt sårbar för extrema väderfenomen²⁹⁰. De samiska näringarna, exempelvis ren- och fiskerinäringen, är särskilt utsatta för klimatförändringens effekter.

Förlusten av biologisk mångfald är en annan dimension av krisen. Det internationella målet är att stoppa förlusten av biologisk mångfald före 2030 och eftersträva naturpositivitet. I Finland främjas detta mål genom EU:s strategi för biologisk mångfald, FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD) och den nationella biodiversitetspolitiken²⁹¹. Syftet med restaurering är att förbättra naturens tillstånd i olika miljöer både i skyddsområdena och utanför dem. Det förutsätter olika sätt att stärka naturvärdena till exempel på myrar, i skogar, jordbruksmiljöer, på fjäll, stränder, i hav och insjöar. Åtgärderna riktas till de nuvarande skyddsområdena

286 Vihinen m.fl. 2024a

287 Kankare m.fl. 2023

288 OECD (2025e) efterlyser en mer platsbaserad klimatpolitik och ett lokalt förankrat genomförande av hållbarhetsomställningen jfr Alue ja Ympäristö (2023); Kivimaa m.fl. 2023; Leino m.fl. 2023 och 2024; Lyytimäki m.fl. 2023; Korhonen (red.) 2025

289 Virtanen m.fl. 2023

290 Kantala m.fl. 2024

291 Biologisk mångfald och naturskydd (ym.fi); Nationell strategi och handlingsprogram för biologisk mångfald fram till 2035 (YM039:00/2021)

och statens marker, men för att olika naturtyper ska omfattas i tillräcklig utsträckning krävs dessutom åtgärder på privata mark- och vattenområden. Ett område där naturens tillstånd förbättras kan fortsättningsvis användas. Största delen av restaureringen av naturen sker på landsbygden och är kopplad till vattnets kretslopp. Beroende på område har åtgärderna olika konsekvenser för landsbygden. Som ett allmänt resultat av förbättringen av naturens tillstånd förväntas till exempel att rekreationsmöjligheterna ökar och att naturens förmåga att klara av allt mer förekommande extrema väderfenomen stärks, vilket anses förbättra samhällets slagtlighet. Genom att öppna uppdämda strömmande vatten kan man både förbättra fiskbestånden och ändra vattennivåerna samt påverka strandboendet. Maskinentreprenörer behövs inte bara för att skapa områden som ska restaureras, utan också för att upprätthålla dem, till exempel för att göra torvmarker fuktiga och täppa igen myrdiken, samtidigt som arbetet med torvtäkt och skogsdrivning kan minska eller förändras i och med ändringar i praxisen för skogsskötseln. I anslutning till den nationella beredningen²⁹² har Naturresursinstitutet genomfört under hösten 2025 ett delprojekt i form av en övergripande bedömning av landsbygdssäkringen på samhällsnivå.

Programmen Metso, Sotka och Helmi²⁹³ har varit framgångsrika. Anslagsnivåerna har begränsat deltagandet. I Finland omfattas cirka 30 000 hektar vårdbiotoper av betesgång och annan skötsel. Ängarna som ingår i dem kräver kontinuerlig skötsel. Målet för livsmiljöprogrammet Helmi, som godkänts av statsrådet, är 52 000 hektar. CAP-planen (2023–2027) betonar miljöersättningar som omfattar skötsel av vårdbiotoper och naturlig betesmark. Målet är, enligt situationen hösten 2025, att det år 2027 ska finnas 38 000 hektar vårdbiotoper och naturlig betesmark som sköts. De första uppgifterna för indikatorn Andel arter och livsmiljöer som är förknippade med jordbruk kommer under 2025²⁹⁴.

Föreningen av luft, vatten och mark är den tredje dimensionen av den tredubbla krisen. Ytvattens ekologiska status varierar från utmärkt till dålig, och klimatförändringen kan försämra vattendragens status ytterligare. Inom jordbruk, skogsbruk, vattenhushållning och fiskerihushållning sörjer man för vattendragens och grundvattens status och säkerställer hållbart nyttjande av vattnet. Grundvattenområdena är ojämnt fördelade runt om landet, vilket innebär att skyddet av dem är kritiskt. CAP-planen och Ahti-programmet syftar till att förbättra vattens status, i

292 Utarbetande av den nationella restaureringsplanen och utvecklingsprojekt (YM055:00/2024)

293 Statsrådet 2021b

294 Naturresursinstitutet: Finlandsindikatorer för CAP:s effektivitet 2023–2027

synnerhet i Skärgårdshavets avrinningsområde²⁹⁵. Med undantag av huvudstadsregionen och västkusten grundar sig vattenförsörjningen till finländska hushåll och livsmedelsanläggningar huvudsakligen på grundvatten och konstgjort grundvatten.²⁹⁶ Programmet NOUSU har förbättrat levnadsförhållandena för vandringsfiskar och strävat efter att återställa den naturliga förökningen av vandringsfiskbestånden i strömmande vattendrag i Finland²⁹⁷. Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (nedan EHFVF) främjar hållbart fiske och vattenbruk, EU:s gemensamma fiskeripolitik och ökad regional sysselsättning och sammanhållning. På fastlandet finns 10 fiskeleadergrupper, det vill säga lokala aktionsgrupper för fiskerinäringen, som utvecklar näringar inom hållbart fiske på lokal nivå²⁹⁸. Vattendragens tillstånd har betydande konsekvenser för landsbygdens dragningskraft och hållkraft, ekonomi och säkerhet.

3.6.1 Energiomställningen

Syftet med energiomställningen är att försöka uppnå ett koldioxidneutralt samhälle, stävja klimatförändringen och främja hållbarhetsomställningen. Utöver klimatförändringen har ekonomiska och geopolitiska förändringar samt energikrisen framhävt behovet av en energiomställning²⁹⁹. Med tanke på energisjälvförsörjningen är det nyttigt att energiproduktionen kan decentraliseras geografiskt och fördelas på olika tekniker så att man undviker att bli beroende av en eller ett par källor. Åtgärderna i anslutning till energiomställningen riktas i stor utsträckning till landsbygden, särskilt till glesbygden i norra och västra Finland. Förbrukningen är koncentrerad till södra Finland.

Energiomställningens konsekvenser för landsbygden konkretiseras i markanvändningen³⁰⁰. Vindkraft är den förmånligaste elproduktionsformen för nya kraftverk i Finland. Vindkraftsbyggandet har konsekvenser för markanvändningen och det mångsidiga utnyttjandet av landsbygden, rekreationen i naturen och för landskapet³⁰¹. I fråga om solkraft planeras eller byggs en betydande mängd kraft-

295 Miljöministeriet 2025

296 Grundvatten (mmm.fi)

297 Programmet NOUSU för att återställa vandringsfiskbestånden (mmm.fi)

298 Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF)

299 Huttunen m.fl. 2024b

300 Alue ja Ympäristö 2023; Lund 2023; Huttunen, R. m.fl. 2024; Projektet Land use justice for green transitions (JUSTGREEN)

301 Miljöministeriet 2024b; Sorvali m.fl. 2023

verk på industriell skala i Finland. Solkraftverken är ofta belägna på tidigare torvproduktionsområden, åkrar och skogsområden och påverkar även de markanvändningen och landskapet³⁰². En betydande faktor i placeringen är kostnaderna för anslutningen till elnätet. Man har börjat undersöka de särskilda konsekvenserna som solkraftsbyggande har för landsbygden³⁰³. En utnyttjad solkraftspotential har identifierats på taken på byggnader på landsbygden (bostadsbyggnader, offentliga byggnader, industrifastigheter, dagligvarubutiker)³⁰⁴ och man vill främja utnyttjandet av den³⁰⁵. Produktionen av biogas är fortsatt liten i Finland. Den nuvarande produktionen är knappt 1 TWh per år. Den teknisk-ekonomiska potentialen är upp till 10–11 TWh³⁰⁶. Biogas är flexibel, förnybar inhemsk energi, vars produktion främjar klimatmålen, återvinningen av näringsämnen, vattenskyddet samt den lokala och regionala ekonomin³⁰⁷.

Finland måste införa ett system med decentraliserade energigemenskaper i enlighet med EU:s elmarknadslagstiftning före juli 2026. Lokala energigemenskaper kan stärka landsbygdsaktörernas delaktighet i energiomställningen. Inom värmeproduktionen är alla typer av energigemenskaper möjliga. Lagstiftningen möjliggör även decentraliserade energigemenskaper inom elproduktionen med en och samma säljare. Hösten 2022 tillsatte arbets- och näringsministeriet en arbetsgrupp som fick i uppgift att utreda behovet av fortsatt utveckling av regleringen av energigemenskaper. Arbetsgruppen rekommenderade att fördelningen av energi mellan decentraliserade energigemenskaper och aktiva kunder ska underlättas i hela Finland³⁰⁸.

För energiomställningen och elektrifieringen används mineralreserver som finns landsbygden. Gruvdriften sker i synnerhet i glesbygdsområden och kan ha betydande lokala och regionala konsekvenser. Den nya gruvlagen stärker kommunernas beslutanderätt när det gäller att godkänna gruvdrift och från och med 2024 går cirka 60 procent av intäkterna från gruvskatten till kommunerna³⁰⁹. Landsbygdssäkringens betydelse är väl identifierad i den nationella mineralstrategin³¹⁰.

302 Muhonen (red.) 2024

303 Forsknings- och utvecklingsprojektet AuvoRa fr.o.m. 1.8.2025

304 Haapaniemi m.fl. 2016; Lassila m.fl. 2016

305 Solkraftsbygge (ym.fi)

306 Statistikcentralen 2025; Marttinen m.fl. 2015; Hyppänen m.fl. 2022

307 Marttinen m.fl. 2015; Helenius m.fl. 2017; Koppelmäki 2022; Pääkkönen m.fl. 2019; Winquist 2019 ja 2021; Alm 2022; Miljöministeriet 2022; Suomen Biokierto ja Biokaasu ry 2025

308 Arbets- och näringsministeriet 2023

309 Gruvlagen 621/2011; Lagen om ändring av gruvlagen 505/2023; Lagen om gruvmineralskatt 314/2023

310 Kangaspunta m.fl. 2024

Visioner om landsbygdens roll i ett klimatneutralt och hållbart samhälle efterlyses: en risk som kan skönjas är att befolkningen och samhällena på landsbygden förblir passiva verktyg i nationella åtgärder som kräver omfattande markanvändning³¹¹. Av resultaten från OECD:s, Nordregios och de nationella riksomfattande landsbygdsforsknings- och utvecklingsprojekten framgår det att miljö rättvisa och social rättvisa har ett nära samband med hur den snabbt framskridande energiomställningen lyckas och även med förutsättningarna för att genomföra klimat- och miljöåtgärder³¹². Med hjälp av dimensionerna och förfaringssätten som ingår i miljö rättvisa och bredare rättvisa kan man bevisligen säkerställa att omställningen sker jämnt och med beaktande av de behov, resurser och möjligheter som alla delar av samhället, platser, områden och sammanslutningar har. Till dimensionerna hör rättvisa som erkänner, godtar och förutser fördelnings- och förfaringssätten³¹³. De lokala samhällenas delaktighet och acceptans anses vara kritiska för att lösningen på trippelkrisen och energiomställningen ska lyckas.

3.7 Landsbygdens livskraft inom ramen för den övergripande säkerheten

Människor, sammanslutningar och företag på landsbygden utgör en viktig grund för landets övergripande säkerhet. Den regionala resiliensen stärks av individer, flexibla företag och kommuner som strävar efter hållbar livskraft. Tillsammans bildar de samhällen som upprätthåller strukturer och infrastruktur. Förändringarna i landsbygdens befolkningsutveckling, civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten, de ekonomiska strukturerna, infrastrukturen och servicenätet påverkar de livsviktiga funktioner som den övergripande säkerheten stöder sig på.

Säkerhetsstrategin för samhället identifierar att säkerhetshoten har blivit mer varierande och svåra att förutse³¹⁴. I den "diamant" som beskriver den övergripande säkerheten i säkerhetsstrategin för samhället ingår samhällets vitala funktioner, förhållandet mellan dem och den starka koppling de har till varandra: mental

311 Kuhmonen m.fl. 2022; Salonen m.fl. 2023

312 OECD 2021b; Salonen m.fl. 2023; Leino m.fl. 2023; Kivimaa 2023; Kuhmonen 2023; Lund 2023; Alue ja Ympäristö 2023; Huttunen, S. (2024); Projektet Clean Energy System Transition (REPower-CEST); Projektet Land use justice for green transitions (JUSTGREEN)

313 Lyytimäki m.fl. 2023

314 Statsrådet 2025b

kriställighet, ledarskap, internationell verksamhet och EU-verksamhet, försvarsförmåga, inre säkerhet, ekonomi, infrastruktur och försörjningsberedskap, befolkningens funktionsförmåga och tjänster. I verksamhetsmodellen för säkerhetsstrategin ombesörjs samhällets vitala funktioner som samarbete mellan myndigheter, näringslivet, organisationer och medborgare på lokal (kommun), regional (landskap och välfärdsområde), nationell och internationell nivå. I och med uppdateringen av strategin har den mentala kriställigheten lyfts fram och individernas roll som nyckelaktörer för samhällets säkerhet betonas. Enligt redogörelsen för den inre säkerheten är förtroendet mellan individer samt förtroendet för myndigheterna och samhällstjänsternas funktion i störningssituationer viktiga faktorer för den mentala kriställigheten.

Kopplingarna och multiplikatoreffekterna mellan de vitala funktionerna i säkerhetsstrategin för samhället konkretiseras på olika sätt på landsbygden och i städerna. I städerna är den offentliga maktens och den privata sektorns närvaro betydligt starkare än på landsbygden. På landsbygderna och i skärgårdsområdena är de stadigvarande bosatta, deras företag och de sammanslutningar som de bildar tillsammans med multilokala invånare centrala. I landsbygdsområdena betonas individernas styrka som en del av det lokala samhället, en hög beredskapsnivå samt invånarnas många roller i individens och gemenskapens vardag (jordbruksföretagare som brandkårsmedlem, ägare av enskild väg, delägare i vattenandelslag, jägare, projektaktör, medlem i byaföreningens styrelse och förälder). Det är viktigt att samhället också sörjer för individens resiliens och förutsättningar att fungera som stöd för den gemensamma säkerheten i olika slags områden, i synnerhet i glesbygden och skärgården, i gränstrakter och stugområden. Landsbygdsområdenas styrka är aktiv samhällsaktivitet och frivilligverksamhet och en flexibel företagskultur. Kommuner och landskap som uppnår hållbar livskraft är också en styrka³¹⁵.

På landsbygden har sammanslutningar och civilsamhällesaktörer redan länge upprätthållit många samhällsuppgifter som i städerna sköts av den offentliga eller privata sektorn. Gemenskapsorienterad verksamhet skapar bevisligen en stark grundläggande resiliens som fungerar som stöd för kriställigheten och förmågan att klara av störningssituationer³¹⁶. Verksamhetsförutsättningarna påverkas till exempel av bas- och projektfinansieringen till civilsamhällets verksamhet, möjligheterna att använda gemensamma lokaler samt tillgången till basservice och nödvändiga tjänster och deras tillgänglighet. Sämre verksamhetsförutsättningar påverkar bevisligen upplevelsen av smidighet och säkerhet i vardagen, och orsakar även en försämring av förtroendet.

315 Landsbygdspolitiska rådet m.fl. 2023

316 Mäenpää m.fl. 2025

Landsbygdens organisationstäthet i förhållande till befolkningen är hög, i synnerhet i områden med sämre socioekonomisk ställning (glesbygd och kärnlandsbygd). Detta vittnar om att civilsamhällets verksamhet har en stark tradition och potential som också utnyttjas för att skapa övergripande säkerhet, till exempel genom bysäkerhet, lokal beredskap, upprätthållande och utveckling av byradioverksamhet och bybutiksverksamhet. Modellerna har ännu inte identifierats i vidare utsträckning på nationell nivå, men i allt högre grad på lokal kommunnivå och i verksamhet på regional nivå³¹⁷.

Frivilliga brandkårer producerar betydande säkerhetstjänster i synnerhet på landsbygden, där de sköter upp till 90 procent av räddningsväsendets uppgifter. Brandkårsföreningarnas roll omfattar också ungdomsarbete, säkerhetsfostran och lokal gemenskap, men verksamheten lider av resurs- och personalbrist³¹⁸.

Gränsbevakningsväsendet stöder säkerheten i glesbefolkade gränsregioner och i skärgården genom första insatsverksamhet och prehospital akutsjukvård (ibid.). Polisens närvaro på landsbygden upplevs som viktig, men resurserna är koncentrerade till städerna och det försämrar tillgängligheten. Polisinrättningarna i Inre och Östra Finland har infört en modell för förvaltningsövergripande polisarbete i glesbygden, där allmänpoliser utöver brottsutredning sköter trafikövervakning och andra uppgifter samt fungerar som kontaktpersoner för kommunerna och intressentgrupperna³¹⁹. Det har konstaterats att polisens fordonsbestånd inte har kunnat utvecklas för särskilda behov till exempel i glesbefolkade områden (ibid.). År 2024 förenhetligade polisen verksamhetssätten som en följd av projektet Harvaturva. I oktober 2024 införde Polisstyrelsen ett förfarande som avviker från polisens allmänna larmanvisning för 26 kommuner i polisinrättningarnas gränsområden. Nödcentralsverket fick separata anvisningar för de utvalda kommunerna. Verksamhetsmodellen erbjuder alltid nödcentraloperatören den patrull som kan nå uppdragsplatsen snabbast oberoende av vilken enhet polispatrullen tillhör och inom vilket område den patrullerar. I fortsättningen följs polisens beredskapstider i dessa utsedda kommuner upp på ett tydligt sätt och verksamheten utvecklas i enlighet med responsen³²⁰. Projektet Harvaturva har visat att ökad synlighet från polisen förbättrar trygghetskänslan³²¹.

317 Jfr Verksamhetsmodellen 72 timmar (Försörjningsberedskapscentralen FBC) som har identifierats i FBC:s strategi 2024–2027

318 Eskelinen m.fl. 2025

319 Kietäväinen m.fl. 2022

320 Polisstyrelsen 2025

321 Lepistö m.fl. 2020; Eskelinen m.fl. 2025

Tryggandet av livsmedelsförsörjningen är en del av försörjningsberedskapen³²² och den övergripande säkerheten i vidare bemärkelse. Kontinuiteten i den och i hela livsmedelsbranschen är beroende av landsbygdens livskraft och bebolighet. Anpassningen till klimatförändringen, tillgången till säsongsarbetskraft och EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP-planen 2023–2027) har direkt inverkan på självförsörjningen och försörjningsberedskapen³²³. Den regionala försörjningsberedskapen grundar sig på samarbete mellan myndigheter, näringsliv och tredje sektorn. Landsbygdsaktörerna är centrala för upprätthållandet av tjänster och infrastruktur som är kritiska med tanke på försörjningsberedskapen, i synnerhet i långvariga störningssituationer.³²⁴

Övergivna lokaler och byggnader utgör en säkerhetsrisk. Ur totalförsvarets perspektiv behöver landsbygdens infrastruktur och regleringen av den planeras så att de även stöder det militära försvarets behov. Försörjningsberedskapssystemet stöder detta mål.

Genom regionala gemenskapsorienterade projekt och i synnerhet finansiering från EU:s landsbygdsfond (CAP-planen 2023–2027) stärks beredskapen och säkerhetsverksamheten på lokal nivå runt om i Finland. Landsbygdsområdenas utmaningar, såsom befolkningsutveckling, tjänster som flyttar längre bort, brister i datakommunikationsförbindelserna och krympande transportmöjligheter, framhäver behovet av att utveckla den lokala beredskapen. Utbildningar i egen beredskap och informationsdelning är viktiga åtgärder. Kulturverksamhet kan användas för att stödja den mentala kriställigheten och gemenskapen. Kontakten mellan myndigheter och markägare är viktig när myndighetsuppgifter ska utföras, till exempel i renskötselområden.

Det militära försvaret förlitar sig på hela samhällets stöd och på en stark försvarsvilja. Landsbygdsområdenas livskraft, gemenskap och lokala aktörer spelar en avgörande roll när ett hållbart och kriställigt samhälle ska byggas upp. Ur totalförsvarets synvinkel är det viktigt att man i beredskapen för undantagsförhållanden beaktar verksamhetsförutsättningarna för det militära försvaret på ett förutseende sätt redan under normala förhållanden, till exempel i lagberedningen, utvecklingen av infrastrukturen, de politiska åtgärderna och det internationella samarbetet. För närvarande har till exempel trafikledsnätet behov när det gäller militär rörlighet och dubbel användning runt om i landet, särskilt i norra Finland. Försörjningsberedskapssystemet är ett viktigt verktyg för att stödja totalförsvarets mål.

322 Statsrådet 2022d; Statsrådet 2024c

323 EU:s gemensamma jordbrukspolitik (mmm.fi)

324 CAP-planen 2023–2027; Forsman-Hugg m.fl. 2025; Projektet Maaseudun talous, taloudellinen huoltovarmuus ja alueellinen elinvoima (TOTAL)

Krig är det allvarligaste hotet mot det finländska samhället, vilket särskilt framhäver betydelsen av försvarsförmåga. Inom försvarsförvaltningen har totalförsvaret utretts i förhållande till den förändrade säkerhetspolitiska omgivningen, och planeringen av de fortsatta åtgärder som behövs pågår. Det militära försvaret lutar sig mot stöd från alla sektorer i samhället och en stark försvarsvilja. Totalförsvaret innefattar alla de nationella och internationella militära och civila åtgärder som vidtas för att trygga det militära försvarets verksamhetsförutsättningar i alla säkerhetssituationer. Statsrådets försvarsredogörelse³²⁵ fastställer riktlinjer för utvecklingen av Finlands försvar som en del av Nato. Finlands försvar baserar sig på en stark nationell försvarsförmåga som en del av alliansens kollektiva avskräckning och försvar. Försvaret utvecklas långsiktigt, systematiskt och som helhet så att det motsvarar de växande kraven i omvärlden. Utvecklingen av försvarssystemet grundar sig på en bedömning av eventuella militära hot mot Finland. Det militära försvaret lutar sig mot stöd från alla sektorer i samhället och en stark försvarsvilja.

325 Statsrådet 2024d

Utveckling av bysäkerhet och byberedskap lokalt, regionalt och nationellt

Räddningslagen förpliktar var och en till egen beredskap. Bysäkerheten stöder denna skyldighet och stärker trygghetskänslan som en fungerande vardag, tillit och stöd från gemenskapen ger. Konceptet byareserven håller på att utvecklas till en riksomfattande modell och det är viktigt att det integreras i kommunernas beredskaps- och säkerhetsplanering. Det är myndigheterna som ska ta initiativ till samarbete, men det är de lokala samhällena som står i centrum när samarbetet ska förverkligas.

Bysäkerhet är en verksamhetsmodell som utvecklats av lokala samhällen och som stärker säkerheten i vardagen och beredskapen inför störnings- och krissituationer. Den har utformats på olika håll i Finland utifrån byarnas egna behov och dess kärna består av gemenskap, lokalkännedom och grannhjälp. Bysäkerhetsverksamheten är redan omfattande och utvecklas bland annat inom projektet Kylävara (Byberedskap) som får stöd från EU:s landsbygdsfond och samlar lokala resurser och samarbete med myndigheterna.

Bysäkerheten tar hand om på konkreta risker, såsom elavbrott, hala vägar, brister i datakommunikationsförbindelserna, sjukdomsattacker och våld i nära relationer. Verksamheten kan få sin början i samband med en lokal tragedi, men målet är att bygga upp ett tryggt liv i byarna – nu och i framtiden. Den åldrande befolkningen innebär egna utmaningar, men byarnas nätnätverk erbjuder stöd och trygghet.

Bysäkerhetsverksamheten och konceptet Kylävara (Byberedskap) är exempel på hur lokala samhällen kan organisera sig och förbereda sig på störningar. Frivilliga har haft en viktig roll till exempel under coronapandemin och skött äldre personers ärenden och gett dem stöd för att klara av vardagen. Den här typen av verksamhet handlar inte bara om att öka tryggheten, utan också om att stärka sammanhållningen och välmåendet.

Bysäkerheten omfattar att lära sig beredskap, öva och utarbeta gemensamma planer. I Norra Karelen har till exempel räddningsverket utbildat byborna i beredskap för naturkatastrofer, och räddningsgrupperna aktiverade sig för att hjälpa exempelvis äldre under coronapandemin. Fungerande datakommunikationsnät och vägnät är viktiga stöttepelare för säkerheten i byarna.

Källa: Kylämme.fi; Kylävara paikallisen varautumisen perustana

3.8 Observationer om ömsesidigt beroende och missnöjets geografi

Finland är ett av de mest landsbygdsbetonade länderna inom EU och OECD, samtidigt som det är urbaniserat och har ett exceptionellt brett inslag av multi-lokalt boende. Detta är en unik kombination. Växelverkan mellan stad och landsbygd är dubbelriktad och bygger på ett fundamentalt ömsesidigt beroende.

Staden, landsbygden och skärgården bildar funktionella områdeshelheter som är kopplade till varandra. I landsbygdsområdena produceras mat, förnybar energi och råvaror som behövs för energiomställningen, bioekonomin och teknik- och kemiindustrin³²⁶. I stadsområdena (inre och yttre stadsområdet och stadens ramområde) erbjuds marknader, service och arbetstillfällen, och landsbygdsområdets naturresurser och mark utnyttjas till exempel för att bygga, producera förnybar energi, elektrifiera samhället, tillgodose behovet av livsmedel och sötvatten samt för rekreation. Den stadsnära landsbygden fungerar som bostadsområde för personer som pendlar till staden och erbjuder utrymme för boende och rekreation. På kärnlandsbygden produceras mångsidiga nyttigheter. Lokala centra på landsbygden (färre än 15 000 invånare) fungerar som viktiga knutpunkter för tjänsterna där avståndet till ett större centrum är för långt eller för svårt att klara av med vardagliga transporter. Glesbygden och skärgårdsområdena är en källa till naturresurser, ekosystemtjänster, kolsänkor, rekreation och välbefinnande från naturen. Näringsverksamhet med betoning på mikroföretag och små och medelstora företag på landsbygden nära staden, kärnlandsbygden och glesbygden är kopplad till mer omfattande värdekedjor som gynnar hela landet.

Trots det ömsesidiga beroendet identifierar internationella och nationella undersökningar ett fenomen som kallas missnöjets geografi³²⁷. Fenomenet gäller i synnerhet områden där invånarna upplever att de har glömts bort i samhället och politiken. När politiken planeras och genomförs hamnar områdena utanför eller i skuggan av de växande stadsregionernas influensområde. Missnöjets geografi – eller känslan av regional orättvisa – märks i synnerhet av i områden vars naturresurser och markanvändning utnyttjas till exempel för att uppnå ekonomiska mål och energi- och klimatmål, men där fördelarna med dessa inte konkretiseras i form av förbättrade förutsättningar för vardag, arbete, företagande eller tillgänglighet. Dessa regioner har också högre sjukfrekvens och lägre funktionsförmåga, lägre utbildnings- och inkomstnivå samt lägre valdeltagande än stadsområdena och den stadsnära landsbygden.

326 Se även MTK 2024

327 Bl.a. Europeiska kommissionen 2021a och 2023; Haavisto 2022; OECD 2021a och 2023a; Rodríguez-Pose m.fl. 2024; Inrikesministeriet 26.10.2023; Kattilakoski m.fl. 2024; Vihinen m.fl. 2024a

Fenomenet omfattar politiken som rör basservicen: förändringar i servicenäten försvårar i synnerhet vardagen i regioner med långa avstånd och små och åldrande samhällen. Situationen påverkas av att samhällsansvaret i allt högre grad överförs på åldrande civilsamhälles- och frivilligaktörer. I landsbygdsområdena har de redan länge haft en kritisk roll i upprätthållandet och utvecklingen av tjänster (enskilda vägar, vattenförsörjning, bredbandsbyggande, räddningsverksamhet, tjänster som stöder äldre som bor hemma, digitalt stöd osv.). Verksamhet överförs också till marknadsmässiga aktörer (t.ex. nyhetsservice), som inte får någon vinst av landsbygdsbefolkningen och glesbygden. Samtidigt ser man att den statliga offentliga finansieringen riktar på olika sätt till olika slags områden: stora städer får finansiering som förnyar livskraften och landsbygdsområden får upprätthållande förmåner och jordbruksstöd. Utvecklingen utmanar känslan av samhörighet. Fenomenet har behandlats i begränsad utsträckning i Finland, till exempel i samband med differentieringsutvecklingen i kommunerna eller differentieringen av regionerna, men det berör alla politiska sektorer, förvaltningsområden och verksamhetsområden. OECD betonar att politiken ska vara platsbaserad och inkluderande för att svara på olika områdens särskilda behov³²⁸.

Fenomenet missnöjets geografi påverkas av samhällsutvecklingen, som i Finland kan observeras speciellt på glesbygden och i skärgården, men i allt högre grad även på kärnlandsbygden och i lokala centra på landsbygden. I granskningen av storområdena är östra Finland och dess vidsträckta glesbygd, lokala centra på landsbygden och städer utsatta. På en noggrannare regional nivå kan man se att de samhälleliga utmaningarna hopar sig i landskapens och välfärdsområdenas östra och norra (administrativa) gränsområden, oberoende av om man rör sig i norr, söder, öster eller väster³²⁹.

Städernas influensområde har undersökts till exempel inom ramen för utvecklandet av ett platsbaserat index. Index för platsbaserad regionutveckling (nedan PBI) är ett analytiskt verktyg som kan användas i syfte att identifiera regionernas utvecklingsbehov och de lokala yttre ramarna för inriktningen av regionalpolitiken³³⁰. Indexet visar att man i regionutvecklingen inte kan tillämpa samma modell för alla regionstyper, utan att modellen måste bygga på lokala förhållanden, resurser och utmaningar. Indexet beskriver regionens utvecklingsbehov utifrån två huvudfaktorer. För det första undersöker det hur mycket den ekonomiska utvecklingen i närliggande tillväxtområden kan gynna regionen, till exempel utifrån sysselsättningsmöjligheter

328 OECD 2012, 2019a och b, 2021b, 2023a, 2025b och c

329 Husberg m.fl. (red.) 2026 (på kommande)

330 Lehtonen 2015; Lehtonen m.fl. 2022; jfr Veneri 2013

och transportkostnader. För det andra bedömer det lokala nackdelar för utvecklingen, till exempel ensidig näringsstruktur, låg utbildningsnivå och åldrande befolkning, som kan begränsa arbetsplatsutvecklingen i området och försämrade dess tillväxtpotential. Indexet utgår från postnummerområdena, vilket möjliggör en exakt analys på lokal nivå. Det platsbaserade indexet erbjuder tillsammans med landsbygdssäkring en konkret redskap när den platsbaserade politiken ska planeras. Utöver landsbygdssäkring kan indexet för hållbar livskraft användas för bedömningen.

För ett demokratiskt samhälle är det väsentligt att rätten att delta tillgodoses oberoende av bostadsort, datakommunikationsförbindelsernas omfattning eller villkoren för rörligheten. Initiativförmågan hos det allmänna är avgörande. För att förnya landsbygdsområdenas livskraft så att den blir socialt och ekologiskt hållbar, stärka försörjningsberedskapen, bekämpa ojämlikheten i regionerna, minska skillnaderna i utvecklingen inom regionerna och utnyttja hela Finlands möjligheter behövs övergripande lösningar som lämpar sig för olika typer av landsbygdsområden. Platssensitivitet och behovet av samordning framhävs i planeringen, genomförandet och uppföljningen av politiken.

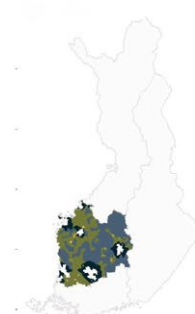
Figur 5. Landsbygdsområdena i norra, västra, östra och södra Finland på kartan, sammanfattning av lägesbild (t.v.) och slutsatser från den storområdesspecifika avvägningen (t.h.) (Källa: Östra Finlands universitet, Institutionen för historia och geografi 2024; Husberg m.fl. 2026)

■ Glesbygd
 ■ Stadsnära landsbygd
 ■ Lokala centra På landsbygden
 ■ Kärnlandsbygd

I norra Finland har befolkningsunderlaget på landsbygden blivit glesare särskilt på glesbygden (-28 % åren 2000–2023). Antalet personer som fyllt 65 år har ökat betydligt på landsbygderna. Multisjuklighet förekommer mest på glesbygden. Arbetsplatserna har minskat betydligt i lokala centra på landsbygden. Antalet företag har ökat i alla områden, i synnerhet på den stadsnära landsbygden. Tillgången till snabbt bredband är klart sämre i landsbygdsområdena. Åren 2007–2022 flyttade fler än 42 000 personer bort från landsbygden i norr.

Naturen och den rena miljön stöder välbefinnande och hållbart företagande, naturresurserna och den trygga miljön stöder försörjningsberedskapen. Långa avstånd, dåliga förbindelser och brist på arbetskraft försvårar vardagen och företagsverksamheten. Satsningar på unga, familjer, integration och kultur ökar hållkraften. Förändringar i servicenätet hotar beboligheten. Frågor som rör rättvis markanvändning är avgörande.

I västra Finland syns förändringarna i folkmängden särskilt på glesbygden (-31 %) och kärnlandsbygden (-19 %). Antalet personer som fyllt 65 år ökade med mer än 40 procent i lokala centra på landsbygden mellan 2007 och 2022. På glesbygden minskade antalet arbetsplatser med 10 procent mellan 2010 och 2022. Under samma period minskade antalet sysselsatta med 8 procent, även på kärnlandsbygden. År 2023 var antalet företag på den stadsnära landsbygden 22 procent högre än 2010.

Mångsidig näringsstruktur och stark gemenskap stöder förnyelse. Brist på arbetskraft och svårigheter med generationsväxlingar bromsar utvecklingen. Förbättring av datakommunikations- och transportförbindelserna, stöd för ägarbyten och integration av invandrare stärker näringsverksamheten. Centralisering av tjänster och kraftig minskning av antalet lant gårdar försämrar livskraften

I östra Finland har befolkningsförändringen varit kraftigast på glesbygden (-34 %) och kärnlandsbygden (-25 %). Antalet personer som fyllt 65 år ökade med mer än 32 procent på den stadsnära landsbygden. Befolkningen i stadsområdena ökade med 1,6 %. År 2022 var antalet arbetsplatser 13 procent färre på kärnlandsbygden och 10 procent färre på glesbygden än år 2010, och antalet sysselsatta var 11 procent och 9 procent färre. År 2023 fanns det 25 procent fler företag på den stadsnära landsbygden, 13 procent fler på glesbygden och 8 procent fler på kärnlandsbygden än 2010.

Natur, kultur och stark gemenskap skapar en hållbar grund för förnyad livskraft. Dålig tillgänglighet och otillräcklig finansiering bromsar utvecklingen. Livsmedel och skogsbioekonomi, turism och en särskild ekonomisk zon kan sätta fart på livskraften. En kraftig förtunning av befolkningsunderlaget och centralisering av servicen försämrar områdets dragningskraft, bebolighet och hållkraft.

I södra Finland har befolkningsförändringen varit mest negativ på glesbygden (-27 %) och kärnlandsbygden (-17 %). Antalet personer över 65 år ökade i lokala centra på landsbygden med nästan 45 procent (2007–2022). Antalet arbetsplatser på kärnlandsbygden var 7 procent färre 2022 än 2010. Antalet sysselsatta på kärnlandsbygden minskade med 5 procent 2010–2022. År 2023 var antalet företag 23 procent högre på den stadsnära landsbygden och 14 procent högre på kärnlandsbygden än 2010.

God tillgänglighet och stark matproduktion tryggar försörjningsberedskapen. Städernas dragningskraft och centraliseringen av servicen påverkar landsbygdens möjligheter. Multilokalitet, turism och näringar med koppling till den gröna omställningen skapar tillväxt. Klimatförändringen och företagets låga förnyelsevilja försämrar konkurrenskraften.

Differentiering kan observeras på landsbygden

På glesbygden har situationen varit kritisk länge. Befolkningsstrukturen, det allt glesare servicenätet, den dåliga infrastrukturen och den svaga fysiska och digitala tillgängligheten har försämrat områdets livskraft. Den åldrande befolkningen, den låga nativiteten, utflyttningen av unga och den relativt sett obetydliga invandringen bidrar till att försörjningskvoten försämras under de kommande åren. I området betonas natur, kultur och naturresurser, men också transport- och energifattigdom samt digital marginalisering som berör invånare i olika åldrar och med olika bakgrund. Behovet av platsbaserade, flexibla, tillgänglighetshöjande och socialt hållbara lösningar är stort. Tillgången till utbildning och ungdomsarbete är en utmaning särskilt i glesbygden. Det är kritiskt att förnya de ekonomiska strukturerna och stärka aktiviteten. Bysäkerheten och den lokala beredskapen har blivit viktiga teman (gäller alla landsbygder).

Kärnlandsbygdens utmaningar påminner om situationen på glesbygden. Området har fler industriarbetsplatser och något bättre tillgänglighet. Befolkningsminskningen är kraftig, antalet personer i arbetsför ålder förutspås minska med 60 000 personer fram till 2040. Försörjningskvoten var redan 2023 över 86. Företagande är relativt sett vanligare på kärnlandsbygden än i städerna, men behovet av ägarbyten är stort. Utbildningsnivån är lägre än i städerna. Andelen högskoleutbildade är mindre än 30 procent. Betydande förändringar i områdets näringsstruktur, tillgången till tjänster och tjänsternas tillgänglighet samt infrastrukturens skick påverkar andra områden.

I den stadsnära landsbygden hade högst sysselsättningsgrad (72,4 procent) 2023 och försörjningskvoten ligger närmare städernas nivå. Området lockar barnfamiljer och distansarbetare och multilokalitet är vanligt. Tjänsternas tillgänglighet är bättre än på den övriga landsbygden, men även här upplever man förändringar i servicenätet och riskerna för digital marginalisering. Kulturtjänsterna upplevs bristfälliga särskilt bland kvinnor. Solenergin har hög potential och flera försök pågår i området. Energiomställningens konsekvenser för landskapet och markanvändningen väcker oro. Utvecklingen av lokala energigemenskaper erbjuder betydande möjligheter.

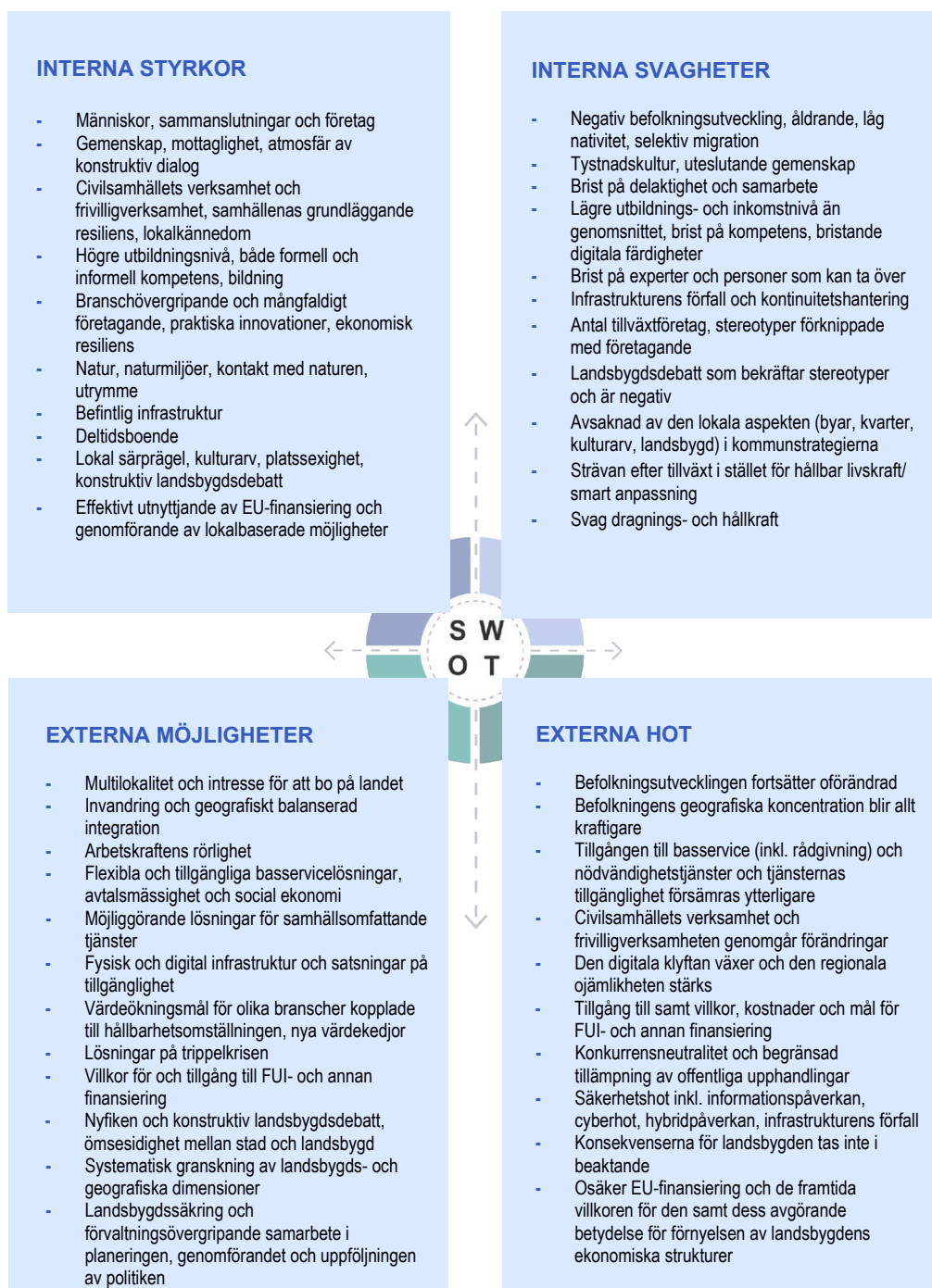
Lokala centra på landsbygden fungerar som knutpunkter. Befolkningsutvecklingen och centraliseringen av tjänsterna till landskapscentrumen försvagar deras ställning och hela området. Förtroendet för säkerhetsmyndigheterna är lägst i lokala centra på landsbygden och det samhälleliga missnöjet är kraftigt. De ungas möjligheter att delta är beroende av trafikförbindelserna och föräldrarnas stöd. Samhälleligt företagande och civilsamhällets verksamhet är centrala för att upprätthålla tjänsterna. Belastningen på frivilligarbetet ökar (i alla landsbygdsområden).

3.9 SWOT-analys av lägesbilden och förändringsfaktorerna

Den SWOT-analys som ingår i redogörelsen sammanställer landsbygdens viktigaste interna (endogena) styrkor och svagheter samt dess externa (exogena) möjligheter och hot som identifierats i lägesbilden. Analysen bygger på omfattande statistikgranskning, forskningsdata och en delaktighetsprocess som genomförts som stöd för beredningen av redogörelsen. I SWOT-analysen identifieras sådant som har lyfts fram de storåmrådesvisa tillfällena, vid hörande av barn och unga samt i diskussioner under workshoppar och slutsatser som grundar sig på dem. SWOT-analysen bygger även på svar från enkäterna som genomförts för att stödja beredningen av redogörelsen.

Den vision och målbild som presenteras i det fjärde kapitlet och de förvaltningsövergripande mål och utvecklingsrekommendationer som presenteras i kapitel fem syftar till att stärka styrkorna och möjligheterna, svara på utmaningar samt skapa balans i svagheter och förbereda sig på hot. En mer omfattande redogörelse av SWOT-analysen ingår i den omfattande lägesbilden som stöder utarbetandet av redogörelsen och i beskrivningen av förändringsfaktorerna.

Figur 6. Sammanfattning av SWOT-analysen i redogörelsens lägesbild

4 Nationell landsbygdsvision

Hur landsbygden fungerar och utvecklas påverkar direkt genomförandet av livsmedelspolitiken, skogsbioekonomin, andra värdekedjor med ursprung på landsbygden samt förbättringen av naturens tillstånd. En livskraftig landsbygd är en viljefråga. Aktivt agerande och en lösningsorienterad och möjliggörande boende- och verksamhetsmiljö på landsbygden, skapad av politiken och förvaltningen, är en fördel för Finlands omställningsförmåga och den nationella övergripande säkerheten. Den nationella landsbygdsvisionen fram till 2040 är:

Våra landsbygder i utveckling – i centrum för skapande av en trygg, hoppfull och hållbart livskraftig framtid samt för politiska lösningar.

Målbild 2040: Finlands landsbygd är digitalt och fysiskt tillgänglig, förnyar ekonomin och är hållbart livskraftig, kreativ gällande tjänster och har framtidstro. – En landsbygd vars människor, sammanslutningar, kultur och entreprenörskap värdesätts. Det landsbygdspolitiska systemet, samhällelig kunskap om landsbygden, landsbygdssäkring och den politik och smidiga förvaltning som utgår från detta stärker handlingskraften på landsbygden.

Visionen utgår från tanken att

- olika områden ska utvecklas utifrån de egna premisserna.
- den samhälleliga potentialen på landsbygderna uppskattas, kan identifieras och tas i bruk med respekt för den lokala livskraften och naturens bärkraft.
- möjligheterna som finns på landsbygden utnyttjas genom att identifiera konsekvenserna för landsbygderna (landsbygdssäkring) och beakta dem i politiken och utvecklingen.
- partnerskapet mellan människor och organisationer är ömsesidigt och målinriktat för att säkerställa en smidig vardag, bebolighet och näringsverksamhet på landsbygderna och i skärgården.
- visionen skapar en grund för ett finländskt samhällsavtal för att förnya landsbygdernas hållbara livskraft – smart anpassning – och erbjuder en stark referensram för förutsättningarna att uppnå livsmedelspolitiska mål och andra nationellt uppställda mål som är kopplade till landsbygden.

Etapper för att förverkliga visionen fastställs genom de förvaltningsövergripande målen och utvecklingsrekommendationerna som konkretiseras i den genomförandeplan som utarbetas efter den politiska behandlingen av redogörelsen. Detaljerade finansieringsbeslut fattas inom ramarna för planerna för de offentliga finanserna och anslagen i statsbudgeten.

5 Förvaltningsövergripande mål och utvecklingsrekommendationer

Redogörelsen sträcker sig till 2040-talet och överskrider den innevarande valperioden. Målet med den är att trygga hållbar livskraft genom att stärka beboligheten, delaktigheten och verksamhetsförutsättningarna i olika landsbygdsområden. Målet är också att främja smart anpassning i kommuner och regioner, säkerställa förutsättningarna för att uppnå de nationellt uppställda målen samt stärka landets övergripande säkerhet. Detta förutsätter systematisk identifiering och beaktande av landsbygderna i planeringen och verkställandet av politiken inom alla förvaltningsområden: landsbygdssäkring.

I kapitlet presenteras fem målhelheter och 23 övergripande rekommendationer som har utarbetats i ett förvaltningsövergripande samarbete och preciserats utifrån remissvaren. Den förvaltningsövergripande genomförandeplanen för redogörelsen utarbetas utifrån riksdagens skrivelse. Den konkretiserar målen och rekommendationerna. De politiska riktlinjerna dras upp i samband med regeringsprogrammen, och finansieringsbesluten fattas inom ramarna för planerna för de offentliga finanserna och anslagen i statsbudgeten.

Nästan 1,5 miljoner finländare bor på landsbygden och 35 procent av företagen har sin verksamhet där. Det allt glesare registrerade befolkningsunderlaget och den försämrade beboligheten har stor inverkan på förutsättningarna att uppnå de nationellt uppställda målen såväl i fråga om säkerhet, ekonomi och kultur som välfärd. Betydelsen av verksamheten på landsbygden har identifierats bland annat i säkerhetsstrategin för samhället, redogörelsen om försörjningsberedskapen och redogörelsen för den inre säkerheten. Verksamheten på landsbygden är också avgörande för att exempelvis uppnå målen om ökat värdeskapande inom livsmedelssektorn, skogsbioekonomin och turismen liksom energi- och klimatmålen samt restaureringsåtgärder för naturen. Landsbygdens särdrag och landsbygdsfrågor förtjänar uppmärksamhet, intresse och visioner inom nationell politik och förvaltning.

Myterna om landsbygden motbevisas internationellt och de måste också avfärdas nationellt. En systematisk granskning av de geografiska dimensionerna och landsbygdens dimensioner är allt mer avgörande. I redogörelsen har man identifierat

nationella förväntningar som grundar sig på landsbygdens verksamhet, underutnyttjande av landsbygdens potential samt bakgrundsfaktorer till det växande fenomenet missnöjets geografi. Europeiska kommissionen, OECD och WHO betonar landsbygdssäkring och hur kritiskt det är med lösningar som lämpar sig för landsbygdsområden. Redogörelsen stöder planeringen, förberedelserna och genomförandet av politik, förvaltning och forskning som har en nyckelroll i genomförandet av lösningarna.

Redogörelsen kompletterar andra nationella strategier och tillhandahåller en referensram för förutsättningarna för att uppnå målen i dem. Det landsbygdspolitiska planeringssystemet ger stöd. Redogörelsen kopplas till följande dokument och kompletterar dem med landsbygdsinformation:

- Landsbygd som förnyas i tiden – landsbygdspolitiskt helhetsprogram 2021–2027 (JSM 2021:15)
- Utvecklingsbild för områdesanvändningen (MM 2024:37)
- CAP-planen för 2023–2027
- EU:s regional- och strukturpolitiska program, Ett förnybart och kompetent Finland 2021–2027
- Programmet för östra Finland (SR 2025:16)
- Strategin för civilsamhällesorganisationer 2023–2027: Statsrådets principbeslut om utvecklandet av civilsamhällesorganisationernas verksamhetsbetingelser (JM 2024:21)
- Nationella strategin för friluftsliv 2030: Statsrådets principbeslut (SR 2022:29)
- Nationell mineralstrategi (SR 2025:72)
- Nationellt program för att främja demokrati och deltagande: Statsrådets principbeslut (JM 2025:13)
- Klimatpolitisk plan på medellång sikt: Mot ett klimatneutralt samhälle 2035 (MM 2022:19)
- Ett hållbart och lönsamt livsmedelssystem och redogörelsen för den nationella livsmedelsstrategin (MMM042:00/2023, JSM 2025:114)
- Färdplan för den nationella utvecklingen av kulturturismen (UKM 2023:10, på finska)
- Kulturpolitisk redogörelse (SR 2024/56)
- Program för försök och avveckling av normer i kommunerna (VM119:00/2023)
- Tillväxtstrategin för den kreativa ekonomin (SR 2025/61, på finska)
- Programmet för norra Finland (SR 2025:15)
- Skärgården som nationell rikedom: Nationellt program för utveckling av skärgårds- och insjöområdena 2024–2027 (JSM 2024:28)

- Programmet Finland i rörelse – tväradministrativt program för en fysiskt aktiv livsstil och funktionsförmåga: Programdokument (SR 2024:23)
- Industripolitisk strategi (ANM 2024:49, på finska)
- Åtgärder för att stödja uppfyllande av önskan om barn och höja nativiteten: Promemoria från arbetsgruppen för beredning av det befolkningspolitiska programmet (SR 2025:35, finska)
- Framtidsredogörelsen, del 1. (SR 2025:83)
- Förnyelse och välmående i regionerna: Statsrådets regionutvecklingsbeslut 2024–2027 (ANM 2024:13)
- Statens program för integrationsfrämjande 2024–2027: Statsrådets principbeslut (ANM, 2025:3)
- Kulturpolitiska redogörelse (UKM 2024:56)
- Planen för genomförandet av den nationella barnstrategin: Statsrådets principbeslut (SHM/2024/64)
- Statsrådets principbeslut om kulturarvsstrategin 2023–2030 (SR 2023:8)
- Statsrådets principbeslut om främjande av psykisk hälsa (SHM/2024/161)
- Statsrådets redogörelse om klimatplanen för markanvändningssektorn (JSM 2022:16)
- Statsrådets redogörelse för den inre säkerheten (SR 2025:85)
- Statsrådets industripolitiska redogörelse (SR 2025:39, på finska och engelska)
- Statsrådets redogörelse om genomförandet av FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling Agenda 2030 (SR 2024:62)
- Den riksomfattande trafiksystemplanen, beredningen av en uppdatering pågår (LVM029:00/2023)
- Vattenförvaltningsplaner 2022–2027 (Miljo.fi)
- Tillsammans blir det mer – hållbar tillväxt och förnyelse inom turismen i Finland. Finlands turismstrategi och åtgärder 2025–2028 (ANM 2025:29, på finska)
- En strategi för sociala företag (ANM 2022:4)
- Säkerhetsstrategin för samhället: Statsrådets principbeslut (SR 2025:2)

5.1 Mål: Uppdatera den digitala och fysiska tillgängligheten

Rekommendation 1: Säkerställ jämlikhet mellan medborgarna och regional jämlikhet för att nå digitaliseringsmålen

Samhällets digitaliseringsmål uppnås när den digitala klyftan mellan landsbygdsområden och stadsområden minskar och tillgången till supersnabba (VHCN) bredbandsförbindelser säkerställs även i landsbygdsområden. Jämlikhet mellan medborgarna och regionerna kan säkerställas genom att

- bedöma behovet av bredbandsfinansiering för landsbygden med beaktande av kostnads-nyttospekten under följande EU-finansieringsperiod (jfr CAP 2023–2027);
- bedöma behovet av att höja Finlands skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster i form av bredband till en nivå som stöder förnyelsen av landsbygdens livskraft,
- bedöma koncessionernas kvalitets- och kapacitetsskyldighet i samband med förnyandet av nätkoncessionerna i början av 2030-talet så att kapaciteten motsvarar behovet av att förnya landsbygdens livskraft,
- uppdatera Transport- och kommunikationsverket Traficoms anvisning om att kommunikationstjänster ska fungera vid en punkt i en fastighet, och som bygger på fast telefoni,
- bedöma behovet av offentligt stöd för att bygga VHCN-förbindelser och de totala kostnaderna för byggandet för staten med beaktande av bredbandsbyggandets sysselsättningseffekter på landsbygden samt på tillgången till tjänster och deras tillgänglighet, företagandet och näringsverksamheten (jord- och skogsbruket, livsmedelsbranschen), kompetensökningen samt de landsbygdskonsekvenser och multiplikatoreffekter som hänför sig till villkoren för transport och förutsättningarna för att uppnå de ekonomiska målen;
- stärka kompetensen i nätverket av aktörer inom det lokalt baserade byggandet av bynät och dela med sig av erfarenhetsbaserad kunskap.

Rekommendation 2: Fastställ förutsättningar för hållbar rörlighet, transport och logistik i landsbygdsområden

Rörlighet, transport och logistik hör till grundförutsättningarna för att utveckla beboligheten och näringsverksamheten på landsbygden. Riktlinjerna i den riksfattande trafiksystemplanen (Trafik 12) styr utvecklingen. Trafik 12 identifierar och behandlar delvis samhällsutmaningar i olika områden. Den åldrande befolkningen, utkomstnivån och det allt glesare nätverket av basservice på landsbygden påverkar personbilstrafiken, behovet av persontrafiktjänster, behovet av och efterfrågan på mobila tjänster och tjänster som tillhandahålls i hemmet samt via logistiken förutsättningarna för att utveckla näringsverksamhet. Landsbygdsområdenas särdrag och behov kan tillgodoses genom att

- trygga möjligheter till hållbar rörlighet, transport och logistik på ett sätt som är ändamålsenligt för landsbygdsbefolkningen och kunskapsbaserad i enlighet med Trafik 12-planen,
- beakta den regionala koncentrationen av servicenäten och i synnerhet tryggheten av tillgången till basservice på ett kostnadseffektivt sätt samt de förändringar i rörligheten som förändringarna i befolkningsstrukturen medför när staten fastställer en målmedveten minimiservicenivå för den regionala trafiken,
- stärka det förvaltningsövergripande samarbetet och samordningen mellan olika myndigheter, speciellt i fråga om offentligt understödda persontrafiktjänster,
- säkerställa logistikens förutsättningar på ett kunskapsbaserat sätt med beaktande av hela landet och genom att identifiera värdekedjor som utgår från landsbygden och är kopplade till livsmedelsförsörjningen och den ekonomiska försörjningsberedskapen,
- säkerställa dubbel användning av transportinfrastrukturen där åtgärderna har störst genomslagskraft för att ge större nytta åt samhället och förnya landsbygdens livskraft,
- identifiera, bedöma och beakta konsekvenserna för landsbygdens verksamhetsmiljö, säkerhet, näringar och befolkning,
- genom att i planen för användningen av den sociala klimatfonden beakta fenomenet transportfattigdom som särskilt rör landsbygden och möjliga lösningar när det gäller den.

Rekommendation 3: Förbättra skicket på enskilda vägar för att stärka ekonomin, försörjningsberedskapen och beredskapen

Enskilda vägar har identifierats ha avgörande betydelse för landsbygdens beboelighet, för mångsidig näringsverksamhet på landsbygden, jord- och skogsbruket, energiomställningen, den regionala förvaltningen och beredskapen inför klimatrisker, räddningsväsendet, försörjningsberedskapen och för den övergripande säkerheten i vidare bemärkelse. Enskilda vägars skick och användbarhet kan säkerställas nationellt genom att

- höja statsunderstödet för enskilda vägar från och med 2030 i enlighet med finansieringsprogrammet i utkastet till Trafik 12-planen,
- beakta bedömningarna i projektet Tiesit när det gäller behovet av reparation av enskilda vägar och broar och inverkan på mer omfattande grundförutsättningar för den övergripande säkerheten och den ekonomiska försörjningsberedskapen.

Rekommendation 4: Trygga skärgårdstrafiken, även under undantagsförhållanden

Som en del av reformen av skärgårdslagen ska bestämmelserna om förbindelsefartygstrafiken uppdateras, enhetliga grunder för ordnande av förbindelsefartygstrafiken utarbetas och en ruttspecifik servicenivå fastställas. Skärgårdstrafiken möjliggör boende och näringsverksamhet i skärgården, eftersom den är den enda förbindelsen till fastlandet. Skärgårdstrafiken som är livsviktig för skärgården kan säkerställas genom att

- säkerställa att landsvägsfärjor, förbindelsefartyg och färjor på enskilda vägar fungerar under normala förhållanden och undantagsförhållanden.

5.2 Mål: Stärka strukturer som stöder ekonomisk förnyelse

Rekommendation 5: Förnya landsbygdens ekonomiska strukturer för att utnyttja dess potential fullt ut

Ett hållbart och övergripande utnyttjande av landsbygdens potential är viktigt för hela landets ekonomi och framtid. Landsbygden är inte bara ett resurslager eller en källa till tillgångar. Människorna som bor på landsbygden och de sammanslutningar, företag och näringar som finns där gör det möjligt att uppnå målen för livsmedels- och skogsbioekonomin, energiomställningen, restaureringen av naturen, turismen samt den cirkulära ekonomin och de kreativa branscherna. Från underutnyttjande av landsbygden kan man övergå till ett övergripande och hållbart utnyttjande av den befintliga potentialen genom att

- bedöma det nationella FUI-systemets konsekvenser för landsbygden i enlighet med OECD:s rekommendationer, synliggöra FUI-verksamheten på landsbygden och säkerställa att FUI-systemet och dess villkor inte missgynnar mikroföretag och små och medelstora företag samt yrkesläroanstalter,
- stärka den innovationsdrivna tillväxten i landsbygdsområdena genom att vidta landsbygds- och regionutvecklingsåtgärder för att stödja mikroföretags och små och medelstora företags FUI-verksamhet och deras samarbete med läroanstalterna,
- identifiera hur kritisk tillgången till finansiella instrument är, söka lösningar för att förbättra tillgången till finansiering samt säkerställa att landsbygdens mångsidiga fält av mikroföretag och små och medelstora företag och näringsverksamhet har möjligheter att även utnyttja offentlig finansiering,
- följa med vart statliga offentliga upphandlingar riktas och multiplikatoreffekterna i olika områden samt säkerställa tillämpningen av upphandlingslagstiftningen så att mikroföretag och små och medelstora företag kan delta i anbudsförfarandena,
- stärka ett mångsidigt företagande särskilt på landsbygden bland unga, kvinnor och personer med invandrabakgrund, stödja förutsättningarna för lyckade ägarbyten och sammanföra de som ska lägga ner och de som vill ta över företag som är verksamma på landsbygden,
- främja företagsamheten och affärsverksamheten inom de kreativa branscherna, naturbranschen och hästhushållningen genom att utveckla finansierings- och rådgivningstjänsterna,
- stärka olika landsbygdssektors ställning i de regionala FUI-systemen och näringsstrategierna, särskilt i innovationer som gäller kulturarv, digitalisering, hållbar utveckling och stärkande av funktionsförmågan.

Rekommendation 6: Genomför landsbygdssäkring som en del av den nationella beredningen inför nästa EU-finansieringsperiod, säkerställ förvaltningsövergripande samordning och utnyttja befintliga strukturer för utveckling av landsbygden i större utsträckning

I enlighet med subsidiaritetsprincipen är det möjligt för EU:s medlemsstater att inom ramen för EU:s finansieringsperiod anpassa och omfördela medel med hänsyn till egna behov och förhållanden. Europeiska kommissionen betonar att landsbygdsområdena har tillgång till alla EU-fonder och -program. I Finland innebär detta att lösningar som lämpar sig för landsbygden bör byggas utifrån befintliga strukturer för landsbygdsutveckling och genom att identifiera landsbygdsområdenas särdrag, behov och möjligheter (potential) som lyfts fram i redogörelsen. Subsidiaritetsprincipen måste omsättas i praktiken i Finland och det kan göras genom att

- genomföra landsbygdssäkring och förvaltningsövergripande samordning i beredningen inför EU:s nästa finansieringsperiod i olika fonder, till exempel i beredningen av partnerskapsavtalet,
- trygga en mångsidig landsbygdsutveckling och åtgärder som stöder det samt delfinansiering från EU för förnyelse av landsbygdens livskraft även i framtiden,
- anvisa EU-finansiering för att förnya livskraften, ekonomin och de samhälleliga strukturerna i landsbygdsområden samt stärka säkerheten,
- i större utsträckning utnyttja befintliga strukturer för landsbygdsutveckling, såsom landsbygdsnätverket, lokalt ledd utveckling (Leader-verksamhet) och Smarta byar som kombinerar resurser, aktiverar lokala och regionala aktörer samt säkerställer hävstångseffekten från privat finansiering och aktivitet (talkoarbete),
- undvika att bygga nya och överlappande administrativa strukturer genom att identifiera och beakta de begränsade lokala och regionala resurserna och på så sätt stärka uppkomsten av synergier mellan olika förvaltningsområden och fonder, lokalt aktörskap för att utnyttja regionernas styrkor och jämlik växelverkan mellan stad och landsbygd.

Rekommendation 7: Säkerställ att strukturerna för landsbygdens ekonomi förnyas genom att förbättra förutsättningarna för kompetens, utbildning och ägarbyten

Utmaningen med kompetensen och arbetskraftsbehoven är nationell och har särdrag av landsbygdskaraktär. Landsbygderna har också särskilda behov i anslutning till detta. Arbetskraftens rörlighet eller den växande befolkningen i stadsregionerna åtgärdar inte dessa behov. Landsbygdens behov av kompetens, arbetskraft och personer som tar över företag kan lösas genom att

- möjliggöra gymnasieutbildning i regioner där antalet unga minskar under de kommande decennierna, samt studerandenas rätt att bo på landsbygden, på en annan ort än studieorten, och även där få bostadstillägg,
- stärka förutsättningarna för ökad kompetens, utbildning, i synnerhet fritt bildningsarbete, invandring och integration på landsbygden.
- ytterligare stärka samarbetet mellan yrkesutbildning, högskolor och små och medelstora företag på landsbygden,
- förbättra möjligheterna till vidareutbildning och examensinriktad fortbildning som en del av reformen av finansieringssystemet för yrkesutbildningen,
- inom TE-områdena främja lösningar som arbetsrelaterad invandring erbjuder när det gäller ägarbyten och nya företagare på landsbygden, genom att lyfta fram den nationella situationen när det gäller ägarbyte och de möjligheter till företagande och sysselsättning som den erbjuder,
- aktivt involvera landsbygdsaktörer i planeringen och genomförandet av lösningar så att åtgärderna motsvarar de lokala och regionala behoven och stärker gemenskapen och den lokala mottagligheten, genom att till fullo utnyttja strukturerna för utveckling av landsbygden och EU:s finansiering för att hitta och genomföra förvaltningsövergripande och tvärssektoriella lösningar på ett platsbaserat sätt.

Rekommendation 8: Stärk den sociala ekonomin som drivkraft för hållbarhetsomställningen

På landsbygden finns det förhållandevis fler civilsamhällesorganisationer än i städerna. Organisationerna har en betydande roll som producenter av lokala tjänster och som aktörer inom den sociala ekonomin mellan den offentliga och den privata sektorn. Att producera tjänster med frivilliga krafter på landsbygden räcker inte till för att svara på den föränderliga och växande efterfrågan från såväl kommunerna och välfärdsområdena som staten. Civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten har redan länge lyft fram ett behov av mer bestående och mångsidiga strukturer. Den sociala ekonomins omfattning och ekonomiska betydelse har börjat identifieras (10 procent av alla företag och 6,2 procent av arbetskraften inom EU). I synnerhet i landsbygdsområden där det inte finns någon fungerande marknad medför den sociala ekonomin lösningar. I besluten beaktas det samhällseliga målet i stället för vinstsyfte, vinsten ska återinvesteras i verksamheten och det ska finnas delaktighet i beslutsfattandet. Den sociala ekonomin kan stärkas på landsbygden genom att

- identifiera den roll som allmännyttiga företag och samhällseligt företagande som särskilt bygger på civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamhet på landsbygden har när det gäller att fylla vakuum i servicenätet, skapa lokala arbetsplatser, möjliggöra kompetensutveckling, erbjuda svårsysselsatta grupper möjligheter samt fungera som nyckelfaktorer i utvecklingen av det demokratiska samhället och den egna regionen,
- förbättra de samhällseliga företagens möjligheter att få finansiering och verka i synnerhet inom geografiska områden och i viktiga branscher där den offentliga eller privata sektorn inte tillhandahåller basservice eller nödvändighetstjänster,
- möjliggöra långvariga försök för att utveckla den sociala ekonomin (t.ex. stödet för bybutiker) i olika landsbygdsområden – i synnerhet på glesbygden, i skärgården och på kärnlandsbygden,
- stärka gemenskapsdrivet samhällseligt entreprenörskap genom att införa sociala kriterier i offentlig upphandling och genom att förbättra finansieringsmöjligheterna,
- identifiera den sociala ekonomin som en betydande framtida sektor inom industrin även i Finland, precis som man har gjort inom EU.

Rekommendation 9: Möjliggör lokala, skalbara modeller för cirkulär ekonomi och decentraliserade energigemenskaper för att stödja förnyelsen av landsbygdens ekonomiska strukturer, hållbar utveckling och försörjningsberedskapen

Skalbara modeller för cirkulär ekonomi och återvinning av näringsämnen, inklusive agroekologiska symbioser samt lokala gemenskaper för förnybar energi, utgör tillsammans en stark grund för en hållbar förnyelse av landsbygdens ekonomiska strukturer. Till exempel producerar symbioserna förnybar energi och näringsämnen som energigemenskaperna kan dela och lagra. Tillsammans bildar de lokala affärs ekosystem som stärker försörjningsberedskapen, minskar beroendet av fossilt bränsle och skapar nya möjligheter för företag och sammanslutningar på landsbygden. Genom lösningar inom cirkulär ekonomi och decentraliserad förnybar energiproduktion kan man stärka såväl de livsmedels-, energi-, klimat- och miljöpolitiska målen som den lokala och regionala ekonomin, till exempel genom att

- stödja investeringar i förnybar decentraliserad energiproduktion, såsom biogas, solenergi och energilagring som en del av symbioserna och de decentraliserade energigemenskaperna inom jordbruket och livsmedelsproduktionen,
- utveckla reglering, försökskultur och finansieringsinstrument som möjliggör energigemenskaper som överskrider fastighetsgränserna, modeller för cirkulär ekonomi och även gemensamt (allmännyttigt) ägarskap,
- stärka FUI-verksamheten och miljöerna som kombinerar produktionsmodellerna för cirkulär ekonomi (återvinning av näringsämnen, agroekologisk symbios), förnybara energigemenskapslösningar och lokal beredskap,
- inkludera lokal cirkulär ekonomi, återvinning av näringsämnen, lokala agroekologiska symbioser och lösningar som är självförsörjande i den strategiska planeringen av regionutvecklingen och försörjningsberedskapen,
- främja kompetens och utbildning som stöder lokalsamhällets förmåga att utnyttja FUI-systemet och skapa symbiotiska och decentraliserade lösningar.

5.3 Mål: Stärka verksamhetsförutsättningarna, välbefinnandet, förtroendet och framtidstron

Rekommendation 10: Möjliggör bebolighet på landsbygden genom att förbättra tillgången till basservice och säkerställ att människor och sammanslutningar blir hörda och deltar i välfärdsområdena

Landsbygdernas livskraft och förnyelsen av de ekonomiska strukturerna grundar sig på människors möjlighet att bo på samt återvända och flytta till landsbygden, vilket förutsätter tillgängliga sätt att ordna basservice som beaktar områdenas särdrag. Europeiska kommissionens vice ordförande Raffaele Fitto har betonat att alla européer ska ha en genuin rätt att stanna kvar i sin hemtrakt (eng. "Right to Stay"). Denna princip är en central del av den förnyade sammanhållningspolitiken. Även Enrico Lettas rapport (2024) lyfter fram "friheten att stanna kvar" som en viktig princip för en hållbar och socialt rättvis inre marknad. Hållbara och effektiva servicelösningar förutsätter planering som grundar sig på geografisk information (klassificering av stads-landsbygdsområden), förvaltningsövergripande samarbete och involvering av lokala aktörer för att trygga jämlika möjligheter till ett gott liv i hela landet. I och med välfärdsområdenas och kommunernas föränderliga roll förnyas interaktions- och samarbetsstrukturerna. För att människor, sammanslutningar och företag på landsbygden ska ha en fungerande vardag är det viktigt att

- säkerställa beboligheten på landsbygden genom lämpliga lösningar för att ordna basservice (småbarnspedagogik och grundläggande utbildning, kultur och bibliotek, social- och hälsovårdstjänster, rådgivningstjänster) och finansiering (t.ex. social ekonomi, avtalsmässighet) samt genom att fortsätta arbeta för att stärka verksamhetsförutsättningar i alla typer av kommuner och främja kommunernas förnyelse med beaktande av deras olikheter,
- genomföra en inkluderande landsbygdssäkring och informationsproduktion enligt områdesindelningen i klassificeringen av stads- och landsbygdsområden (som kan kombineras med administrativa gränser, t.ex. kommun- och välfärdsområdenas administrativa gränser), i ändringar som gäller offentligt finansierad basservice och i den nationella och regionala uppföljningen av den,
- göra en förvaltningsövergripande och helhetsbetonad analys av servicenätet, där man identifierar de geografiska dimensionerna samt i synnerhet fenomen som gäller transport- och energifattigdom och digital marginalisering i landsbygdsområdena, befolkningens åldrande, en ständigt lägre socioekonomisk ställning samt minoritetsspråken och möjliggör lösningar och försök som lämpar sig för landsbygdsområden,

- uppmuntra välfärdsområdena att utnyttja befintliga strukturer och plattformar för partnerskap och hörande samt att synliggöra olika regioner i den information som samlats in och i deltagandet,
- främja en smidig planläggning, en god livsmiljö, regionernas livskraft och företagens konkurrenskraft bland annat genom lagen om samhällsbyggande och lagen om samhällsutveckling samt reformen av lagen om områdesanvändning,
- även främja de utvecklingsbehov som identifierats i utvecklingsbilden för områdesanvändningen, såsom att främja hållbar växelverkan mellan städerna och landsbygden,
- i fråga om byggnadsbeståndet främja långsiktiga strategiska åtgärder för renovering och utnyttjandet av rivningsunderstöd i bostadspolitiken för att främja ansvarsfull rivning samt i fråga om höghus som töms en kontrollerad nedläggning av bostadsaktiebolag genom en reform av lagen om bostadsaktiebolag,
- utnyttja EU:s finansiella instrument även för att utveckla den byggda miljön på landsbygden,
- bedöma behovet av parlamentariskt arbete för att hitta lösningar och anpassningsmetoder för den riksomfattande differentieringen av regioner.

Rekommendation 11: Öka rörligheten och stärk välbefinnandet och funktionsförmågan på landsbygden genom att identifiera och beakta områdenas särdrag och utmaningar

Landsbygdsbefolkningens funktionsförmåga är avgörande för hela Finlands livskraft och kriställighet. Fysisk inaktivitet försämrar funktionsförmågan, ökar sjukligheten och höjer kostnaderna. Motion, idrott och att röra sig i naturen är verktyg för att stärka befolkningens funktionsförmåga och förnya landsbygdernas livskraft. Det går att öka rörligheten, välbefinnandet och funktionsförmågan på landsbygden genom att

- beakta förhållandena för motion och idrott på landsbygden: bland annat långa avstånd och restider, villkor för transporterna, befintliga gemensamma utrymmen och upprätthållandet av dem, grundskolornas betydelse för fritidsaktiviteter på landsbygden, vikten av gång- och cykeltrafik samt vägrenarnas bredd för rörligheten,
- utveckla gemensamma transporttjänster, mobila tjänster och tillförlitliga datakommunikationsförbindelser för att förbättra möjligheterna till motion och idrott och öka antalet motionsevenemang som ordnas av olika aktörer på landsbygden,
- utvidga Finlandsmodellen för hobbyverksamhet till alla kommuner och skolor, för att kunna erbjuda fler fritidsaktiviteter i samband med skoldagen,
- trygga landsbygdens idrottsinfrastruktur och möjligheter till närliggande fritidssysselsättningar genom att säkerställa att de lokaler som finns och används i byarna upprätthålls och utnyttjas, stödja lokala föreningar i att öka den samhälleliga rörligheten genom långsiktig finansiering och minska organisationernas administrativa börda,
- utarbeta regionala program för fysisk aktivitet där gemensamma mål och åtgärder för landskapen, välfärdsområdena, kommunerna och organisationerna fastställs genom samarbete och genom att identifiera, beakta och engagera landsbygdsaktörer.

Rekommendation 12: Säkerställ lokal delaktighet, rättvisa och acceptans i genomförandet av hållbarhetsomställningen

En rättvis fördelning av naturresurserna, markanvändningen på landsbygden och de samhälleliga och ekonomiska fördelarna av dem samt en rättvis fördelning av de olägenheter de orsakar förutsätter miljörättvisa metoder. Sådana lösningar, såsom att en del av gruvskatten återgår till lokal nivå, behövs i synnerhet för att genomföra den gröna och digitala dubbelomställningen (inkl. energiomställningen). Hållbarhetsomställningen kan genomföras på ett rättvist sätt genom att

- säkerställa att målen för att lösa klimat-, miljö- och biodiversitetsutmaningarna är till nytta för hela landet, även de vardagliga behoven hos människor, sammanslutningar och företag på landsbygden, förnyelsen av de ekonomiska strukturerna samt verksamhets-, boende- och naturmiljöerna,
- förbättra lokalbefolkningens möjligheter att delta i genomförandet av hållbarhetsomställningen genom att tillhandahålla exempelvis verktyg, finansiering och samarbetsmöjligheter,
- genomföra landsbygdssäkring så att genomförandet av principerna för miljörättvisa stärks som en del av planeringen, genomförandet och uppföljningen av energi-, klimat-, trafik-, miljö- och jord- och skogsbrukspolitiken samt områdesanvändningen,
- i den politiska planeringen ha som mål att förebygga olägenheter för landsbygdsområden innan de uppstår (förutseende rättvisa),
- identifiera och erkänna olika erfarenheter, behov och perspektiv på lokal nivå som en del av planeringen, beredningen och verkställandet (erkännande rättvisa),
- säkerställa en rättvis fördelning av resurser, fördelar och nackdelar mellan olika platser och aktörer (fördelande rättvisa),
- garantera möjligheterna till lokalt och regionalt deltagande, transparent beslutsfattande och utnyttjande av lokalkännedom i beredningen och genomförandet (proceduriell rättvisa),
- åtgärda skadeverkningar och orättvisor som redan inträffat (kompensatorisk rättvisa).

Rekommendation 13: Trygga verksamhetsförutsättningarna för civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten med beaktande av deras avgörande betydelse på landsbygden

I landsbygderna är civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten en avgörande resurs som stöder den grundläggande resiliensen, funktionsförmågan, kulturen, välbefinnandet, miljövården, delaktigheten och tilliten i samhället. Verksamheten har fått allt fler ansvarsuppgifter i samhället samtidigt som befolkningsutvecklingen, förändringarna i de allmänna understöden, den administrativa bördan och villkoren för medelsanskaffningen, exempelvis tillgången till grundläggande banktjänster, innebär en utmaning för dess framtid. Förutsättningarna för civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten i landsbygderna kan tryggas genom att

- bedöma förändringarna i civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten och mer omfattande konsekvenser för landsbygden. Förändringar märks i statsbidragen, förändringar i välfärdsområdena (lokaler, servicenät, räddningsverksamhet), finansieringen av och verksamheten inom det fria bildningsarbetet, tillgången till nödvändighetstjänster och deras tillgänglighet samt den växande digitala klyftan;
- säkerställa en nivå på statsbidraget som är avgörande för civilsamhällets verksamhet, byaverksamheten och brandkårsverksamheten,
- identifiera talkoarbete som utförs av civilsamhället och inom frivilligverksamhet som självfinansieringsandel i ansökningsvillkoren för nationell finansiering och EU-finansiering,
- främja tillgången till, underhållet och utvecklingen av gemensamma lokaler samt mångsidig användning av dem på ett tvärspektoriellt och förvaltningsövergripande sätt,
- skapa indikatorer för uppföljningen av civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten och samla dem hos observationsorganet för landsbygden (rekommendation 16).

Rekommendation 14: Säkerställ tillgången till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SGEI) och deras tillgänglighet

Europeiska kommissionen betonar vikten av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SGEI) för att främja social och regional sammanhållning samt försörjningsberedskapen och klimatmålen. I ljuset av redogörelsens lägesbild är tillgången till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och deras tillgänglighet avgörande för glesbygden, kärnlandsbygden och skärgården när det gäller tillgången till dagligvaruhandels-tjänster, grundläggande banktjänster, apotekstjänster och receptbelagda läkemedel, post- och postutdelningstjänster (inkl. tidningsutdelning), bränsledistribution, datakommunikationsförbindelser och persontrafik. I Finland tillämpas SGEI-principen i enlighet med EU:s regler om statligt stöd till exempel på stödet för bybutiker. Tillgången till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och tjänsternas tillgänglighet kan tryggas i områden som offentliga aktörer och aktörer som tillhandahåller tjänster på marknadsvillkor har lämnat genom att

- se över konsekvenserna som ändringar i skyldigheterna att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster haft för landsbygden samt säkerställa att de är ändamålsenliga ur landsbygdsbefolkningens och landsbygdssamhällellenas synvinkel,
- bedöma de samhälleliga multiplikatoreffekterna av nödvändighetstjänsterna och den offentliga finansieringen i anslutning till dem,
- trygga och justera nivån på stödet för bybutiker och utvidga stödet genom att identifiera klimatmålen och behovet av beredskap,
- se över SGEI-villkoren för nödvändighetstjänster även när det gäller andra tjänster, såsom betydelsen av lokalmedia för att säkerställa tillgång till information, yttrandefrihet och framtidstro för människor och samhällen på landsbygden.

5.4 Mål: Utöka, samla och utnyttja samhällelig landsbygdsinformation

Rekommendation 15: Stärk landsbygdsforskningen, -undervisningen och samordningen

Målen för många politikområden och strategier är beroende av hur landsbygdserna fungerar och utvecklas. Förvaltningsövergripande forskning, utveckling och innovationsverksamhet som identifierar geografiska dimensioner behövs också på landsbygden och i utvecklingen av växelverkan mellan stad och landsbygd. I strukturen för universitetsforskningen och -utbildningen kunde man enligt den rikssvenska modellen bättre identifiera landsbygdsområdenas särdrag och specialfrågor som en del av den samhällliga utvecklingen. Landsbygdsforskningen och -undervisningen samt samordningen kan stärkas genom att

- utreda möjligheterna att stärka landsbygdsforskningen och -undervisningen och en ansvarig aktör i Finland,
- bedöma möjligheterna att genomföra magisterstudier i landsbygdsvetenskap,
- utnyttja möjligheterna som EU:s forsknings- och innovationspolitik ger till fullo genom att utöka lämplig landsbygdsforskning i Finland.

Rekommendation 16: Inrätta ett nationellt observationsorgan för landsbygden för systematisk sammanställning och analys av landsbygdsinformation

Information om hur landsbygden fungerar är central för förutsättningarna att uppfylla de nationella målen (livsmedelspolitiken och livsmedelsbranschen, skogsbioekonomin, miljön och naturen, energi- och klimatpolitiken, den kemiska industrin, den övergripande säkerheten osv.). Statistiken som beskriver landsbygdsområdena är spridd i olika informationskällor och statistiken produceras och sammanställs på olika sätt, vilket försvårar jämförelsen och analysen av statistiken. Samlad landsbygdsinformation och landsbygdspolitiska och skärgårdspolitiska analyser säkerställer att informationen är jämförbar. Den samlade landsbygdsinformationen och analyserna stärker påverkansarbetet för att beslut som gäller finländarna på EU-nivå ska vara rättvisa och beakta nationella och regionala särdrag och den geografiska dimensionen. I beslutsfattandet och beredningen finns det behov av och efterfrågan på aktuella statistiska uppgifter, lägesbeskrivningar och analyser av situationen i landsbygdsområdena. Det omfattande behovet och efterfrågan kan tillgodoses genom att

- inrätta en informationstjänst som motsvarar Europeiska kommissionens observationsorgan för landsbygden (eng. Rural Observatory) på nationell nivå som sammanställer lägesinformation

om landsbygdsområden för att stödja den förvaltningsövergripande beredningen, utvärderingen och uppföljningen, EU-påverkan och uppföljningen av genomförandet av den landsbygdspolitiska redogörelsen och den nationella livsmedelsstrategin,

- rikta ansvaret för att producera och upprätthålla informationstjänsten (observationsorganet för landsbygden) till Naturresursinstitutet, vars lagstadgade verksamhetsområde omfattar landsbygdens livskraft och främjande av välfärd,
- säkerställa resurser för den landsbygdsforskning och landsbygdsexpertis som finns vid Naturresursinstitutet,
- vid observationsorganet för landsbygden samla information om indikatorn för hållbar livskraft, det platsbaserade indexet, indikatorn för civilsamhällets verksamhet och frivilligverksamheten på landsbygden samt landsbygdsbarometern och som en del av informationstjänsten producera analyser som stöder landsbygdssäkring på nationell och regional nivå.

Rekommendation 17: Följ upp hållbar livskraft – smart anpassning – i kommuner med minskande befolkning och nyttja informationen för att identifiera och främja goda modeller

Rekommendationerna i redogörelsen stärker i sin helhet hållbar livskraft – smart anpassning – på lokal och regional nivå. I ljuset av redogörelsens lägesbild och vision samt remissvaren är det viktigt att följa befolkningens åldrande, det allt glesare befolkningsunderlaget, den hållbara utvecklingen och den ekonomiska utvecklingen som en helhet genom att också identifiera förändringar på kommun-nivå. För att förstå hållbar livskraft i landsbygder, regioner och landsbygdskommuner och små städer med allt glesare befolkning, identifiera bra modeller och främja dem kan man

- färdigställa, införa och upprätthålla en nationell indikator för hållbar livskraft som grundar sig på forskningsdata och en region- och kommunindelning enligt klassificeringen av stads- och landsbygdsområden och
- möjliggöra uppföljning av hållbar livskraft i kommuner och regioner med minskande befolkning och ökad förståelse för befolkningsutvecklingens inverkan på kommunernas och regionernas utveckling, verksamhet och ömsesidiga samarbete samt
- främja identifiering av god praxis för hållbar livskraft och beaktande av sådan i kommunernas och regionernas beslutsfattande och stödja en hållbar utveckling,

- utnyttja indikatorgranskningen av hållbar livskraft som stöd för det förvaltningsövergripande samarbetet inom statens centralförvaltning, så att man även nationellt kan skapa bättre förutsättningar för hållbar livskraft i kommuner och regioner med minskande befolkning.

Rekommendation 18: Etablera statistikföring och uppföljning av multilokalitet för att utreda nationella styrmedel

Multilokalitet är ett betydande fenomen när det kommer till landsbygdens verksamhet och områdesanvändning. Den statistiska uppföljningen av multilokalitet ska stödja planeringen, dimensioneringen och den samhälleliga beredningen av tjänster inom olika förvaltningsområden. Styrmedlen för multilokalitet kan utredas genom att

- identifiera och beakta multilokalitet i lagstadgade och regelbundna planeringsprocesser bättre än i nuläget samt inkludera multilokalitet i konsekvensbedömningarna av planerna i enlighet med statsrådets principbeslut (2022),
- utveckla statistikföringen av multilokalitet med hjälp av mångsidiga metoder, till exempel genom att kombinera statistiskt material och regelbundna enkäter, med beaktande av dataskyddet enligt GDPR och tillräcklig regional noggrannhet,
- identifiera multilokalitetens dimensioner som en del av planeringen av basservicen, beredskapen, försörjningsberedskapen och krishanteringen och tillhörande övning.

Rekommendation 19: Bedöm konsekvenserna av befolkningsutvecklingen på landsbygden för den övergripande säkerhetens vitala funktioner

De konsekvenser som förändringarna i befolkningsutvecklingen och livskraften i landsbygdsområdena har för den övergripande säkerheten väcker omfattande oro. Funktionsförmågan hos invånarna, sammanslutningarna och företagen på landsbygden spelar en viktig roll när det gäller att stärka samhällets vitala funktioner och förhållandena mellan dem. Detta kan bedömas genom att

- på ett bättre sätt än i nuläget identifiera avgörande särdrag hos landsbygdsområdena och specialfrågor som rör dem samt identifiera det som behöver förstärkas inom aktörsfältet för övergripande säkerhet, till exempel verksamhetsmodellen för bysäkerhet och byberedskap som en del av den nationella försörjningsberedskapsverksamheten,

- bättre än tidigare förutse och identifiera åtgärder som riktar sig till landsbygdsområden och påverkar de vitala funktioner som beskrivs i säkerhetsstrategin för samhället och förhållandena mellan dem – samt i vidare bemärkelse stärkandet av den övergripande säkerheten,
- öka samarbetet och informationsutbytet mellan aktörer (sekretariat) som är centrala för beredningen av landsbygdspolitiken och den övergripande säkerheten för att identifiera landsbygdens särdrag och möjligheter.

Rekommendation 20: Främja användningen av den nationella klassificeringen av stads- och landsbygdsområden i statens statistiska byråers informationstjänster, upprätthåll klassificeringen och utbilda i användningen av den

Den nationella klassificeringen av stads- och landsbygdsområden har använts sedan 2013 och uppdaterades 2020. Klassificeringen är statisk, men kan användas som hjälp för att strukturera dynamiska fenomen och förstå kontexten i samband med regional förändring. Med hjälp av den går det att skilja mellan landsbygdsområden och urbana områden och beräkna statistik för olika slags områden och kombinationer av dem. Det finns även en kommunbaserad generalisering av klassificeringen som möjliggör stads- och landsbygdsanalys av kommunbaserad information. Klassificeringen är avgörande för att förstå olika regioners särdrag och specialfrågor och för att förstå samhällsutvecklingen, och den fungerar på regional, nationell och internationell nivå (utifrån en nordisk klassificering). För att kunna förbättra tillgången till landsbygdsstatistik och landsbygdsinformation, utveckla uppföljningen, prognostiseringen och bedömningen (inkl. landsbygdssäkring), motverka den regionala ojämlikhetsutvecklingen och stärka den internationella påverkan bör man

- främja införandet av klassificeringen av stads- och landsbygdsområden (Finlands miljöcentral 2020) i statens statistiska byråers informationstjänster för budgetekonomin,
- upprätthålla klassificeringen och utveckla användningen av den genom att lägga till nivåer som beskriver dynamiska fenomen (multilokalitet, tillgänglighet) så att de bättre motsvarar funktionerna i olika områden,
- underlätta användbarheten av klassificeringens data genom att utbilda i användningen (Finlands miljöcentral),
- komplettera klassificeringen med de variabler som behövs för att kunna utnyttja den i nationell region- och platsmedveten beredning inför EU:s finansieringsperioder.

5.5 Mål: Slipa och stärka det landsbygdspolitiska planeringssystemet

Rekommendation 21: Precisera Landsbygdspolitiska rådets roll och se över lagen om finansiering av forsknings- och utvecklingsprojekt som gäller jordbruk och livsmedelsekonomi samt landsbygden och skärgården

Finlands landsbygdspolitiska planeringssystem är unikt. Det fungerar som ett självständigt politikområde inom den övergripande regionala utvecklingen, sida vid sida med skärgårdspolitiken och stadspolitiken, och leds av Landsbygdspolitiska rådet (MANE). Redogörelsen identifierar behovet av en effektivare landsbygdspolitik som kan främjas genom att

- se över lagen om finansiering av forsknings- och utvecklingsprojekt som gäller jordbruk och livsmedelsekonomi samt landsbygden och skärgården (1413/2011),
- utarbeta en förordning om MANE:s tillsättande, uppgifter och nätverksbaserade verksamhetssätt utifrån syftet med lagen,
- precisera MANE:s lagstadgade uppgift och syfte genom ett separat beslut av statsrådet,
- identifiera landsbygdspolitikens lagstadgade uppgift och utnyttja MANE:s aktörskap i beredningen av regeringsprogrammen för att samordna viktiga helheter samt i prognostiseringen, uppföljningen och utvärderingen,
- ge MANE i uppgift att följa upp genomförandet av redogörelsen och utarbeta en förvaltningsövergripande rapport om främjandet av den,
- säkerställa att MANE och det landsbygdspolitiska planeringssystemet har tillräckliga resurser även i framtiden.

Rekommendation 22: Normalisera landsbygdssäkring inom central- och regionförvaltningen och stärk landsbygdspolitiska strukturer som stöder genomförandet

Landsbygdssäkring rekommenderas på nationell nivå (SR 2022:66) samt på EU-, OECD- och WHO-nivå. I Finland är genomförandet dock fortfarande splittrat och motsvarar inte behoven när man beaktar den betydelse som verksamheten på landsbygden har för förutsättningarna för att uppnå flera av de nationella målen. Normaliseringen av landsbygdssäkringen har främjats genom det landsbygdspolitiska forsknings-, utvecklings- och nätverksarbetet och förvaltningsövergripande under ledning av jord- och skogsbruksministeriet (JSM 2022:17, på finska). En systematisk användning av landsbygdssäkringen stöder kvaliteten på beslutsfattandet, sparar resurser, stärker politikens träffsäkerhet och ökar förtroendet för offentliga institutioner i synnerhet på landsbygden. Även om landsbygdssäkring inte är lagstadgad på samma sätt som miljökonsekvensbedömning eller bedömning av jämställdhetskonskvenser, kan det leda till bristfällig lagberedning om den åsidosätts. Normaliserad och permanent landsbygdssäkring kan främjas genom att

- bedöma behovet av att stifta en lag om förfarandet vid landsbygdssäkring och vidta nödvändiga fortsatta åtgärder utifrån bedömningen,
- identifiera i regeringsprogram de politikmålsättningar och åtgärder för vilka landsbygdssäkring är central och behövs som en specifik åtgärd,
- utse en intern ansvarig instans inom centralförvaltningen för att främja och följa upp landsbygdssäkringen; uppdraget kan anvisas det förvaltningsövergripande och tvärsektoriella Landsbygdspolitiska rådet MANE, vars beredning, förvaltning och generalsekreterarskap JSM ansvarar för,
- säkerställa MANE:s uppgifter, verksamhetsförutsättningar och resurser så att det kan upprätthålla årlig information om genomförandet av landsbygdssäkringen och dess effektivitet inom olika förvaltningsområden, och genom att för varje regeringsperiod producera en uppföljningsrapport och rekommendationer för följande regeringsperiod;
- utöka dialogen med MANE, JSM, JM, rådet för konsekvensbedömning av lagberedningen och riksdagens jord- och skogsbruksutskott om hur landsbygdssäkringen framskrider och hur den genomförs,
- säkerställa finansiering för att trygga landsbygdsområdenas möjligheter att delta samt för att producera landsbygdsinformation och forskning som stöd för landsbygdssäkringen.

Rekommendation 23: Stärk ministeriernas och centralförvaltningens förmåga att granska landsbygdsområdenas dimensioner, intensifiera samarbetet och utnyttja det landsbygdspolitiska planeringssystemet i större utsträckning

Människoorienterade och samhällliga landsbygdspolitiska frågor är i grund och botten tväradministrativa, men de påverkas i hög grad av förvaltningsspecifika lösningar. I samband med beredningen av redogörelsen har man identifierat att begrepp som rör landsbygd och lokala aspekter hamnar i skuggan av begrepp som rör städer och regionala aspekter i centralförvaltningens dokument. Ministeriernas organisering varierar i fråga om behandlingen av regionutvecklingen, landsbygdspolitiken, stadspolitiken och skärgårdspolitiken. Landsbygdspolitiken har en nära koppling till regionutvecklingen som helhet och även till förutsättningarna för kommunernas utveckling. Det finns även landsbygdsområden i de största städerna. Det förvaltningsövergripande och tvärsektoriella landsbygdspolitiska rådet (MANE), dess sekretariat och generalsekretariat, nätverk samt riksomfattande forsknings- och utvecklingsprojekt för landsbygden utgör kärnan i det nationella landsbygdspolitiska planeringssystemet. Det nätverk som dessa bildar fungerar som en framtidsorienterad plattform för behandling av landsbygdsinformation och specialfrågor inom den offentliga, privata och tredje sektorn samt som aktivator för att hitta och främja lösningar. Det betjänar en allt större grupp som behöver information för att bryta regionernas differentieringsutveckling och skillnaderna inom regionerna samt för att till fullo utnyttja landsbygdens potential för att förbättra förutsättningarna för de nationella målen.

Förmågan att undersöka landsbygdsområdenas dimensioner, utnyttja det landsbygdspolitiska planeringssystemet i större utsträckning och intensifiera samarbetet kan stärkas genom att

- främja en systematisk granskning av de geografiska dimensionerna och landsbygdsdimensionerna inom centralförvaltningen,
- främja delaktighet och dialog och stärka människors och aktörers rätt att delta i utformningen av den nationella landsbygdspolitiken,
- säkerställa verksamhetsförutsättningarna för MANE-nätverket och dess förmåga att sammanföra aktörer på olika nivåer och från olika sektorer och tillsammans behandla och främja omfattande landsbygdsrelaterade fenomen och politik som påverkar dem,
- intensifiera samarbetet mellan planeringssystemet för landsbygdspolitiken och MANE:s nätverk med andra självständiga organ (t.ex. hållbar utveckling, delaktighet, motion, säkerhet),
- stärka Finlands närvaro i EU:s Rural Pact och säkerställa det nationella landsbygdspolitiska samhällskontraktet (jfr det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet, den landsbygdspolitiska resolutionen och åtagandena för hållbar utveckling),

- vidareutveckla samarbetet med skärgårdspolitiken i fråga om metoden för ösäkring, med stadspolitiken i fråga om modellen för lokalt ledd utveckling samt med regionutvecklingen i fråga om de nationella målen och informationsbehovet i landsbygdsområdena,
- utnyttja expertisen i MANE:s nätverk i beredningen av EU:s finansieringsperiod, så att de gemensamma målen för regionutvecklingen och landsbygdspolitiken uppnås på ett effektivt sätt och samordningen av fondernas politiska program stöder platsbaserade lösningar.

6 Källförteckning

- 72 timmar (Försörjningsberedskapscentralen). <https://72tuntia.fi/sv/> [hämtad 5.11.2025].
- Adamiak, C., Pitkänen, K. & Lehtonen, O. (2017). Seasonal residence and counterurbanization: the role of second homes in population redistribution in Finland. *GeoJournal* 82, 1035–1050 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10708-016-9727-x> [hämtad 5.11.2025]
- Airikkala, M., Castrén, A., Helminen, V., Karhinen, S., Kosonen, K.-J., Kuivalainen, V., Lindholm, M., Mattila, H., Mäntysalo, R., Nieminen, H., Piippo, T., Rehunen, A. & Sahlberg, M. (2022). Möjliga framtider av regional och samhällsstruktur: PERUS-SKENE-projektets slutrapport. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2022:58, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-455-2> [hämtad 5.11.2025]
- Akateeminen vartti - podcast (22.11.2021, på finska). Tutkimus seuraa syrjäseudun nuorten elämää 10 vuoden ajan. Östra Finlands universitet. <https://www.uef.fi/fi/artikkeli/tutkimus-seuraa-syrjaseudun-nuorten-elamaa-10-vuoden-ajan> [hämtad 7.11.2025]
- Ala-Mantila, S., Hirvilampi, T., Jokela, S., Laine, M. & Weckroth, M. (2022). Kaupunkien rooli kestävyysmurroksessa. *Terra* vol 134 nr 4 (2022). <https://doi.org/10.30677/terra.116456> [hämtad 6.11.2025]
- Alm, M. (2022). Förnybar energi – koldioxidneutral framtid genom biogas. ANM branschrapporter 2022:1, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-951-3> [hämtad 7.11.2025]
- Alue ja Ympäristö (2023). Vol 52 Nr 2: Temanumero: Oikeudenmukainen kestävyysmurros luonnonvarojen hallinnassa. Webbpublikation ISSN 2242-3451. På finska. <https://aluejaymparisto.journal.fi/issue/view/10816> [hämtad 5.11.2025]
- Andersen Wulff, L. & Kampmann Palludan, L. (2024). Monitoring Digital Inclusion in the Nordic and Baltic Region. Nordregio. <https://doi.org/10.6027/nord2022-007> [hämtad 7.11.2025]
- Antikainen, J., Honkaniemi, T., Jolkkonen, A., Kahila, P., Kotilainen, A., Kurvinen, A., Lemponen, V., Lundström, N., Luoto, I., Niemi, T., Pyykkönen, S., Rehunen, R., Saukkonen, P., Viinämäki, O.-P. & Viinikka, A. (2017) Smart Countryside. Bättre tjänster på landsbygden genom att utnyttja digitaliseringen och experiment. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 9/2017, på finska. https://tietokaytoon.fi/documents/10616/3866814/9_Smart+Countyside/2559835c-f503-4b03-a7f5-43aff632228a?version=1.0 [hämtad 7.11.2025]

- Arbets- och näringsministeriet (2023). Energigemenskaper och separata linjer: Slutrapport från arbetsgruppen för energigemenskap. Arbets- och näringsministeriets publikationer 2023:22, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-653-6> [hämtad 6.11.2025]
- Arbets- och näringsministeriet (2024). Förnyelse och välmående i regionerna; Statsrådets regionutvecklingsbeslut 2024–2027. Arbets- och näringsministeriets publikationer 2024:13. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-969-8> [hämtad 4.11.2025]
- Arbets- och näringsministeriet (2025). Tillsammans blir det mer – hållbar tillväxt och förnyelse inom turismen i Finland. Finlands turismstrategi och åtgärder 2025–2028. Arbets- och näringsministeriets publikationer 2025:29, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-805-9> [hämtad 5.11.2025]
- Armila P., Halonen, T. & Käyhkö, M. (2016). Reunamerkitöjä Hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 178. <https://doi.org/10.57049/nts.295> [hämtad 7.11.2025]
- Armila, P., Halonen T., Sivenius, A. & Haantio, S. (2024). Syrjäseutu lasten ja nuorten liikkumisen tilana. Kunnallisalan kehittämissäätiön Tutkimussarjan julkaisu nro 120. Syrjäseutu lasten ja nuorten liikkumisen tilana STOP! Tässä seison enkä muuta voi? -tutkimushankkeen loppuraportti. <https://kaks.fi/julkaisut/syrjaseutu-lasten-ja-nuorten-liikkumisen-tilana-stop-tassa-seison-enka-muuta-voi-tutkimushankkeen-loppuraportti/> [hämtad 5.11.2025].
- Armila, P., Käyhkö, M., & Pöysä, V. (2018). On the educational edges of a learning society: The Finnish hinterland as a framework of educational choices for young people. *Journal of Youth Studies*, 21 (9): 1198–1215. <https://doi.org/10.1080/13676261.2018.1453128> [hämtad 6.11.2025]
- Armila, P., Käyhkö, M., Ristaniemi, H., Vehkalahti, K., & Pöysä, V. (2025). Rural Leisure Time in the Making: Self-Created Youth Activities and Leisure Time in Sparingly Populated Rural Finland. I verkett K. Vehkalahti, I. M. Eriksen, & J. Østergaard (red.), *Growing Up Rural: Qualitative Longitudinal Explorations of Young People Living in the Nordic Countries* (ss. 171–197). Palgrave Macmillan Singapore. *Studies in Childhood and Youth*. https://doi.org/10.1007/978-981-96-7127-4_8 [hämtad 11.11.2025]
- Aro S., Paunonen, A., Pietikäinen, J., Riihimäki, M-A., Seppänen, M., Tikkanen, J-, Saarilampi, M-L. & Nurkka, N. (2024). Biotalousalan korkeakoulutuksen arviointi. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Publikationer 23:2024. ISSN 2342-4184. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_2324.pdf [hämtad 7.11.2025]
- Aro, R., Aro, N., Manu, S. & Sinerma, J. (2023a). Harvaan asutun maaseudun nykytila-analyysi. MDI. <https://www.mdi.fi/wp-content/uploads/2024/01/Loppuraportti-Harvaan-asutun-maaseudun-nykytila-2023.pdf> [hämtad 4.11.2025]

- Aro, R., Aro, T., Hongisto, P., Kaarakainen, S.-S., Kalland, M., Kyösti, A., Puumalainen, J., Salovaara, V., Varjo, J. & Volmari, S. (2023b). Befolkningsförändringens inverkan på anordnandet av småbarnspedagogik samt förskoleundervisning och grundläggande utbildning: Nationella och internationella erfarenheter, uppföljningsindikatorer samt kvalitetskriterier för hörande av barn och unga. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2023:52, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-961-5> [hämtad 4.11.2025]
- Aro, R., Kangas, E., Manu, S., Rannanpää S. & Siltanen, K. (2021). Tilastokatsaus naisten tietotyöstä maaseudulla. MDI. <https://www.mdi.fi/wp-content/uploads/2022/05/tilastokatsaus-uuttu-mdi-201221.pdf> [hämtad 5.11.2025].
- Aro, R., Laasonen, V., Laiho, A., Tolonen, S. & Varjonen, J. (2022). Kouluverk-
komuutosten elinvoimavaikutukset kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti-
maaseutu- ja saaristoalueilla. Liite 2. Tilastollinen tarkastelu. Kansallinen
koulutuksen arviointikeskus. <https://www.karvi.fi/fi/arvioinnit/esi-ja-perusope-tus/teema-ja-jarjestelmaarvioinnit/maaseutu-ja-saaristoalueilla-asuvien-lasten-si-vistyksellisten-ja-sosiaalisten-oikeuksien-toteutuminen-kouluverkon-muutoksis-sa-ja-peruskoulujen> [hämtad 7.11.2025]
- Aurinkovoimarakentaminen -tietosivu (Ympäristöministeriö) <https://ym.fi/aurinko-voimarakentaminen> [hämtad 17.11.2025]
- AuvoRa-tutkimus- ja kehittämishankkeen tietosivu (Vaasan yliopisto) <https://sites.uwasa.fi/auvora/> [hämtad 7.11.2025]
- Barca, F. (2009). An Agenda for a reformed cohesion policy: a place-based approach to meeting European Union challenges and expectations. Independent report prepared at the request of the European Commissioner for regional policy, Danüta Hubner, European Commission, Brussels.
- Beredning och utveckling av den nationella strategin och handlingsprogrammet för biologisk mångfald fram till 2035. YM039:00/2021. <https://ym.fi/hankesivu?tunnus=YM039:00/2021> [hämtad 5.11.2025].
- Bergström, H. (2025). Renewing work, entrepreneurship and leadership. Tip2025 Theory in Practice Conference Research Articles Sydöstra Finlands yrkeshögskola 2025. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-617-5> [hämtad 5.11.2025]
- Bodman, G. (2019). Leva ett med naturen - "Dammråttor kan man ju ge namn åt om man vill". Åbo Akademi University Press. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-765-937-6> [hämtad 5.11.2025]
- Bogason, A., Brynteson, M., Rohre, L. & Tomren, L. (2025). The right kind of tourist? Rethinking tourism's impact on Nordic communities. Nordregio report 2025:5. <http://doi.org/10.6027/R2025:5.1403-2503> [hämtad 5.11.2025]
- Bogason, A., Rohre, L. & Brynteson, M. (2024). The value of social sustainability in Nordic Tourism Policy. Nordregio report 2024:18. <http://doi.org/10.6027/R2024:18.1403-2503> [hämtad 5.11.2025]

- Bryce, B. (2024). Rural Proofing: Lessons from OECD countries and potential application to health. OECD Regional Development Papers, No. 73, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/4011899a-en> [hämtad 4.11.2025]
- CAP-indikatorer 2014–2020/Talkoarbeta på landsbygden (Naturresursinstitutet). https://statdb.luke.fi/PxWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE__08%20Indikaattorit__08%20Maaseudun%20yritystoiminta%20ja%20el%c3%a4m%c3%a4nlaatu__22%20Talkooty%c3%b6t/Talkootunnit.px/table/tableViewLayout2/?loadedQuery-Id=8b064222-6e0c-4915-9e30-0dcbe4f4657&timeType=from&timeValue=2018 [hämtad 7.11.2025]
- CAP-plan för perioden 2023–2027 (jord- och skogsbruksministeriet). <https://mmm.fi/sv/eu-gemensamma-jordbrukspolitik/cap-planen> [hämtad 7.11.2025]
- Centret för konstfrämjande Taike (2023). Erityisavustukset harvaan asutun maaseudun kulttuuritoimintaan. <https://www.taike.fi/fi/projektit/erityisavustukset-harvaan-asutun-maaseudun-kulttuuritoimintaan> [hämtad 29.10.2025]
- Dijkstra, L. & Jacobs-Crisioni, C. (2023). Developing a definition of Funcional Rural Areas in the EU. European Commission: JRC Working Papers on Territorial Modelling and Analysis No 11/2023 . European Commission, 2023, JRC135599. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC135599> [hämtad 31.10.2025]
- Enbuska, M. (2017). Ammatillisen koulutuksen tila ja tulevaisuus maaseutualueilla. Helsingfors universitet Ruralia-institutet, raportteja 176. <http://hdl.handle.net/10138/233546> [hämtad 5.11.2025]
- Enbuska, M. (2025a). Tarvittuja muttei tasavertaisia? Maahanmuuttajien kuulumisen kokemusten rakentuminen maaseudun paikallisyhteisöissä: Lectio praecursoria vid Helsingfors universitet 8.2.2025. Maaseutututkimus, 33(1), 73–80. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.162717> [hämtad 5.11.2025]
- Enbuska, M. (2025b). Boundaries of Belonging. Immigrants at home in Rural Finland. <http://hdl.handle.net/10138/590560> [hämtad 5.11.2025].
- Eriksen, I. M., Vehkalahti, K., Ristaniemi, H., Rönnlund, M., Tollefsen, A., Østergaard, J., & Armila, P. (2026). Trajectories of Belonging Among Nordic Rural Youth: Strengthening, Weakening, or Conflicting Belonging over Time. In K. Vehkalahti, I. M. Eriksen, & J. Østergaard (Eds.), Growing Up Rural: Qualitative Longitudinal Explorations of Young People Living in the Nordic Countries (pp. 145-170). Palgrave Macmillan Singapore. Studies in Childhood and Youth. https://doi.org/10.1007/978-981-96-7127-4_7 [hämtad 11.11.2025]
- Eskelinen, K., Lepistö, J., Kekki, T., Kallio, J., Kattilakoski, M., Kokki, E., Korhonen, A., Korhonen, T., Lassheikki, M., Lukkari, T., Rajamäki, M., Turunen, J., Vätilä, L., Ristenrauna, M., Pihlaja, R., Patronen, P., Kalpa, M., Latvakoski, L. & Husberg, A. (2025). Säkerheten i glesbygden 2025: Lägesrapport om säkerheten i glesbygden. Inrikesministeriets publikationer 2025:3, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-966-0> [hämtad 5.11.2025]
- EU Social Economy Gateway. Europeiska kommissionen. https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/index_en?ettrans=fi&prefLang=sv [hämtad 7.11.2025]

- EU Social Economy Gateway: Finland. Europeiska kommissionen. https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/my-country/finland_en?prefLang=sv [hämtad 7.11.2025]
- EU:s gemensamma jordbrukspolitik (JSM). <https://mmm.fi/sv/eu-gemensamma-jordbrukspolitik> [hämtad 5.11.2025].
- Eurofound (2023). Bridging the rural–urban divide: Addressing inequalities and empowering communities, Publications Office of the European Union, Luxembourg. <https://eurofound.link/ef22027> [hämtad 4.11.2025]
- Europaparlamentet (2022). Resolution om en långsiktig vision för EU:s landsbygdsområden – för starkare, sammanlänkade, resilienta och välmående landsbygdsområden 2040 (2021/2254(INI)). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0436_SV.html [hämtad 3.11.2025]
- Europaparlamentet (2025). A10-0092/2025. Report on strengthening rural areas in the EU through cohesion policy (2024/2105(INI)). Committee on Regional Development. Rapporteur: Denis Nesci. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0092_EN.html [hämtad 4.11.2025]
- Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF). <https://merijakalatalous.fi/kalaleader/kalaleader-ryhmat/> [hämtad 5.11.2025].
- Europeiska kommissionen (13.6.2023). Pressmeddelande: Social ekonomi: EU-kommissionen tar vara på potentialen för jobb, innovation och inkludering i samhället. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_23_3188 [hämtad 5.11.2025]
- Europeiska kommissionen (16.6.2025). Pressmeddelande: 2025 års lägesrapport om det digitala decenniet uppmanar till förnyade åtgärder för digital omvandling, säkerhet och teknisk suveränitet. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/news/2025-state-digital-decade-report-urges-renewed-action-digital-transformation-security-and> [hämtad 5.11.2025]
- Europeiska kommissionen (16.7.2025). Pressmeddelande: En ambitiös budget för ett starkare Europa: 2028–2034*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_25_1847 [hämtad 4.11.2025]
- Europeiska kommissionen (2021a). Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén. En långsiktig vision för EU:s landsbygdsområden – för starkare, sammanlänkade, resilienta och välmående landsbygdsområden. COM/2021/345 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0345> [hämtad 3.11.2025]
- Europeiska kommissionen (2021b). Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén; Bygga upp en ekonomi som fungerar för människor: en handlingsplan för den sociala ekonomin. COM(2021) 778 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0778> [hämtad 5.11.2025]

- Europeiska kommissionen (2022). Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén. Planen REPowerEU COM(2022) 230 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0230> [hämtad 5.11.2025].
- Europeiska kommissionen (2022b). Digital Economy and Society Index (DESI) 2022; Thematic Chapters. Rapporten finns på adressen <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-economy-and-society-index-desi-2022> [hämtad 7.11.2025]
- Europeiska kommissionen (2023). Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén; om en övergripande strategi för psykisk hälsa. COM(2023) 298 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0298> [hämtad 5.11.2025].
- Europeiska kommissionen (2024). Digital Decade 2024: Broadband Coverage in Europe 2023. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2024-broadband-coverage-europe-2023> [hämtad 7.11.2025]
- Europeiska kommissionen (2025). Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén; En vision för jordbruk och livsmedel - En attraktiv jordbruks- och livsmedelsindustri för kommande generationer. COM/2025/75 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025DC0075> [hämtad 4.11.2025]
- Europeiska kommissionen (29.10.2025). Pressmeddelande från Joint Research Center JRC: Europe's rural regions that bridge the innovation gap. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/europes-rural-regions-bridge-innovation-gap-2025-10-29_en?prefLang=fi&etrans=fi [hämtad 5.11.2025].
- Europeiska kommissionen och kommissionär Raffaele Fitto's kabinett 2024–2029. https://commission.europa.eu/about/organisation/college-commissioners/raffaele-fitto_en [hämtad 4.11.2025]
- Europeiska kommissionen. Bättre lagstiftning. https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation_sv [hämtad 4.11.2025]
- Europeiska kommissionens Rural Pact Community Platform (2023). Case Study The Rural Vision Platform in Finland - An online platform collecting information on the Finnish countryside, the policy framework, project examples, and policy suggestions for the future. https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/good-practice/rural-vision-platform-finland_en [hämtad 4.11.2025]
- Europeiska regionkommittén (2024). Tillståndet i regionerna och städerna 2024. EU:s årsrapport: en närmare, starkare, sammanhållen och ambitiös Europeisk union. Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024. <https://op.europa.eu/publication-detail/-/publication/d0cd0839-a881-11ef-acb1-01aa75ed71a1> [hämtad 4.11.2025]

- Europeiska unionens råd (2023). Council Conclusions on a Long-Term Vision for the EU's Rural Areas. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15631-2023-INIT/en/pdf> [hämtad 4.11.2025]
- Fadic, M. m.fl. (2019). Classifying small (TL3) regions based on metropolitan population, low density and remoteness. OECD Regional Development Working Papers, No. 2019/06, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/b902cc00-en> [hämtad 3.11.2025]
- Finansministeriet (2023). Handbok för offentlig upphandling 2023. Finansministeriets publikationer 2025:43. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-396-0> [hämtad 7.11.2025]
- Finlands Dagligvaruhandel rf. (2021). Slutrapport. Päivittäistavarahuollon varautumisen kehittämisprojekti 14.8.2017-28.12.2020. <https://www.pti.fi/wp-content/uploads/2021/10/Paivittaistavarahuollon-varautumisen-kehittamisprojekti-2017-2020-loppuraportti.pdf> [hämtad 17.11.2025]
- Finlands Näringsliv (2024a). Maaseutupulssin tulokset: Yritystoiminta vakaata ydinmaaseudulla; kaupunkien liepeillä haastavampaa. <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/maaseutupulssin-tulokset-yritystoiminta-vakaata-ydinmaaseudulla-kaupunkien-liepeilla-haastavampaa/#spf-Maaseutupulssi> [hämtad 5.11.2025]
Infografik: https://ek.fi/wp-content/uploads/2024/01/MaaseutuPulssi_infografiikka_01_2024.pdf [hämtad 5.11.2025]
- Finlands Näringsliv (2024b). Omistajanvaihdosbarometri 2024. https://ek.fi/wp-content/uploads/2024/11/Omistajanvaihdosbarometrin-infografiikka_11_2024.pdf [hämtad 5.11.2025]
- Finlands Näringsliv 2022: Maaseutupulssi: Työnantajayritysten tilannekuva ja näkymät maaseudulla ja kaupungeissa. <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/maaseutupulssi-raaka-aineiden-ja-energian-hinnan-nousu-ajaa-maaseutuyrityksia-sopeutuksiin-vuonna-2023/#spf-Maaseutupulssi> [hämtad 7.11.2025].
Infografik: https://ek.fi/wp-content/uploads/2022/12/MaaseutuPulssi_infografiikka_2022.pdf [hämtad 7.11.2025]
- Finlands Näringsliv 2025: Yrityskysely: Joka 10. maaseudun yritys varautuu lähikuukausina toiminnan loppumiseen. <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/yrityskysely-joka-10-maaseudun-yritys-varautuu-lahikuukausina-toiminnan-loppumiseen/#spf-Maaseutupulssi> [hämtad 7.11.2025]. Infografik: https://ek.fi/wp-content/uploads/2024/12/MaaseutuPulssi_infografiikka_01_2025.pdf [hämtad 7.11.2025]
- Finlands röda kors (2025). Yksinäisyysbarometri 2025. https://www.punainenristi.fi/globalassets/13.-uutiset/2025/suomen-punaisen-ristin-yksinaisyysbarometri-nuorten-ja-nuorten-aikuisten-yksinaisyys-on-lisaantynyt-entisestaan/suomen-punainen-risti_yksinaisyysbarometri_2025_raportti.pdf [hämtad 7.11.2025]
- Finlands viltcentral. Störviltsassistans. <https://riista.fi/sv/vilthushallning/viltskador-och-konflikter/storviltsassistans/> [hämtad 7.11.2025]

- Forsknings- och utvecklingsprojektet AuvoRa (Vasa universitet) <https://sites.uvasa.fi/auvora/> [hämtad 7.11.2025]
- Forsman-Hugg, S., Heimonen, R., Kujala, P., Lahtinen, M. & Yli-Liipola, M. (2025). Ankkuri-instituutioiden merkitys maaseudun elinvoimalle ja Suomen huoltovarmuudelle. Pellervon taloustutkimus. Puheenvuoroja 1/2025. <https://www.ptt.fi/wp-content/uploads/2025/02/Puheenvuoro-ankkuri-insituutiot.pdf> [hämtad 5.11.2025].
- Försörjningsberedskapscentralen (12.1.2024). Världsekonomet forum: Bygget av ett kristalligt butiksnätverk gör FBC till en föregångare i världen. <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/sv/a/varldsekonomet-forum-bygget-av-ett-kristalligt-butiksnatverk-gor-fbc-till-en-foregangare-i-varlden> [hämtad 17.11.2025]
- Försörjningsberedskapscentralen, FBC:s strategi 2024–2027. <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/files/00f1e2e5e607874cfb7cf54a2847b5301a405548/strategia-hvk.pdf> [hämtad 5.11.2025]
- Government of Ireland, Department of Rural and Community Development and the Gaeltacht (2021). Our Rural Future: Rural Development Policy 2021-2025. <https://www.gov.ie/en/department-of-rural-and-community-development-and-the-gaeltacht/publications/our-rural-future-rural-development-policy-2021-2025/> [hämtad 4.11.2025]
- Grundvatten (jord- och skogsbruksministeriet). <https://mmm.fi/sv/vatten/grundvatten> [hämtad 6.11.2025].
- Gruvlagen 621/2021. Finlands författningssamling. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2011/621?language=swe> [hämtad 17.11.2025]
- Haake, N. (2022). Riksomfattande anvisning till räddningsverken om utnyttjande av frivilliga resurser inom räddningsverksamheten. Inrikesministeriets publikationer 2022:21, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-581-5> [hämtad 7.11.2025]
- Haapaniemi, J., Tikka, V., Haakana, J., Lassila, J. & Partanen, J. (2016). Aurinkosähkömahdollisuudet maaseudulla. Maaseudun Uusi Aika 2/2016. <http://www.mua-lehti.fi/aurinkosahkon-mahdollisuudet-maaseudulla/> [hämtad 5.11.2025].
- Haavisto, I. (2022). Suomi on maalainen. Maaseudulla kyttee kriisi, jota kaupunkilaiset eivät tunnista. EVA-analyysi. Nr 114, 26.10.2022. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2022/10/eva-analyysi-no-114.pdf> [hämtad 5.11.2025].
- Haila, K., Rausmaa, S., Toivanen, M., Hirvonen, T., Kahila, P. & Tiittanen, N. (2021). Utvärdering av Landsbygdspolitiska rådet 2016–2020. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2021:3, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-401-2> [hämtad 4.11.2025]
- Hanell, T. & Mattila, M. (2024). Koetun elämänlaadun alueelliset erot ja Suomen sisäinen muuttoliike: Siirtolaisuusinstituutin alueellisen elämänlaatu- ja muutokselyn keskeiset havainnot. Migrationsinstitutet 08/2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7399-43-9> [hämtad 5.11.2025]

- Hanell, T., Mattila, M., Ahvenainen, T., & Raunio, M. (2023). Joko lähdet, vastahan tulit? Ulkomaalaistaustaisten henkilöiden muuttoliike Suomessa vuosina 2010–2021. *Migration-Muuttoliike*, 49(2), 34–41. <https://siirtolaisuus-migration.journal.fi/article/view/141138> [hämtad 5.11.2025]
- Happonen, K. & Kiilakoski, T. (red.) (2025). Ungdomens tre decennier. Ungdomsbarometern 2024. Statens ungdomsråd, Ungdomsforskningssällskapet, undervisnings- och kulturministeriet. ISSN 1799-9227 (webbpublikation). <http://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2025/03/nuorisobarometri-2024.pdf> [hämtad 7.11.2025]
- Heikinheimo, V., Pakarinen, H., Kautonen, K., Nurmio, K. & Strandell, A. (2024). Kuinka lähellä lähipalvelut sijaitsevat? Paikkatietoaineistoja ja menetelmiä palveluiden maantieteellisen saavutettavuuden seurantaan. *Finlands miljöcentrals rapporter* 42/2024. ISSN 796-1726 (webbpublikation) <http://hdl.handle.net/10138/589253> [hämtad 6.11.2025]
- Helenius, J., Koppelmäki, K & Virkkunen, E. (2017). Agroekologisk symbios i gödselnäring och energisjälvförsörjande matproduktion. *Miljöministeriets rapporter* 18/2017, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4716-6> [hämtad 6.11.2025]
- Helminen, V., Liljeqvist, S.-S., Saastamoinen, U., Rehunen, A., Nurmio, K. & Vesanen, S. (2025). Kaupunki-maaseutuluokituksen päivityksen esiselvitys -loppuraportti. Opublicerad rapport.
- Helminen, V., Nurmio, K. & Vesanen, S. (2020). Klassificering av stads- och landsbygdsområden 2018. *Finlands miljöcentrals rapporter* 21/2020. ISSN 1796-1726. På finska. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/68a815fe-6c4d-4168-aefd-e1645acaa977/content> [hämtad 31.5.2025]
- Helminen, V., Nurmio, K., Rehunen, A., Ristimäki, M., Oinonen, K., Tiitu, M., Kotavaara, O., Antikainen, H. & Rusanen, J. (2014). Kaupunki-maaseutu-alueluokitus. Paikkatietoihin perustuvan alueluokituksen muodostamistarpeet. *Finlands miljöcentrals rapporter* 24/2014. ISSN 1796-1726 (webbpublikation). <https://helda.helsinki.fi/bitstreams/9ba93e0f-bcb0-4cbd-b860-43396322573a/download> [hämtad 31.10.2025]
- Henttinen, A. (2008). Maaseutu politiikan tantereena; Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 1988–2008. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 4/2009. Juvenes print, Tammerfors universitet. ISBN 978-952-227-211-9.
- Hirvonen, T., Jolkkonen, A., Lemponen, V., Sillanpää, K & Ålander, T. (2025). Säsongsbosättningen i välfärdsområden med karaktär av skärgård: Säsongsinvärnans användning av räddnings- och hälsovårdstjänster och kostnaderna för dem. *Jord- och skogsbruksministeriets publikationer* 2025:23. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-567-5> [hämtad 11.11.2025]
- Hirvonen, T., Kahila, P., Kurvinen, A., Lehtonen, O. & Sinerma, J. (2020). Maaseudun valokuituinvestoinnit. Kommunförbundet. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisu/2020/2051-maaseudun-valokuituinvestoinnit> [hämtad 5.11.2025]

- Hirvonen, T., Raitiainen, S., Lemponen, V., Jokkonen, A., Kahila, P. & Rannanpää, S. (2024). Hur många av oss finns kvar om fem år? : Utvärdering av bidragsperioden 2022–2023 för bybutiker. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2024:4, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-864-5> [hämtad 6.11.2025]
- Honkaniemi, T & Luoto, I. (2016). Paikallisuus ja digitalisaatio; Valokuituverkkojen merkitys maaseutualueiden kehittämisessä. Vasa universitets publikationer, redogörelser och rapporter 210. 978-952-476-721-7. https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-721-7.pdf [hämtad 7.11.2025]
- Honkaniemi, T. (2023). Maaseutuja kaupungissa: Paikkaseksikkyys-ilmion relationaalinen tulkinta. Vasa universitet. Artikelavhandling. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-395-084-9> [hämtad 5.11.2025]
- Honkaniemi, T., Lundström, N. & Viinamäki, O-P. (2019). Neolokalismin kohti maaseudun paikkaseksikkyyttä – Millaista tarinaa yritykset kertovat maaseudusta? Terra 131: 1, 19–32. <https://terra.journal.fi/article/view/76585/42750> [hämtad 5.11.2025].
- Husberg, A. & Tantarimäki, S. (2025). Maaseutupoliittisen selonteon valmistelua tukeva prosessi. Yhteenvetoraportti. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2025:26, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-579-8>
- Husberg, A., Muilu, T., Vihinen, H. & Voutilainen, O. (2022). Säädosehdotusten maaseutuvaikutusten arviointi: Maaseutuvaikutusten arviointiohje lainvalmistelijoille. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2022:17, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-739-6> [hämtad 4.11.2025]
- Husberg, A., Tantarimäki, S., Kuhmonen, H-M., Biskop, N. och Sihvola, A. (red.) (2026). Maaseutupoliittisen selonteon laaja tilannekuva ja muutostekijöiden kuvaus; Poikkihallinnollisen valmistelun, tilastotiedon ja maaseutututkimuksen pohjalta. Jord- och skogsbruksministeriet 2026:X (på kommande)
- Huttunen, R., Kinnunen, M., Lemström, B., Hirvonen, P & Kuuva, P. (2024b). Finland's Integrated National Energy and Climate Plan Update. Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2024:30. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-527-0> [hämtad 7.11.2025]
- Huttunen, S., Tykkyläinen, R., Kaljonen, M., Kortetmäki, T., & Paloviita, A. (2024). Framing just transition: The case of sustainable food system transition in Finland. Environmental Policy and Governance, Early View. <https://doi.org/10.1002/eet.2096> [hämtad 7.11.2025]
- Hyppänen, T. (red.), Ahola, J., Apajalahti, E-L., Havukainen, J., Honkapuro, S., Horttanainen, M., Hyvärinen, J., Kaikko, J., Karjunen, H., Kauranen, P., Laaksonen, P., Lassila, J., Pyrhönen, O., Ranta, T., Ritvanen, J., Soukka, R., Turunen-Saaresti, T., Tynjälä, T. & Vakkilainen, E. (2022). Kohti hiilineutraalia Suomea. LUT-yliopiston energiaselonteko 5/2022. Raportit ja selvitykset – Reports, ISSN-L 2243-3384, ISSN 2243-3384 Järjestysnumero sarjassa: 117. LUT-yliopiston-Energiaselonteko-2022.pdf [hämtad 7.11.2025]

- HYVIS – Hyvän elämän jäljille (2020–2021). MDI. <https://www.mdi.fi/hyvis/> [hämtad 5.11.2025]
- Hyyryläinen, T. & Schmidt-Thomé, K. (2021). Maaseutu isossa kuvassa. Maaseutututkimus, 29 (Teema), 7–11. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.112884> [hämtad 31.10.2025]
- IMD World Competitiveness Yearbook (2024). IMD - International Institute for Management Development. ISSN 1026-2628. https://productivity.gov.ng/wp-content/uploads/2025/03/WCY_Bookletv1_2024-1.pdf [hämtad 7.11.2025]
- Indexet för digital ekonomi och digitalt samhälle (Desi 2014–2022). Europeiska kommissionen <https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/policies/desi> [hämtad 7.11.2025]
- Informationssida om EU:s landsbygdsfinansiering av bredbandsprojekt (Livsmedelsverket). <https://www.ruokavirasto.fi/sv/stod/tjanster-och-naringsutveckling-pa-landsbygden/investeringar/bredbandsprojekt/> [hämtad 7.11.2025]
- Informationstjänsten för livsmiljön Liiteri (Finlands miljöcentral). <https://www.syke.fi/fi/ymparistotieto/kartta-ja-tietopalvelut/elinympariston-tietopalvelu-liiteri> [hämtad 28.10.2025]
- Informationstjänsten för livsmiljön Liiteri. Informationskälla Finlands miljöcentral. <https://liiteri.ymparisto.fi/?action=restoreWorkspace&type=hidden&workspaceId=1631> [hämtad 7.11.2025]
- Ingberg, L. (2002). Politikointia vai uusi toimintatapa? : YTR maaseutupolitiikan koodinoijana sektorihallinnossa. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu, ISSN 1238-6464; 3/2002.
- Innovationsprojektet Granular <https://www.ruralgranular.eu/> [hämtad 4.11.2025]
- Inrikesministeriet (26.10.2023). Pressmeddelande: Finländarnas trygghetskänsla har minskat jämfört med fjolåret. https://intermin.fi/-/suomalaisten-turvallisuuden-tunne-on-heikentynyt-viime-vuodesta?languageId=sv_SE [hämtad 30.10.2025]
- Jansik, C., Kaukovirta, A., Knuuttila, M., Kohl, J., Koivisto, A & Lehtonen, H. (2024). Ruoka-ala kasvuun viennin ja ruokainnovaatioiden vetämänä: Keskustelunavaus ruokasektorin arvonnällän kasvattamiseen. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 7/2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-873-7> [hämtad 5.11.2025]
- Jauhola, L. & Toivanen, M. (2016). Ammatillinen koulutus ja innovaatio- ja tuotekehitystoiminta. Utbildningsstyrelsen. Rapporter och utredningar 2016:7, på finska. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/ammattillinen-koulutus-ja-innovaatio-ja-tuotekehitystoiminta-0> [hämtad 5.11.2025]
- Joensuu-Salo, S., Viljamaa, A., Tall, J., Varamäki, E. & Katajavirta, M. (2022). Maaseutuyritykset omistajanvaihdosbarometrissa. Seinäjoki yrkeshögskola 2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022081755522> [hämtad 5.11.2025]
- Jord- och skogsbruksministeriets förordning om jord- och skogsbruksministeriets arbetsordning 920/2025. Finlex. https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2025/920?language=swe#chp_1__sec_1 [hämtad 7.1.2026]

- Jord- och skogsbruksministeriet (10.2.2025). Meddelande: EU-finansiering har skapat tillväxt i den regionala ekonomin och fiskerinäringen och ökat människors välbefinnande. https://mmm.fi/-/eu-rahoituksella-kasvua-alue-ja-kalatalout-teen-seka-ihmisten-hyvinvointiin?languageld=sv_SE [hämtad 5.11.2025]
- Jord- och skogsbruksministeriet (15.11.2024). Nyhet: Puolet nuorista näkee maatalous- ja ruoka-alan tulevaisuuden positiivisena. <https://mmm.fi/-/puolet-na-kee-ruoka-alan-positiivisena> [hämtad 7.11.2025]. Material. <https://mmm.fi/documents/1410837/199270093/Esitys+opiskelijakyselyst%C3%A4.pdf/ec131f0c-a975-539f-99e1-994c1ff044bf/Esitys+opiskelijakyselyst%C3%A4.pdf?t=1730886785687> [hämtad 7.11.2025]
- Justitieministeriet (2024). Strategin för civilsamhällesorganisationer 2023–2027: Statsrådets principbeslut om utvecklandet av civilsamhällesorganisationernas verksamhetsbetingelser. Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2024:21. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-843-3> [hämtad 5.11.2025]
- Kahila, P., Hirvonen, T., Jolkkonen, A., Kurvinen, A., Lemponen, V., Makkonen, T., Rautiainen, S., Teräs, J., Turunen, E., Copus, A., Lebbing, J., Vester, L. & Meijer, M. (2022). Vad är smart anpassning? Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2022:42. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-173-5> [hämtad 4.11.2025]
- Kalalahti, M., Minkinen, L., Saarinen, T., Tyni, K., Vaara, E., Ala-Vähälä, T., Häkkinen, P., Jänkälä, J.-P., Pitkälä, H., Pöysä-Tarhonen, J. & Tarnanen, M. (2025). Perusopetuksen tilannekuva erilaistuvissa kunnissa: Manner-Suomen kuntien tarkastelu. Koulutuksen tutkimuslaitos, Raportteja ja työpapereita 16. Jyväskylän universitet. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0940-7> [hämtad 6.11.2025]
- Kangaspunta T., Tasa, S., Kokko, M., Eskola, M. & Heininen, E. (2024). Nationell mineralstrategi. Statsrådets publikationer 2025:72. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-259-6> [hämtad 7.11.2025]
- Kankaanranta, E. (2025). Det bästa är naturens lugn, trygghet och friheten att leva sitt eget liv: Resultat från hörandet av barn och unga i landsbygdsområden. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2025:8, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-709-9> [hämtad 5.11.2025]
- Kankare, P., Ylönen, A., Kalpa, M. & Eloranta, E. (2023). Maaseudulla asuvien näemyksiä hyvinvoinnistaan, palvelutarpeistaan ja tulevaisuudestaan. Tukihenkilöverkostun tutkimusraportti 2023. Maaseudun tukihenkilöverkosto. <https://tukihenkilo.fi/wp-content/uploads/Maaseudulla-asuvien-nakemyksia-hyvinvoinnistaan-palvelutarpeistaan-ja-tulevaisuudestaan-tutkimusraportti.pdf> [hämtad 5.11.2025].
- Kanner, A. & Hyryläinen, T. (2021). Maaseutu-sanans semanttinen käänne ja merkityksen muotoutuminen. Maaseutututkimus, 29 (Teema), 33–65. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.112887> [hämtad 31.10.2025]

- Kantala, T. & Haapamäki, T. (2024). Ilmastonmuutoksen vaikutusten seuranta liikenteen hallinnonalalla. Traficoms forskningsrapporter och utredningar 22/2024. På finska. ISBN (webbpublikation) 978-952-311-941-3 <https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/publication/Ilmastonmuutoksen%20vaikutusten%20seuranta%20liikenteen%20hallinnonalalla.pdf> [hämtad 7.11.2025]
- Karvonen, S., Kestilä, L. & Saikkonen, P. (red.) (2022). Suomalaisten hyvinvointi 2022. Institutet för hälsa och välfärd THL 2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-996-2> [hämtad 5.11.2025]
- Katajamäki, H. (2001). Vaikea maaseutupolitiikka: havaintoja maaseutupolitiikan käytännöistä. Publikationer/Vasa universitet, Levón-institutet, ISSN 1457-8913; nr 90.
- Kattilakoski, M & Sireni, M. (2025). Kyläturvallisuus osana kylätoimintaa ja kokonaisturvallisuuden ketjua. (2025). Maaseutututkimus, 33, 133-161. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.159831>
- Kattilakoski, M., Husberg, A., Kuhmonen, H-M., Rutanen, J., Vihinen, H., Töyli, P., Lukkari, T., Osmonen, E., Väre, T. & Åström, C. (2021). Landsbygd som förnyas i tiden: Landsbygdspolitiska helhetsprogrammet 2021–2027. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2021:15 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-398-5> [hämtad 4.11.2025]
- Kattilakoski, M., Kervinen, K., Harilahti-Juola, V. & Lukkari, T. (2024). Stigar mot framtidens medborgarverksamhet: Perspektiv på delaktighet och främjande av medborgarverksamhet på landsbygden. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2024:25, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-741-9> [hämtad 5.11.2025]
- Kattilakoski, M., Kervinen, K., Harilahti-Juola, V., & Kurikka, P. (2022). Hyvä elämä maaseutukunnissa: Osallisuuden ja yhteiskehittämisen avaamia näköaloja kestävään hyvinvointiin ja kuntien älykkääseen uudistumiseen. Focus Localis, 50(4). <https://journal.fi/focuslocalis/article/view/120919> [hämtad 5.11.2025]
- Kauppinen, J. (2022). Vem hjälper i glesbygden och på landsbygden? Ökad förståelse och lösningar för räddningsväsendet. Inrikesministeriets publikationer 2022:9, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-592-1> [hämtad 5.11.2025]
- Kietäväinen, T., Oulasvirta, L. & Uusitalo, R. (2022). Utredning av användningen av polisens anslag och av faktorer som hänför sig till anslagens tillräcklighet. Inrikesministeriets publikationer 2022:24, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-593-8> [hämtad 7.11.2025]
- Kivimaa, P., Heikkinen, M., Huttunen, S., Jaakkola, J. J. K., Juhola, S., Juntunen, S., Kaljonen, M., Käyhkö, J., Leino, M., Loivaranta, T., Lundberg, P., Lähteenmäki-Uutela, A., Näkkäläjärvi, K., Sivonen, M. H., & Vainio, A. (2023). Evaluation of justice in climate policy. Rapport från Finlands klimatpanel 3/2023. <https://doi.org/10.31885/9789527457214> [hämtad 7.11.2025]
- Klassificering av stads- och landsbygdsområden (Finlands miljöcentral). <https://www.ymparisto.fi/fi/rakennettu-ymparisto/kaupunkiseudut-ja-kaupungistuminen/kaupunki-maaseutuluokitus> [hämtad 31.10.2025]

- Klimatlagen (423/2022). <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2022/423?language=swe> [hämtad 5.11.2025].
- Kommunförbundet (2024). Väestönmurros ja perusopetus. Pressmeddelande, 14.3.2024 Kommunförbundet. <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2024/kunnat-haastavassa-tilanteessa-kun-perusopetuksessa-olevien-lasten-maara-vaheenee> [hämtad 7.11.2025]
- Koppelmäki, K. (2022). Nested Circularity – Localized Food in a Globalized World. Helsingfors universitet. Doktorsavhandling. <http://hdl.handle.net/10138/347241> [hämtad 7.11.2025]
- Koppelmäki, K. (2023). Kiertotalouden mukainen ruoantuotanto perustuu paikallisuuteen. *Maaseutututkimus*, 31, 121–129. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.129443> [hämtad 6.11.2025]
- Koppelmäki, K., Helenius, J. & Schulte, R. P.O. (2021). Nested circularity in food systems: A Nordic case study on connecting biomass, nutrient and energy flows from field scale to continent. *Resources, Conservation and Recycling*, Volume 164, 2021. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2020.105218> [hämtad 6.11.2025]
- Koppelmäki, K., Parviainen, T., Virkkunen, E., Winqvist, E., Schulte, R. P.O. & Helenius, J. (2019). Ecological intensification by integrating biogas production into nutrient cycling: Modeling the case of Agroecological Symbiosis. *Agricultural Systems*, Volume 170, 2019, Pages 39–48. <https://doi.org/10.1016/j.agsy.2018.12.007> [hämtad 7.11.2025]
- Korhonen S., Huerta, E., Kattilakoski, M. Lukkari, T., Harilahti-Juola, V. & Kervinen, K. (2023). Ilmiönä digisyrjäytyminen. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/blog/ilmiona-digisyrjaytyminen>. [hämtad 7.11.2025]
- Korhonen, J. M. (red.) (2025). Oikeudenmukainen siirtymä Suomessa. Kalevi Sorsa-stiftelsen. <https://sorsafoundation.fi/oikeudenmukainen-siirtyma-suomessa-2025/> [hämtad 11.11.2025]
- Kotavaara, O., Lehtonen, O., Alasalmi, J., Huovari, J., & Kotavaara, N. (2020). Alueiden välinen työssäkäynti ja työperäinen monipaikkainen asuminen Suomessa: Merkitykselliset vai marginaaliset virrat? *Alue ja Ympäristö*, 49(1), 69–86. <https://doi.org/10.30663/ay.8516> [hämtad 11.11.2025]
- Kuhmonen, I. (2023). Imprisoned by the regime? Farmer agency and farm resilience in the making of a sustainable food system. *JYU Dissertations*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9854-7> [hämtad 6.11.2025].
- Kuhmonen, T. Kuhmonen, I. & Näyhä, A. (2022). Maaseudun paikka tulevaisuuden kestävässä yhteiskunnassa. Åbo universitet. Åbo handelshögskola. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-249-575-4> [hämtad 6.11.2025].
- Kuhmonen, T., Ahlmeyer, F., Dołzbłasz, S., Janc, K., Raczyk, A., Ruuska, P., Skrzypczyński, R., Volgmann, K. (2021). *RURALIZATION Project. The opening of rural areas to renew rural generations, jobs and farms. D4.2 Trend analysis: summary report and trend database*. https://ruralization.eu/wp-content/uploads/2021/03/RURALIZATION_D4.2_Trend-analysis_summary-report_v1.0-1.pdf [hämtad 5.11.2025]

- Kumpulainen, K., Husu, H-M. & Nousiainen, M. (2022). Political community resilience in declining rural areas in Finland. *Community Development Journal*, Volume 57, Issue 3, July 2022, ss. 449–468. <https://doi.org/10.1093/cdj/bsab012> [hämtad 5.11.2025]
- Kurvinen, A., Jolkkonen, A & Lemponen, V. (2018). Verkosta vauhtia; Valokuituverkot ja digitalisaatio työn, yritystoiminnan ja opiskelun mahdollistajina maaseudulla. SPATIA Raportteja 2/2018. <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/0430229e-7d6b-4335-be6f-729a07bd2e50/content> [hämtad 7.11.2025]
- Kylämme.fi – kyläsuunnitelma verkossa. <https://www.kylamme.fi/> [hämtad 7.11.2025]
- Kylävara paikallisen varautumisen perustana Kylävara-hanke. (1.10.2024–31.10.2026). Finlands Byar rf. <https://suomenkylat.fi/suomen-kylat/hankkeet/kyla-vara-paikallisen-varautumisen-perustana> [hämtad 7.11.2025]
- Kyösti, A., Kaarakainen, S-S., Volmari, S., Wallenius, T., Merikukka, M., Salovaara, V., Kalland, M., Varjo, J. & Virtanen, P. (2023). Muuttuva väestö – väestömuutoksen vaikutukset varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen. Halvtidsrapport. Itlas rapporter och utredningar 2023:1. <https://itla.fi/hankkeet/muuttuva-vaesto-vaestonkehityksen-vaikutukset-varhaiskasvatukseen-ja-esi-ja-perusopetukseen/> [hämtad 7.11.2025]
- Laamanen, O., Pöyhönen, M. & Garam, S. (2024). Suomen ruokamatkailustrategia 2024–2028. Haaga-Helia julkaisut 12/2024. ISSN 2342-2939. <https://www.haaga-helia.fi/fi/ajankohtaista/artikkelit/suomen-ruokamatkailustrategia-2024-2028> [hämtad 5.11.2025]
- Lagen om finansiering av forsknings- och utvecklingsprojekt som gäller jordbruk och livsmedelsekonomi samt landsbygden och skärgården 1413/2011. Finlands författningssamling. Finlex. <https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/2011/1413> [hämtad 6.11.2025].
- Lagen om gruvmineralskatt 314/2023. Finlands författningssamling. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2023/314?language=swe> [hämtad 17.11.2025]
- Lagen om Naturresursinstitutet 561/2014. Finlands författningssamling. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2014/561?language=swe> [hämtad 4.11.2025]
- Lagen om ändring av gruvlagen 505/2023. Finlands författningssamling. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saadaskokoelma/2023/505?language=swe> [hämtad 17.11.2025]
- Land use justice for green transitions (JUSTGREEN) (2024–2028) (NordForsk). <https://www.nordforsk.org/projects/land-use-justice-green-transitions-justgreen> [hämtad 6.11.2025].
- Landsbyggsbarometern. På finska. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/paatoksen-teontueksi/tietoa/maaseutubaro> [hämtad 31.10.2025]

- Landsbygdsindikatorer Tabell 142m. https://maaseutuindikaattorit.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Maaseutuindikaattorit/Maaseutuindikaattorit__01._Taulukot_kuntapohjaisen_kaupunki-maaseutuluokituksen_mukaan__A._Vaesto_ja_muutoliike__03._Vaestorakenne/maaind_maka_vae_pxt_142m_fi.px/ [hämtad 7.11.2025]
- Landsbygdsindikatorer. <https://maaseutuverkosto.fi/maaseutuindikaattorit/> [hämtad 5.11.2025]
- Landsbygdsnätverket. Projektregister. <https://maaseutuverkosto.fi/hankkeet/> [hämtad 6.11.2025].
- Landsbygdsparlamentet (2021). Möjliggör fortsättningen på landsbygdens berättelse – landsbygdspolitiska resolutionen 2021. <https://www.landsbygdspolitik.fi/battre-beslut/information/kansallinen-maaseutupoliittinen-julkilausuma> [hämtad 6.11.2025].
- Landsbygdsparlamentet (2024). Aktiivisempi, vastaanottavampi ja turvallisempi maaseutu tehdään yhdessä - maaseutupoliittinen julkilausuma 2024. <https://www.maaseutuparlamentti.fi/info/julkilausuma> [hämtad 6.11.2025].
- Landsbygdspolitiska rådet (2023). Turnén ett gott liv på landsbygden 2022–2023. Rapport. På finska. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/hyva-elama-maaseudulla-kiertue> [hämtad 5.11.2025]
- Landsbygdspolitiska rådet, skärgårdsdelegationen & den parlamentariska arbetsgruppen för glesbygden (2023). Informationspaket: Levande landsbygds- och skärgårdsområden och övergripande säkerhet. På finska. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/maatoksenteontueksi/tietoa/elavat-maaseutu-ja-saaristoalueet-tietopaketti> [hämtad 6.11.2025].
- Landsbygdssäkring (landsbygdspolitik.fi) På finska. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/maatoksenteontueksi/tietoa/mva> [hämtad 4.11.2025]
- Lassander, M. & Aho, M. (2025). Incitament för att flytta till landsbygden och skärgården: Ett beteendevetenskapligt perspektiv. Statsrådets kanslis publikationer 2025:9. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-458-3> [hämtad 5.11.2025]
- Lassila, J., Tikka, V., Haapaniemi, J., Child, M., Breyer, C. & Partanen, J. (2016). Nationwide Photovoltaic Hosting Capacity in the Finnish Electricity Distribution System. 32nd European Photovoltaic Solar Energy Conference (EU PVSEC). Nationwide Photovoltaic Hosting Capacity in the Finnish Electricity Distribution System - LUT Research Portal Converis - LUT University https://research.lut.fi/converis/portal/detail/Publication/2781846;jsessionid=3308bf914cadbfceef2f1ab18011?auxfun=share&lang=en_GB [hämtad 7.11.2025]
- Latvala, T. & Niemi, J. (2024). Maa- ja elintarviketalouden suhdannekatsaus 2024. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 33/2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-905-5> [hämtad 5.11.2025]
- Lavapuro, J., Ojanen, T., Rautiainen, P. & Valtonen, V. (2016). Sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet syrjäkunnissa. Kunnallisalan kehittämissäätiön Tutkimussarjan julkaisu nro 97. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021042715754> [hämtad 6.11.2025].

- Leader (landsbygd.fi) <https://maaseutu.fi/eun-yhteinen-maatalouspolitiikka/hallinto/leader-toiminta/> [hämtad 6.11.2025].
- Leader Mansikka ry. Henkkarit kaikille. <https://mansikkary.fi/lue-hankkeista/osallisuudella-uusia-palveluratkaisuja-ja-hyvinvointia-pohjois-savoon/henkkarit-kaikille/> [hämtad 6.11.2025]
- Lehtonen, O. & Makkonen, T. (2025b). Befolkningsutveckling och befolkningsprognoser för landsbygdsområden: En studie som stödjer beredningen av landsbygdspolitiska redogörelsen. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2025:7, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-598-9> [hämtad 4.11.2025]
- Lehtonen, O. & Strandén, M. (2025a). Begreppet landsbygd i statsrådets publikationsarkiv: Textutvinning som stöd för landsbygdspolitiska redogörelsens underlag. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2025:6, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-594-1> [hämtad 31.10.2025]
- Lehtonen, O. & Tykkyläinen, M. (2014). Potential Job Creation and Resource Dependence in Rural Finland. European Countryside. 6. 10.2478/euco-2014-0011 [hämtad 4.11.2025]
- Lehtonen, O. & Vihinen, H. (2020). Kohti kestäväää monipaikkaista yhteiskuntaa. Maaseutututkimus, 28(1), 103–111. <https://journal.fi/maaseutututkimus/article/view/94489> [hämtad 5.11.2025]
- Lehtonen, O. & Voutilainen, O. (2021). Kaupunkien ja maaseudun välinen digitaalinen kuilu on syventynyt korona-aikana. Maaseutupolitiikan blogi. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/blog/kaupunkien-ja-maaseudun-valinen-digitaalinen-kuilu-on-syventynyt-korona-aikana> [hämtad 5.11.2025]
- Lehtonen, O. (2015). Paikkaperustaisen aluekehittämisen indeksi: Askelia kohti erilaistavaa aluekehittämistä. Yhteiskuntapolitiikka 80 (2015):1. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201506039998> [hämtad 31.10.2025]
- Lehtonen, O. (2021). Primary school closures and population development – is school vitality an investment in the attractiveness of the (rural) communities or not? Journal of Rural Studies, Volume 82, 2021, pp. 138–147, ISSN 0743-0167. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.01.011> [hämtad 6.11.2025].
- Lehtonen, O., Huovari, J., Kujala, P., Saukkonen, P., Vaahtoniemi, S. & Vartiainen, N. (2023a). Effekterna av multilokalitet på den kommunala ekonomin: Flermetodsundersökning av kommunerna i Fastlandsfinland. Publikationsserien för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2023:27, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-377-7> [hämtad 5.11.2025]
- Lehtonen, O., Kotavaara, O., Muilu, T., Huovari, J. & Vihinen, H. (2020). Kausiväestö moninaistaa kuvaa aluerakenteen kehityksestä Suomessa. Terra Vol 132 Nr 2 (2020). <https://doi.org/10.30677/terra.85022> [hämtad 11.11.2025]
- Lehtonen, O., Vihinen, H. & Salminen, M. (2022). Kohti politiikka- ja paikkaperustaista kehittämisrahoituksen allokointia. Maaseutututkimus, 30(1), 61–87. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.119853> [hämtad 5.11.2025]

- Lehtonen, O., Voutilainen, O. & Kallioniemi, M. K. (2024). Manner-Suomen kuntastrategiat ja vapaa-ajan monipaikkaisuus – analyysi tekstilouhinnan, mobiilidatan ja kyselytulosten pohjalta. *Focus Localis*, 52(4), 24–48. <https://journal.fi/focuslocalis/article/view/143735> [hämtad 5.11.2025]
- Lehtonen, O., Voutilainen, O. & Muilu, T. (2023b). Tietoliikenneyhteydet ja kuntien mahdollisuudet hyötyä digitalisaatiosta. *Terra*, 135(1), 3–26. 10.30677/terra.122269 [hämtad 5.11.2025]
- Leinamo, K. & Voutilainen, O. (2017). Maaseutu sanomalehdistössä; Aamulehden, Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien maaseutukuva vuosina 1994 ja 2015. Vasa universitet Levón-institutet. ISBN 978-952-476-755-2 (online). <https://osuva.uwasa.fi/server/api/core/bitstreams/034dde8b-9658-4390-a4b7-f71b629e4718/content> [hämtad 31.10.2025]
- Leino, J., Kivinen, S., Mononen, T. & Sihvonen, J. (2023). Yhteistä ja yksityistä hyvää: kokemuksia kaivostoiminnan ympäristöoikeudenmukaisuudesta maaseuduilla. *Alue ja Ympäristö*, 52(2), 5–28. <https://doi.org/10.30663/ay.130927> [hämtad 6.11.2025].
- Leino, J., Mononen, T., Sihvonen, J., Kivinen, S. (2024). Kuullaan, muttei kuunnella. Kyselytutkimus luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja oikeudenmukaisuudesta suomalaisilla maaseuduilla. Publications of the University of Eastern Finland Reports and Studies in Social Sciences and Business Studies No 22. Östra Finlands universitet. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-5352-0> [hämtad 6.11.2025].
- Lepistö, J., Joentakanen, J., Laurikainen, H. & Kekki, T. (2020). Säkerheten i glesbygden 2020: Lägesrapport om säkerheten i glesbygden. Inrikesministeriets publikationer 2020:15, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-622-5> [hämtad 5.11.2025]
- Letta, E. (2024). Much More Than a Market. <https://european-research-area.ec.europa.eu/documents/letta-report-much-more-market-april-2024> [hämtad 4.11.2025]
- Lintunen, J., Kohl, J., Buchert, J., Asikainen, A., Jyske, T. & Maunuksela, J. (2023). Suomi elää metsästä myös 2035 – Keskustelunavaus metsäsektorin arvonnällän kaksinkertaistamiseen. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 14/2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-620-7> hämtad 5.11.2025]
- Livskraftiga landsbygder (Tillväxtverket). <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/omtillvaxtverket/varauppdrag/allauppdrag/livskraftigalandsbygder.2238.html> [hämtad 4.11.2025]
- Livsmedelsverket (2025). Stöd för bybutiker. <https://www.ruokavirasto.fi/tuet/maaseudun-yrittajyys/kylakauppatuki/> [hämtad 29.10.2025]
- Lund, S. (2023). Oikeudenmukainen energiasiirtymä aluetasolla. Finlands klimatpanels publikationer 2/2023. <https://ilmastopaneeli.fi/hae-julkaisuja/oikeudenmukainen-energiiasiirtyma-aluetasolla-2/> [hämtad 6.11.2025].

- Lundström, N., Honkaniemi, T., & Viinamäki, O-P. (2019). Maaseutu yritysimaossa: visuaalisuudesta uutta potkua maaseudulle. Maaseudun uusi aika /2019, 7-25. <http://www.mua-lehti.fi/maaseutu-yritysimaossa/> rinnakkaistallenne: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202002206050> [hämtad 5.11.2025]
- Luonnonvaratieto - tjänsten för naturresursdata (Naturresursinstitutet). <https://luonnonvaratieto.luke.fi/> [hämtad 4.11.2025]
- Luoto, I. & Virkkala, S. (2017). Platsbaserad regionutveckling som strategisk kompass. Arbets- och näringsministeriets publikationer 2/2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-187-6> [hämtad 4.11.2025]
- Luoto, I., Kattilakoski, M. & Backa, P. (2016). Platsbaserat samhälle som perspektiv. Arbets- och näringsministeriets publikationer 25/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-118-0> [hämtad 31.10.2025]
- Lyly-Yrjänäinen, M. (2024). Arbetslivsbarometern 2023. Arbets- och näringsministeriets publikationer 2024:16, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-917-9> [hämtad 5.11.2025]
- Lyytimäki, J., Huttunen, S., Lonkila, A., Lähteenmäki-Uutela, A., Sorvali, J., & Weckroth, M. (2023). Miten ympäristöoikeudenmukaisuuden moninaisuutta voisi kuvata ymmärrettävästi? Alue ja Ympäristö, 52(2), 133–138. <https://doi.org/10.30663/ay.140869> [hämtad 6.11.2025].
- Maaseudun talous, taloudellinen huoltovarmuus ja alueellinen elinvoima (TOTAL) -hanke. (2024–2026). Karjalan tutkimuslaitos, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. <https://uefconnect.uef.fi/total-maaseudun-talous-taloudellisen-huoltovarmuus-ja-alueellinen-elinvoima/> [hämtad 5.11.2025]
- MaaseutuDigi - Digisyrjäytymisen arki maaseuduilla (2023-2025). Karleby universitetscenter Chydenius. <https://www.chydenius.fi/fi/hankkeet/maaseutudigi> [hämtad 5.11.2025]
- MacGregor-Fors, I. & Vázquez, L-F. (2020). Revisiting 'rural'. Science of The Total Environment. Vol. 741. 2020. 132789. ISSN 0048-9697. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.06.135> [hämtad 31.10.2025]
- Makkonen, T., Hirvonen T., Lehtonen, O., Lemponen, V., Rautiainen, S. & Vihi-
nen, H. (2025). Julkisten rahavirtojen kohdentuminen maaseutu- ja kaupunkialueille. Östra Finlands universitet Spatia raportteja 1/2025. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-5482-4> [hämtad 4.11.2025]
- Makkonen, T., Jolkkonen, A., Kurvinen, A. & Lemponen, V. (2022). Sopeutuvat innovatiiviset maaseudut. Östra Finlands universitet Spatia raportteja (PDF), 2/2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-4566-2> [hämtad 6.11.2025].
- Marshallian, M., P. Chan and M. Bournisien de Valmont (2023). Networks and rural-urban linkages for rural innovation. OECD Regional Development Papers, No. 53, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/4928f26b-en> [hämtad 5.11.2025]

- Marttinen, S., Luostarinen, S., Winqvist, E., & Timonen, K. (2015). Rural biogas: Feasibility and role in Finnish energy system, BEST suitable Bioenergy Solutions for Tomorrow (Research report no 1.1.3-4). Cleen Oy. ISBN 978-952-7205-04-4. <https://finalreports.fi/wp-content/uploads/2023/11/Rural20biogas20-20feasibility-20and20role20in20the20Finnish20energy20system.pdf> [hämtad 6.11.2025].
- McCann, P. (2023). Place-Based Policies for the Future: How Have Place-Based Policies Evolved to Date and What Are They For Now? OECD Regional Development Papers, No. 78, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/9b0b0107-en> [hämtad 4.11.2025]
- Meijer, M., Cedergren, E. & Guðmundsdóttir, H. (2023). Rooting for the Rural: Changing narratives and creating opportunities for Nordic rural youth. Nordregio policy brief 2023:5. <https://nordregio.org/publications/rooting-for-the-rural-changing-narratives-and-creating-opportunities-for-nordic-rural-youth/> [hämtad 5.11.2025]
- Miljöministeriet (2022). Klimatpolitisk plan på medellång sikt. Mot ett klimatneutralt samhälle 2035. Miljöministeriets publikationer 2022:19. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-409-3> [hämtad 7.11.2025]
- Miljöministeriet (2024a). Utvecklingsbild för områdesanvändningen: Riktning för en hållbar region- och samhällsstruktur. Miljöministeriets publikationer 2024:37 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-173-3> [hämtad 5.11.2025]
- Miljöministeriet (2024b). Bedömning av vindkraftsutbyggnadens konsekvenser för landskapet: Uppdaterad utgåva 2024. Miljöministeriets publikationer 2024:29, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-176-4> [hämtad 7.11.2025]
- Miljöministeriet (2025). Vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelman vuosiraportti 2024. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/f9ecaca4-26b8-4310-bdeb-aa02786af0be/15516d17-9d95-4666-8163-07040ec22f9a/RAPORTTI_20250616074127.PDF [hämtad 6.11.2025].
- Miten ratkaistaan digiköyhyyden juurisyty? webinarium (4.2.2025). Ingår i projektet MaaseutuDigi - Digisyrjäytymisen arki maaseudulla (2023–2025). Material. <https://mansikkary.fi/lue-hankkeista/henkkit-kaille-kampanja/digikoyhyys/> [hämtad 7.11.2025]
- Moisala, M. (2020). Paikkariippumattomuus nuorten tulevaisuuden palveluissa maaseudulla. Sydöstra Finlands yrkeshögskola. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-242-9> [hämtad 6.11.2025]
- MTK (2024). Maaseudun & kaupunkien symbioosi. <https://www.mtk.fi/-/symbioosi> [hämtad 6.11.2025].
- Mubarak, F. & Suomi, R. (2022). Elderly Forgotten? Digital Exclusion in the Information Age and the Rising Grey Digital Divide. INQUIRY: The Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing. 2022;59. <https://doi.org/10.1177/00469580221096272> [hämtad 7.11.2025]

- Muhonen, T. (red.) (2024). Aurinkovoimaloiden rakentamisen vaikutuksia ilmastoon, metsiin ja metsätalouteen; Aurinkometsä -hankkeen loppuraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 108/2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-003-9> [hämtad 6.11.2025]
- Myllymäki, T., Turja, T. & Mohammed, N. (2025). Stugbarometern 2025. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2025:20. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-862-1> [hämtad 5.11.2025]
- Målen för och planeringen av regionutvecklingen (ANM). <https://tem.fi/aluekehittamisen-tavoitteet-ja-suunnittelu> [hämtad 4.11.2025]
- Mäenpää, P., Faehnle, M., Grönlund, H., Pitkänen, K., Alanko, L., Sarkia, K. & Kuosmanen, S. (2025). Reaktionsförmåga, lokal information och omsorg: Lokal civilsamhällesverksamhet stärker samhällets resiliens och krisberedskap på lång sikt. Publikationsserien för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2025:2, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-340-1> [hämtad 5.11.2025]
- Nationella centret för utbildningsutvärdering (2025). Utvärdering av det fria bildningsarbetets genomslag och tillgänglighet i samhället (2025-2026). <https://www.karvi.fi/sv/utvarderingar/fritt-bildningsarbete/utvardering-av-det-fria-bildningsarbetets-genomslag-och-tillganglighet-i-samhallet-2025-2026> [hämtad 29.10.2025]
- Nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande (FORMAS). <https://formas.se/samarbete-och-samverkan/nationella-forskningsprogram/hallbart-samhallsbyggande.html> [hämtad 4.11.2025]
- Naturens mångfald och naturvård (miljöministeriet) <https://ym.fi/luonnon-muotoisuus-ja-luonnonsuojelu> [hämtad 7.11.2025]
- Naturresursinstitutet, Ekonomidoktorn. <https://taloustohtori.luke.fi/sv/> [hämtad 5.11.2025]
- Naturresursinstitutet, Statistik, Struktur av jordbruks- och trädgårdsföretag <https://www.luke.fi/sv/statistik/struktur-av-jordbruks-och-tradgardsforetag/struktur-av-jordbruks-och-tradgardsforetag-2024> [hämtad 7.11.2025]
- Naturresursinstitutet: Agrikaattori: Indikatorer för CAP:s effektivitet 2023–2027. <https://www.luke.fi/sv/statistik/indikatorer/finlands-indikatorer-for-caps-effektivitet-20232027> [hämtad 7.11.2025]
- Niemi, J. (8.5.2024) Presentation: Minne menet, maatalouden rakennekehitys? Naturresursinstitutet.
- Niemi, R. M. & Visti, M. (2004). Suomen maaseutupolitiikan arvointia ja vertailua. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 8/2004, ISSN 1238-6464
- Nordberg, K. (2024). Platsanknytning och hembygdskänsla i skärgårds- och landsbygdsområden: Erfarenheter från SALT-nätverkets pilotprojekt för hembygdsfostran. Åbo Akademi. <https://www.abo.fi/wp-content/uploads/2024/05/slutrapport-salt.pdf> [hämtad 5.11.2025]

- Nordberg, K., Sandell, K., & Enlund, M. (2023). Rurala stannare: En studie av stannandets dynamik i Österbotten, Finland. Migrationsinstitutet. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7399-30-9> [hämtad 5.11.2025]
- Nordregio (2023). From Fields to Futures: 40 action points for rural revitalization. Nordic Rural Youth Panel 2023. Nordregio Report 2023:13. <https://nordregio.org/publications/from-fields-to-futures-40-action-points-for-rural-revitalisation/> [hämtad 5.11.2025]
- Norkio, A., Busk, H. & Alasalmi, J. (2025). Nätverket av bankkontor på landsbygden och affärsmiljön: Företagsupplåning och företagsutveckling när antalet bankkontor minskar. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2025:10, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-717-4> [hämtad 5.11.2025]
- Norkio, A., Sivonen, M. & Lahtinen, M. (2024). Miten asuntomarkkina kytkeytyy yritysrähoitukseen ja alueen elinvoimaan? Pellervon taloustutkimus – Puheenvuoroja nro 2/2024. <https://www.ptt.fi/wp-content/uploads/2024/02/PTT-puheenvuoro.pdf> [hämtad 5.11.2025]
- NOUSU-programmet för att återställa vandringsfiskbestånden. <https://mmm.fi/vael-luskalat/vaelluskalaohjelma> [hämtad 6.11.2025].
- Nuoriso-Leader (maaseutuverkosto). <https://maaseutu.fi/eun-yhteinen-maatalous-politiikka/hallinto/leader-toiminta/nuoriso-leader/> [hämtad 6.11.2025]
- Nurmio, K., Rehunen, A., Antikainen, J., Laasonen, V., Helminen, V., Vartiainen, P. & Soininvaara, I. (2017). Funktionella regioner och tillväxtzoner i Finland. Publikationsserien för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 50/2017 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-420-7> [hämtad 31.10.2025]
- Nyyssölä K. & Kumpulainen, T. (2020). Perusopetuksen ja kouluverkon tulevaisuudennäkymiä. Rapporter och utredningar 2020:25. Utbildningsstyrelsen. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/perusopetuksen-ja-kouluverkon-tulevaisuudennakymia> [hämtad 6.11.2025]
- OECD (2008). OECD Rural Policy Reviews: Finland 2008. OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264041950-en> [hämtad 31.10.2025]
- OECD (2012). Linking Renewable Energy to Rural Development, OECD Green Growth Studies, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264180444-en> [hämtad 6.11.2025]
- OECD (2018). Rural 3.0: A Framework for Rural Development. OECD Regional Development Papers, No. 93, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/618f702b-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2019a). Declaration on Policies for Building Better Futures for Regions, Cities and Rural Areas. OECD/LEGAL/0448. Compendium of Legal Instruments of the OECD. <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0448> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2019b). OECD Principles on Rural Policy. <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/rural-service-delivery/oecd-principles-on-rural-policy.html> [hämtad 31.10.2025]

- OECD (2019c). OECD Mining Regions and Cities Case Study: Outokumpu and North Karelia, Finland, OECD Rural Policy Reviews. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/cd72611b-en> [hämtad 5.11.2025]
- OECD (2021a). Delivering Quality Education and Health Care to All: Preparing Regions for Demographic Change, OECD Rural Studies, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/83025c02-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2021b). Enhancing the effectiveness of sub-national biodiversity policy: Practices in France and Scotland, United Kingdom. OECD Regional Development Papers, No. 22, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/1a8c77b7-en> [hämtad 7.11.2025]
- OECD (2022). Unlocking Rural Innovation, OECD Rural Studies, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/9044a961-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2023a). OECD Regional Outlook 2023: The Longstanding Geography of Inequalities, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/92cd40a0-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2023b). The Future of Rural Manufacturing, OECD Rural Studies, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/e065530c-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2024a). Getting to Services in Towns and Villages: Preparing Regions for Demographic Change, OECD Rural Studies, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/df1e9b88-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2024b). Rural discontent: Social unease and quality of life in the rural countryside. OECD Regional Development Papers, No. 99, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/a7164b54-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2025a). Reinforcing Rural Resilience, OECD Rural Studies, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/7cd485e3-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2025b). Shrinking Smartly and Sustainably: Strategies for Action, OECD Rural Studies, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/f91693e3-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2025c). OECD guidelines on the multi-level governance of demographic change. OECD Regional Development Papers, No. 164, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/f66426ea-en> [hämtad 5.11.2025]
- OECD (2025d). Shrinking smartly and sustainably in Finland: Multi-level governance, subnational finance and service delivery. OECD Regional Development Papers, No. 166, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/4fb53cc8-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2025e). A place-based approach to climate action and resilience, OECD Net Zero+ Policy Papers, No. 8, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/faf-bf518-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD (2025f). Enhancing Regional Mining Ecosystems in the European Union: Securing the Green Transition and Supply of Mineral Raw Materials. OECD Rural Studies, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/97ba1224-en> [hämtad 5.11.2025]

- OECD (2025g). Closing Broadband Connectivity Divides for All: From Evidence to Practice. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/d5ea99b2-en> [hämtad 5.11.2025]
- OECD (2025h). Place-Based Policies for the Future. OECD Regional Development Studies, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/e5ff6716-en> [hämtad 4.11.2025]
- OECD Rural Studies. ISSN: 2707-3424. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-rural-studies_499ed299-en.html [hämtad 4.11.2025]
- Owal Group (2024). Huoltovarmuuteen liittyvät saamiset 2035. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Huoltovarmuuteen%20liittyv%C3%A4t%20osaa-miset%202035_1.pdf [hämtad 7.11.2025]
- Parhiala, K., Pitkänen, K., Strandell, A., Rehunen, A. & Suomela, T. (2020). Miten huomioida monipaikkainen elämä terveystalouden järjestämisessä? THL Päätösten tueksi. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-450-9> [hämtad 5.11.2025]
- Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (red.) (2018). Vägar och stigar till kunskap. Ungdomsbarometern 2017. Finska ungdomsforskningssällskapet. Statens ungdomsråds publikationer. På finska. <https://tietoanuorista.fi/julkaisut/nuorisobarometri-2017/> [hämtad 6.11.2025].
- Pellikka, J., Ojala, A., Neuvonen, M. & Tyrväinen, L. (2020). Metsästys terveystalouden hyvinvointivaikutusten tuottajana. Suomen Riista 66: 61–80 (2020). <https://www.riistasaaio.fi/wp-content/uploads/sr66-pellikka2web.pdf> [hämtad 5.11.2025]
- Penje, O. & Vasilevskaya, A. (2023). New urban rural typology of Nordic countries. Nordregio 2023. <https://nordregio.org/maps/new-urban-rural-typology-of-nordic-countries/> [hämtad 31.10.2025]
- Pimiä, N. (2019). Maaseudun infraäänöinti. Finlands Kommunförbund. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2019/2018-maaseudun-infraäänointi> [hämtad 5.11.2025]
- Pitkänen, K. & Strandell, A. (2018). Suomalaisen maaseudun monipaikkaisen asumisen muodot ja tulevaisuuden kehitys. Maaseutututkimus, 26, 6–23. <https://journal.fi/maaseutututkimus/article/view/144262> [hämtad 11.11.2025]
- Pohja-Mykrä, M., Matilainen, A., Kujala, S., Hakala, O., Harvio, V & Törmä, H. (2018). Erätalouteen liittyvän yritystoiminnan nykytila ja kehittämisedellytykset. Publikationsserien för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 40/2018. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-546-4> [hämtad 5.11.2025]
- Pokka, H., Pellikka, J., Husa, M., Vatanen, E. & Knuuttila, M. (2024). Vapaa-ajankalastuksen rahankäyttö ja aluetalousvaikutukset: tutkimus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 53/2024. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-933-8> [hämtad 5.11.2025]

- Polisstyrelsen (2025). Polisstyrelsens bokslut och verksamhetsberättelse för 2024. <https://poliisi.fi/documents/25235045/27075255/Poliisihallituksen-tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s-ja-toimintakertomus-2024.pdf/2087a12f-c715-c92d-e232-2f1684d9eb36/Poliisihallituksen-tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s-ja-toimintakertomus-2024.pdf?t=1741606202740> [hämtad 17.11.2025]
- Projektet Clean Energy System Transition (REPower-CEST) 2024–2026. <https://hiili-neutraalisuomi.syke.fi/projektit/repower-cest/> [hämtad 6.11.2025].
- Pukkinen, T., Heinonen, J., Hytti, U. & Stenholm, P. (2021). Yrittäjyys maaseudun nuorten uravaihtoehtona. Turun yliopiston kauppakorkeakoulu ja tekijät. ISBN 978-951-29-8358-2- https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/151117/Yritt%C3%A4jyys%20maaseudun%20nuorten%20uravaihtoehtona_2021.pdf [hämtad 6.11.2025].
- Purhonen, K. (red.) (2023). Maaseudun yritykset tietotaloudessa - mahdollisuuksia ja kehittämiskohteita. Sydöstra Finlands yrkeshögskola 2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-513-0> [hämtad 5.11.2025]
- Pääkkönen, A., Aro, K., Aalto, P., Konttinen, J. & Kojo, M. (2019). The Potential of Biomethane in Replacing Fossil Fuels in Heavy Transport—A Case Study on Finland. Sustainability, 11(17). <https://doi.org/10.3390/su11174750> [hämtad 7.11.2025]
- Pöllänen, P. (2020). "Veran" ja "Huseinin" arki ja asettuminen raja-alueen maaseudulle: Etnografinen tutkimus kahdesta maahanmuuttajataustaisesta väestöryhmästä Pohjois-Karjalassa. Maaseutututkimus, 28(2), 32–60. <https://journal.fi/maaseutututkimus/article/view/99282> [hämtad 5.11.2025]
- Pöysä V (2022). Syrjäseudun pojat: tutkimus paikasta, materiasta ja maskuliinisuudesta aikuistuvien poikien elämässä. Östra Finlands universitet. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Doktorsavhandling. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-4608-9> [hämtad 7.11.2025]
- Raappana, A. & Kuru, P. (2022). Ysimittari: Raportti kyselyn toteuttamisesta. LUT Scientific and Expertise Publications – Reports, 114. ISBN 978-952-335-816-4 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-335-816-4> [hämtad 6.11.2025]
- Raappana, A., & Pihkala, T. (2024). Three explanations for the development of adolescents' entrepreneurial potential. International Journal of Educational Research, 123, 102272. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijer.2023>. [hämtad 6.11.2025]
- Rannanpää, S., Antikainen, J., Aro, R., Huttunen, J., Hovi, S., Pitkänen, K., Strandell, A., Nurmio, K., Rehunen, A., Vihinen, H., Lehtonen, O., Muilu, T & Weckroth, M (2022). Multilokalitet – nuläge, framtid och hållbarhet. Publikationsserien för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2022:9, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-150-6> (hämtad 5.11.2025]
- Rannanpää, S., Manu, S., Ruokonen, H., Aro, R., Sinerma, J., Teräs, J. & Turunen, E. (2023). Monipaikkaisuus, paikkariippumattomuus ja maaseudun tietotalous (MATTI). Slutrapport. MDI. <https://www.mdi.fi/wp-content/uploads/2023/01/Loppuraportti-MATTI-Monipaikkainen-ja-paikkariippumaton-tietotyö-maaseudulla-MDI-2023.pdf> [hämtad 5.11.2025]

- Rantanen, M. (2021). Monipaikkaisten asukkaiden toimijuuden representaatiot yhteiskunnallisen muutoksen välineenä. *Maaseutututkimus*, 29(Teema), 131–163. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.112890> [hämtad 5.11.2025]
- Regeringens proposition 2017/18:179. En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder - för ett Sverige som håller ihop. <https://www.regeringen.se/contentassets/0ae0beff7ac24e1385d4de30424b7d02/171817900webb2.pdf> [hämtad 4.11.2025]
- Regeringens proposition 2020/21:60. Forskning, frihet, framtid - kunskap och innovationer för Sverige. <https://www.regeringen.se/contentassets/da8732af87a14b689658dadcfb2d3777/forskning-frihet-framtid-kunskap-och-innovation-for-sverige.pdf> [hämtad 4.11.2025]
- Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om vattentjänster (RP 40/2025 rd). Finlex. Regeringens propositioner. <https://www.finlex.fi/fi/hallituksen-esitykset/2025/40> [hämtad 7.11.2025]
- Regeringskansliet (2024). Pressmeddelande från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet: Regeringen fortsätter satsa på forskning om hållbart samhällsbyggande samt landsbygder och regional utveckling <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/12/regeringen-fortsatter-satsa-pa-forskning-om-hallbart-samhallsbyggande-samt-landsbygder-och-regional-utveckling/> [hämtad 4.11.2025]
- Regeringskansliet, Landsbygds och infrastrukturdepartementet (2024). Kommittédirektiv 2024:69. Den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2024/07/dir.-202469> [hämtad 4.11.2025]
- Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Sveriges lantbruksuniversitet. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. 2025.06.19. LI2025/01194 (delvis). <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=25545> [hämtad 4.11.2025]
- Rekola S., Tuori, S., & Vahti, J. (2025). Framtidsbarometern 2025. Sitra. ISSN 1796-7112. <https://www.sitra.fi/julkaisut/tulevaisuusbarometri-2025/#heading-mhoi-uf3c7wf> [hämtad 7.11.2025]
- Riksdagens skrivelse 7/2010 rd - SRR 5/2009 rd. Landsbygden och ett välmående Finland Statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse. <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=ek+7/2010> [hämtad 7.11.2025]
- Rinne-Koski K. & Lähdesmäki, M. (2023). Yhteisölähtöinen yhteiskunnallinen yritys maaseudun palvelutarjonnan ja asukkaiden hyvinvoinnin edistäjänä. I verket H Kostilainen & A Nieminen (red.), Yhteiskunnallinen yritys. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak, Sivut 173-190. <http://hdl.handle.net/10138/564356> [hämtad 7.11.2025]

- Rinne-Koski, K., Hakala, O., Matilainen, A. & Lähdesmäki M. (2020). Kunnille keinoja yhteiskunnallisen yrittäjyyden tukemiseksi alueellaan - Vertaistukea ja vinkkejä teemasta kiinnostuneille kunnille. Helsingfors universitet Ruralia-institutet <http://hdl.handle.net/10138/323524> [hämtad 7.11.2025]
- Rinne-Koski, K., Lähdesmäki, M. & Matilainen, A. (2017). Kyläyhdistykset ja yhteiskunnallisen yrittäjyys? Maaseutututkimus, 25(2), 38–47. <https://journal.fi/maaseutututkimus/article/view/144243> [hämtad 5.11.2025]
- Ristimäki, M., Mäntylä, H., Turunen, T., Lyra, A., Friipyöli, M., Maijala, J-P, Rehunen, A., Laurila, J., Ahola, H., Kero, J. & Hanell, T. (2025). Den regionala differentieringen på riksomfattande nivå: Artikelsamling om nuläget och framtiden. Miljöministeriets publikationer 2025:24, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-702-5> [hämtad 5.11.2025]
- Rodríguez-Pose, A., Dijkstra, L. & Poelman, H. (2024). The Geography of EU Discontent and the Regional Development Trap. Economic Geography, 100(3), 213–245. <https://doi.org/10.1080/00130095.2024.2337657> [hämtad 7.11.2025]
- Rural Pact-konferensen 2025 (europa.eu). Anföranden och presentationer. https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/events/rural-pact-conference-vision-action-empowering-rural-areas-future_en [hämtad 4.11.2025]
- Rural Policy Committee (1992). Rural Policy in Finland. Ministry of the Interior and Ministry of Agriculture and Forestry. ISBN 951-47-6574-5. Valtion painatuskeskus. Helsingfors 1992.
- Rääkköläinen M., Laimi, T., Åkerlund, C., Iivonen, E., Kiilakoski, T., Rannanpää, S. & Salminen, J. (2022). Genomförande av de kulturella och sociala rättigheterna för barn som bor i landsbygds- och skärgårdsområden vid förändringar i skolanätet och hur nedläggning av grundskolor påverkar regionens livskraft. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Publikationer 29:2022, på finska. ISSN 2342-4184. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_2922.pdf [hämtad 7.11.2025]
- Rönnlund, M., Tollefsen, A., Eriksen, I., Ristaniemi, H., Vehkalahti, K., Østergaard, J. & Armila, P. (2025). Rural Nordic Youth's Transition to Upper Secondary School: Challenges and Dilemmas. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202510147879> [hämtad 6.11.2025]
- Saaristopolitiikka.fi
- Saastamoinen, U. & Rehunen, A. (2024). Valtakunnallinen rakentamispaineaineisto. Finlands miljöcentral. Valtakunnallinen rakentamispaineaineisto. <https://storymaps.arcgis.com/stories/fd3d8c061c944bc0beae57bb2a8e79b4> [hämtad 4.11.2025]
- Salonen, H. & Tomrén, L. (2023). Can local value creation induce a sense of justice during green transitions? A study of six rural areas in Denmark, Finland and Norway. Nordregio report 2023:9. <http://doi.org/10.6027/R:2023:91403-2503> [hämtad 4.11.2025]

- Salonen, H. (2024). Pohjoismaiden maaseutukehityksen etenemissuunnitelma. Ratkaisuja hallinnonalojen rajat ylittävän yhteistyön vahvistamiseksi ja siirtymiseksi kohti kokonaisvaltaisempaa maaseutupolitiikkaa. Nordregio, Vihreän ja osallistavan maaseutukehityksen pohjoismainen teemaryhmä (2021–2024). Storymap. <https://storymaps.arcgis.com/stories/faf8b14b5bd8408998ec39e01aae39e0> [hämtad 3.11.2025]
- Sarttila K, Kauppinen T, Kilpeläinen K, Ikonen J, Koskela T, Parikka S (2024). Aikuisväestön koettu hyvinvointi 10 kunnassa – Terve Suomi 2023 -tutkimuksen tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 20/2024 Institutet för hälsa och välfärd, Helsingfors <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-306-5> [hämtad 11.11.2025]
- Sasso, S. & Perpiña, C. (2025). Entrepreneurship in the EU: key insights into business dynamics in rural regions. Europeiska kommissionen. JRC143536. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC143536> [hämtad 4.11.2025]
- Saukkonen, P. & Majoinen, K. (2022). Monipaikkaisuus kuntien voimavarana. Uutta kunnista nr 6/2022. Kommunförbundet. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisu/2022/2213-monipaikkaisuus-kuntien-voimavarana> [hämtad 5.11.2025]
- Savolainen, H., Niemistö, J., Heikkinen, M., Seppälä, J., Springare, S & Salminen, J. (2024). Materialflöden i Finlands samhällsekonomi och deras verkningar: Utveckling hittills och scenarier för den cirkulära ekonomin fram till 2035. Statsrådets publikationer 2024:8, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-759-1> [hämtad 5.11.2025]
- Sentimentti –tietotyöväline. Oktober 2023. <https://intermin.fi/documents/1410869/4024872/Sentimentti-tiivistelma-tutkimustuloksista-lokakuu2023.pdf/> [hämtad 6.11.2025].
- Shaban, A. (2024) Digitalization and Exclusion—Digital Divides and Development. In: Shaban, A. (eds) Digital Geographies—Theory, Space, and Communities. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-97-4734-4_4 [hämtad 7.11.2025]
- Sillanpää, K. Ålander, T., Pylkkänen, P., Kytölä, L & Keränen, R. (2012). Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän arviointi. Landsbygdspolitiska samarbetsgruppens publikationer 2/2012. ISBN 952-227-602-5 (webbpublikation, på finska). <https://www.maaseutupolitiikka.fi/uploads/MANE-raportit/YTR-2-2012-WEB-YTR-arviointi.pdf> [hämtad 4.11.2025]
- Sjöström M., Lahtinen, J., Kortenieniemi, K. (2024). Esi- ja perusopetuksen koulukuljetukset 2022-2023. Kommunförbundet. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisu/2024/2261-esi-ja-perusopetuksen-koulukuljetukset-2022-2023> [hämtad 7.11.2025]
- Sjöström M., Lahtinen, J., Svartsjö, M. (2021). Esi- ja perusopetuksen koulukuljetukset 2020. Kommunförbundet. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisu/2022/2146-esi-ja-perusopetuksen-koulukuljetukset-2020> [hämtad 7.11.2025]
- Skogscentralen. <https://www.metsakeskus.fi/fi> [hämtad 5.11.2025]

- Skärgårdsklassificering, Finlands miljöcentral). https://www.syke.fi/sites/default/files/documents/Saaristoluokitus_menetelm%C3%A4kuvaus.pdf [hämtad 31.10.2025]
- Skärgårdslagen - Lag om främjande av skärgårdens utveckling 494/1981. Författningssamlingen. Finlex. <https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/1981/494> [hämtad 4.11.2025]
- SMF-barometern hösten 2023. Företagarna i Finland, Finnvera Abp, arbets- och näringsministeriet. https://www.yrittajat.fi/app/uploads/public/2023/09/sy_pk_barometri_syksy2023_web.pdf [hämtad 7.11.2025, på finska]
- SMF-barometern hösten 2024. Företagarna i Finland, Finnvera Abp, arbets- och näringsministeriet. https://www.yrittajat.fi/app/uploads/public/2024/09/sy_pk_barometri_syksy2024.pdf [hämtad 7.11.2025, på finska]
- SMF-barometern hösten 2025. Företagarna i Finland, Finnvera Abp, arbets- och näringsministeriet. https://www.yrittajat.fi/app/uploads/public/2025/09/SY_pk_barometri_syksy2025.pdf [hämtad 7.11.2025, på finska]
- SMF-barometern våren 2023. Företagarna i Finland, Finnvera Abp, arbets- och näringsministeriet. https://www.yrittajat.fi/app/uploads/public/2023/02/sy_pk_barometri_kevat2023_web.pdf [hämtad 7.11.2025, på finska]
- SMF-barometern våren 2024. Företagarna i Finland, Finnvera Abp, arbets- och näringsministeriet. https://www.yrittajat.fi/app/uploads/public/2024/02/sy_pk_barometri_kevat2024.pdf [hämtad 7.11.2025, på finska]
- SMF-barometern våren 2025. Företagarna i Finland, Finnvera Abp, arbets- och näringsministeriet. https://www.yrittajat.fi/app/uploads/public/2025/02/SY_pk_barometri_kevat2025-1.pdf [hämtad 7.11.2025, på finska]
- Solkraftsbygge (miljöministeriet) <https://ym.fi/sv/solkraftsbygge> [hämtad 17.11.2025]
- Sorsa T., Lehtonen N. & Rotkirch A. (2023). Kuka haluaa lapsia 2020-luvulla? Familjebarometern 2022. Befolkningsförbundet, Institutet för befolkningsforskning, Översikter E57/2023. <https://www.vaestoliitto.fi/verkojulkaisut/kuka-haluaa-lapsia-2020-luvulla/> [hämtad 4.11.2025]
- Sorvali, J., Lyytimäki, J., Lähteenmäki-Uutela, A., Huttunen, S., Inkilä, E., Weckroth, M., & Tuulentie, S. (2023). Reiluus puntarissa: Kuusamon tuulivoima- ja kaivosuunnitelmat alueellisina kestävyyskiistoina oikeudessa, mediassa ja mielteissä. *Alue ja Ympäristö*, 52(2), 67–88. <https://doi.org/10.30663/ay.137810> [hämtad 7.11.2025]
- Sotkasiira, T. & Haverinen, V. (2016). Battling for Citizenship: A case study of Somali settlement in Lieksa, Finland. *Nordic Journal of Migration Research*. DOI: 10.1515/njmr-2016-0014 [hämtad 5.11.2025]
- Statens budgetpropositioner. <https://budjetti.vm.fi/index.jsp> [hämtad 4.11.2025]
- Statistikcentralen (2025). Statistisk kommungruppering 2025. https://stat.fi/fi/luokitukset/kuntaryhmitys/kuntaryhmitys_1_20250101 [hämtad 31.10.2025]

- Statistikcentralen. Befolkningsprognos. <https://stat.fi/tilasto/vaenn> [hämtad 7.11.2025]
- Statistikcentralen. Födda 2024. <https://stat.fi/tilasto/synt> [hämtad 7.11.2025]
- Statsrådet (2021a). Maaseutupolitiikan neuvoston asettaminen toimikaudeksi 1.3.2021–31.12.2025. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8070ce5f> [hämtad 4.11.2025]
- Statsrådet (2021b). Statsrådets principbeslut om ett strategiskt program för cirkulär ekonomi. <https://valtioneuvosto.fi/documents/1410903/42733297/Valtioneuvoston+periaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+8.4.2021+kiertotalouden+strategisesta+ohjelmasta.pdf/aee1e0d0-802f-b272-e424-50c9cd1c5f5e/Valtioneuvoston+periaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+8.4.2021+kiertotalouden+strategisesta+ohjelmasta.pdf?t=1617783970488> [hämtad 5.11.2025, på finska]
- Statsrådet (2022a). Anvisningar om konsekvensbedömning vid lagberedning. Statsrådets publikationer 2022:75. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-657-0> [hämtad 4.11.2025]
- Statsrådet (2022b). Finlands bioekonomiska strategi. Högre mervärde på ett hållbart sätt. Statsrådets publikationer 2022:4. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-563-4> [hämtad 5.11.2025]
- Statsrådet (2022c). Nationella strategin för friluftsliv 2030: Statsrådets principbeslut. Statsrådets publikationer 2022:13. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-685-3> [hämtad 5.11.2025]
- Statsrådet (2022d). Statsrådets principbeslut om främjande av multilokalt arbete, studier och boende. Statsrådets principbeslut VM/2022/40. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8079e6cb> [hämtad 5.11.2025]
- Statsrådet (2022d). Statsrådets redogörelse om försörjningsberedskapen. Statsrådets publikationer 2022:60. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-819-2> [hämtad 7.11.2025]
- Statsrådet (2023). Statsrådets principbeslut om kulturarvsstrategin 2023–2030. Statsrådets publikationer 2023:8. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-902-1> [hämtad 5.11.2025]
- Statsrådet (2024a). Kulturpolitisk redogörelse. Statsrådets publikationer 2024:56. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-588-7> [hämtad 5.11.2025]
- Statsrådet (2024b). Statsrådets principbeslut om främjande av psykisk hälsa. STM/2024/161 <https://stm.fi/ajankohtaista/paatos?decisionId=2789> [hämtad 6.11.2025].
- Statsrådet (2024c). Statsrådets beslut om målen för försörjningsberedskapen. Finlands författningssamling, 568/2024. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saadokokoelma/2024/568?language=swe> [hämtad 6.11.2025].
- Statsrådet (2024d). Statsrådets försvarsredogörelse. Försvarsministeriets publikationer 2024:6. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-663-455-8> [hämtad 7.11.2025]

- Statsrådet (2025a). Åtgärder för att stödja önskan att få barn och öka fruktsamheten: Promemoria från arbetsgruppen för beredning av det befolkningspolitiska programmet. Statsrådets publikationer 2025:35, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-877-2> [hämtad 4.11.2025]
- Statsrådet (2025b). Säkerhetsstrategi för samhället: Statsrådets principbeslut. Statsrådets publikationer 2025:2. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-794-2> [hämtad 7.11.2025]
- Statsrådet (2025c). Tillväxtstrategin för den kreativa ekonomin 2025–2030. Statsrådets publikationer 2025:61, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-592-4> [hämtad 5.11.2025]
- Statsrådet (2025d). Framtidsredogörelse, del 1. Strategisk omvärldsanalys och scenarier för 2045. Statsrådets publikationer 2025:83. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-702-7> [hämtad 4.11.2025]
- Statsrådet (2025e). Statsrådets industripolitiska redogörelse. Statsrådets publikationer 2025:39. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-932-8> [hämtad 5.11.2025]
- Statsrådets förordning om jord- och skogsbruksministeriet 242/2025. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2025/242?language=swe> [hämtad 7.1.2026]
- Statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse till riksdagen 1993 (SRR 2/1993 rd). Finland, europeiskt landsbygdsland. ISBN 951-47-8341-7- Painatuskeskus Oy, Helsingfors
- Statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse till riksdagen 2009 (SRR 5/2009 rd). Landsbygden och ett välmående Finland: Statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse till riksdagen. https://www.riksdagen.fi/SV/vaski/selonteko/Documents/srr_5+2009.pdf [hämtad 4.11.2025]
- Statsrådets utredning (2021). Meddelande från kommissionen om en långsiktig vision för EU:s landsbygdsområden – för starkare, sammanlänkade, resilienta och välmående landsbygdsområden. Statsrådets E-utredning E 95/2021 rd. https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sidor/E_95+2021.aspx [hämtad 4.11.2025]
- Stjernberg, M., Norlén, G., Vasilevskaya, A., Tapia, C., & Berchoux, T. (2023). Scoping report on European rural typologies (31.05.2023). GRANULAR. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13767183> [hämtad 31.10.2025]
- Strategin för social ekonomi och sociala företag 2025–2029 (TEM090:00/2024). <https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM090:00/2024> [hämtad 7.11.2025]
- Strategisen vuoropuhelun tietosivut (EU-komissio). https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/main-initiatives-strategic-dialogue-future-eu-agriculture_fi [hämtad 4.11.2025]
- Suomen Biokierto ja Biokaasu ry. Statistik. Biokaasutilastot. <https://biokierto.fi/tilastot/biokaasutilastot/> [hämtad 7.11.2025]
- Suutari T. Rinne-Koski, K. & Riukulehto, S. (2021b). Juuret Juniorille - Maaseudun lasten ja nuorten kotiseututietoisuuden rakentuminen. Helsingfors universitet, Ruralia-institutet. Rapporter 2014. <http://hdl.handle.net/10138/341716> [hämtad 7.11.2025]

- Suutari, T. & Rinne-Koski, K. (red.) 2021a. Maaseudun lasten ja nuorten kokemuksia ja käsityksiä kotiseudusta. Helsingfors universitet, Ruralia-institutet. Rapporter 2010. <http://hdl.handle.net/10138/331801> [hämtad 7.11.2025]
- Suutari, T. (2019). Ammatillisen koulutuksen työssäoppimisympäristöt ovat osa maaseudun innovaatioympäristöjä. Ruralia-institutets blogg. <https://blogs.helsinki.fi/hy-ruralia/2019/02/05/ammattillisen-koulutuksen-tyossaoppimisymparistot-ovat-osa-maaseudun-innovaatioymparistoja/> [hämtad 5.11.2025]
- Suutari, T. (2025). TKI-toiminnan tulevaisuudet maaseudun pk-yrityksissä. Maaseutupolitiikan blogi. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/blog/tki-toiminnan-tulevaisuudet-maaseudun-pk-yrityksissa> [hämtad 5.11.2025]
- Suutari, T., Reunanen, J. J. L. & Kurki, S. (2025). Maaseudun pk-yritykset kiinteämmin osaksi TKI-toimintaa. Maaseutupolitiikan blogi. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/blog/maaseudun-pk-yritykset-kiinteämmin-osaksi-tki-toimintaa> [hämtad 5.11.2025]
- Sveriges lantbruksuniversitet – Uppdrag landsbygd -tietosivu. <https://www.slu.se/om-slu/organisation/institutioner/stad-land/samverkan/uppdrag-landsbygd/> [hämtad 4.11.2025]
- Södra Karelens välfärdsområde. Informationssida om Mallu-bilen. <https://www.ekhva.fi/toimipaikat/liikkuvat-palvelut/mallu-auto/> [hämtad 6.11.2025]
- Tantarimäki S. & Törhönen, A. (2017). Kouluverkko muuttuu, entä kouluverkkosuunnittelu? Kunnallisan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 105. ISSN 1235-6956. https://kaks.fi/wp-content/uploads/2017/08/tutkimusjulkaisu_105.pdf [hämtad 7.11.2025]
- Tapio (2024). Metsäbiotalouden arvoketjujen merkitys Suomessa ja maakunnissa -hankkeen tietosivu. <https://tapio.fi/projektit/metsabiotalouden-arvoketjut/> [hämtad 7.11.2025]
- THL Undersökningen Hälsosamma Finland. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/terve-suomi-tutkimus/tulokset> [hämtad 5.11.2025]
- TIESIT-hanke puu- ja energiahuollon varmistamiseksi (2022-2024). Finlands skogscentral & Vägföreningen i Finland, Trafikledsverket, Försörjningsberedskapscentralen och NTM-centralerna. <https://www.metsakeskus.fi/fi/hankkeet/tiesit-puu-ja-energiahuollon-turvaaminen> [hämtad 6.11.2025].
- Tillväxtanalys (2016). Landsbygdspolitik och landsbygdssäkring – i Finland, Norge, Storbritannien och Kanada. PM 2016:11. <https://www.tillvaxtanalys.se/publikationer/pm/pm/landsbygdspolitikochlandsbygdssakringifinlandnorgestorbritannienochkanada.2692.html> [hämtad 4.11.2025]
- Tillväxtverket (2024). Uppföljning av den sammanhållna svenska landsbygdspolitikken – fördjupad rapport 2024 Uppdrag inom ramen för regeringens proposition om en sammanhållen landsbygdspolitik för Sveriges landsbygder N2018/04123. <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/statistikochanalys/trenderochanalyser/trenderochanalyser/nyrapportgerovertblickavlandsbygdspolitikken.7934.html> [hämtad 4.11.2025]

- Traficom (2025a). Bitmätaren.fi: Regionala skillnader i mobilnätets hastigheter mellan städer och landsbygd. Publicerad 26.5.2025. <https://www.traficom.fi/sv/aktuellt/bitmatarenfi-regionala-skillnader-i-mobilnatets-hastigheter-mellan-stader-och-landsbygd> [hämtad 7.11.2025]
- Traficom (2025b). Utvecklingen av fasta kommunikationsnät i Finland. Publicerad 4.2.2025. <https://tieto.traficom.fi/sv/statistik/utvecklingen-av-fasta-kommunikationsnat-i-finland> [hämtad 7.11.2025]
- Traficom (3.10.2024). Omfattande tillgång till snabba mobilförbindelser i städer och i tätorter i landsbygden. <https://www.traficom.fi/sv/aktuellt/omfattande-tillgang-till-snabba-mobilforbindelser-i-stader-och-i-tatorter-i-landsbygden> [hämtad 6.11.2025].
- Tuuva-Hongisto S., Pöysä, V., Armila, V. (2016). Syrjäkylien nuoret - unohdetut kuntalaiset? Tutkimus. Kunnallisan Kehittämissektori. <https://kaks.fi/julkaisut/syrjakylien-nuoret-unohdetut-kuntalaiset/> [hämtad 7.11.2025]
- Tyrväinen, L., Halonen, J.L., Pasanen, T., Ojala, A., Täubel, M., Kivelä, S., Leskelä, A.-R., Pennanen, P., Manninen, J., Sinkkonen, A., Haahtela, T., Haveri, H., Grotenfelt-Enegren, M., Lankia, T. & Neuvonen, M. 2024. Luontoympäristön terveystaikutukset ja niiden taloudellinen merkitys. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 76/2024. Naturresursinstitutet. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-963-5> [hämtad 7.11.2025]
- Töyli, P., Rinne-Koski, K., Lähdesmäki, M., Trogen, A., Rutanen, J. & Husberg, A. (2024). Yhteisölähtöisten yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytysten parantaminen maaseudulla. Maaseutupolitiikan TUUMA-verkoston julkaisuja; aloite nro 2. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/uutiset/aloite-yhteisolahtöisten-yhteiskunnallisten-yritysten-toimintaedellytysten-parantamiseksi> [hämtad 5.11.2025]
- UKK-institutet (16.4.2025). Maaseudulla liikkumattomuus aiheuttaa asukasta kohti lähes neljänneksen suuremmat kustannukset kuin kaupungeissa. UKK-institutet. Tutkittua tietoa. <https://ukkinstituutti.fi/ajankohtaista/liikkumattomuuden-kustannukset-ovat-maaseudulla-asukasta-kohden-koikeammat-kuin-kaupungeissa/> [hämtad 7.11.2025]
- UKK-institutet (17.3.2023). Meddelande: Työntekijöiden heikkenevä fyysinen kunto haastaa työurat ja talouden. <https://ukkinstituutti.fi/ajankohtaista/tyontekijoiden-heikkeneva-fyysinen-kunto-haastaa-tyourat-ja-talouden/> [hämtad 5.11.2025]
- UKK-institutet (2022a). Informationssida: Liikkumattomuuden kustannukset Suomessa. <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumattomuuden-kustannukset/liikkumattomuuden-kustannukset-suomessa/> [hämtad 5.11.2025]
- UKK-institutet (2022b). Informationssida: Paikallaanolon kustannukset Suomessa. <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumattomuuden-kustannukset/paikallaanolon-kustannukset-suomessa/> [hämtad 5.11.2025]

- Undervisnings- och kulturministeriet (11.12.2024). Meddelande: Move! 2024: Fortsatt positiv utveckling av den fysiska funktionsförmågan hos barn och unga. https://okm.fi/-/move-2024-lasten-fyysisen-toimintakyvyn-myonteinen-kehitys-jatkunut?languageId=sv_SE [hämtad 5.11.2025]
- Undervisnings- och kulturministeriet (2024a). Elevenkäten. <https://okm.fi/koulu-laiskyselyt-harrastamisesta> [hämtad 5.11.2025]
- Undervisnings- och kulturministeriets informationssidor om utbildning på andra stadiet (okm.fi). <https://okm.fi/sv/yrkesutb-riktlinjer-och-utveckling> [hämtad 7.11.2025]
- Uppföljning och prognostisering av regionutvecklingen 2024. <https://tem.fi/aluekehityksen-seuranta-ja-ennakointi> [hämtad 6.11.2025].
- Utarbetande av den nationella restaureringsplanen och utvecklingsprojekt YM055:00/2024. <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM055:00/2024> [hämtad 5.11.2025].
- Utbildningsstyrelsen (13.12.2023). Meddelande: Försämringen av den fysiska funktionsförmågan hos barn och unga har stannat av. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2023/lasten-ja-nuorten-fyysisen-toimintakyvyn-lasku-tasaantunut> [hämtad 5.11.2025]
- Utbildningsstyrelsen. Prognostiseringsforum för kunnande (PFK). Webbrapporten Laaja-alaiset osaamistarpeet 2040 <https://www.oph.fi/fi/tilastot/laaja-alaiset-osaamistarpeet-2040> [hämtad 7.11.2025]
- Uusitalo, E. (1998). Elinvoimaa maaseudulle – miksi, kenelle ja miten? Maaseutupolitiikan perusteet. ISBN 951-1-15776-0. Otava.
- Uusitalo, E. (2009). Maaseutu – välinpintoajasta vastuunkantajaksi. Helsingfors universitet, Ruralia-institutet
- Vaattovaara, M. & Airaksinen, J. (2024). Regionstäder: föregångare inom förnyelse och livskraft? Arbets- och näringsministeriets publikationer 2024:24, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-941-4> [hämtad 4.11.2025]
- Vasankari, T., Tokola, K., Raitanen, J., Kolu, P., Vähä-Ypyä, H., Husu, P., Vaara, J., Kyröläinen, H., Santtila, M., Pihlainen, K. & Sievänen, H. (2023). Suomalaisten kestävyyskunto on laskenut vuosikymmeniä – onko Suomessa tulevaisuudessa enää hyväkuntoisia yli 50-vuotiaita työntekijöitä? Futura, 42(1), 4–12.
- Vehkalahti, K., & Ristaniemi, H. (2022). Places of Belonging, Places of Detachment: Belonging and Historical Consciousness in Narratives of Rural Finnish Girls. In D. Farrugia, & S. Ravn (Eds.), Youth Beyond the City: Thinking from the Margins (pp. 195-214). Bristol University Press. <https://doi.org/10.51952/9781529212037.ch010> [hämtad 5.11.2025]
- Vehkalahti, K., Armila, P. & Sivenius, A. (2021). Emerging Adulthood in the Time of Pandemic: The COVID-19 Crisis in the Lives of Rural Young Adults in Finland. YOUNG, 29(4), 399-416. <https://doi.org/10.1177/11033088211026502> [hämtad 5.11.2025]

- Vehko T, Saukkonen P, Hammar T, Kainiemi E, Parikka S & Kyytsönen M. (2025). Digiosaaminen ja digipalveluiden käyttö 65 vuotta täyttäneillä. Tutkimuksesta tiiviisti 44/2025. Institutet för hälsa och välfärd, Helsingfors. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-612-7> [hämtad 7.11.2025]
- Veneri, P. and V. Ruiz (2013). Urban-to-Rural Population Growth Linkages: Evidence from OECD TL3 Regions. OECD Regional Development Working Papers, No. 2013/03, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/5k49lcrq88g7-en> [hämtad 4.11.2025]
- Vestinen, J., Siirilä, H. & Correia, S. (2025). Maaseudun energia- ja liikenneköyhyys ilmiöinä. VTT Technical Research Centre of Finland. VTT Research Report No. VTT-R-00103-25 <https://publications.vtt.fi/julkaisut/muut/2025/VTT-R-00103-25.pdf> [hämtad 5.11.2025]
- Vihinen, H. (2018). Maaseutupolitiikan kansalliset ja kansainväliset näkymät. I verket Maaseutupolitiikan 30-vuotisjuhlakirja. Maaseudun uusi aika 2-3/2018, s 133-143. <http://www.mua-lehti.fi/mua-2-3-2018-maaseutuja-tulevaisuudessa/> [hämtad 4.11.2025]
- Vihinen, H., Kallioniemi, M., Korhonen, K. & Voutilainen, O. (2025a). Policy brief 3/2025: Maaseututiedon päivittäminen politiikan, kehittämisen ja tutkimuksen tarpeisiin. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/uutiset/politiikkasuositus-3-2025-maaseututiedon-paivittaminen-politiikan-kehittamisen-ja-tutkimuksen-tarpeisiin> [hämtad 3.11.2025]
- Vihinen, H., Kallioniemi, M., Korhonen, K., Niskanen, L. & Voutilainen O. (2024b). Maaseudun toimialojen työvoiman saatavuus ja tulevaisuuden tarpeet vuoteen 2040. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 59/2024 Naturresursinstitutet, Helsingfors. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-939-0> [hämtad 5.11.2025]
- Vihinen, H., Korhonen, K., Saukkonen, T., Voutilainen, O. & Kaseva, J. (2024a). Mitä mieltä maaseudusta?: Maaseutubarometri 2023. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 79/2024. Naturresursinstitutet. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-968-0> [hämtad 31.10.2025]
- Vihinen, H., Kull, M., Voutilainen, O. & Weckroth, M. (2023). Maaseutu ei ole tietotalouden erämaa. Policy brief 1.11.2023. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/uutiset/maaseutu-ei-ole-tietotalouden-eramaa> [hämtad 6.11.2025].
- Vihinen, H., Voutilainen, O., Muilu, T., Lehtonen, O., Niskanen, O. & Strandén, M. (2019). Effekter av programmen för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland på den regionala ekonomin och sysselsättningen: Effektanalys av perioden 2007–2013. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2019:16, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-005-2> [hämtad 5.11.2025]
- Vihinen, H., Voutilainen, O., Väre, M., Lehtonen, O. & Strandén, M. (2025b). Analys av effekterna av landsbygdsutvecklingsprogrammets åtgärder 2014–2020 på den regionala ekonomin och sysselsättningen. EU:s gemensamma jordbrukspolitik i Finland Utvärderingar och utredningar 2025:4, på finska. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-737-2> [hämtad 5.11.2025]

- Virtanen, K. och Närings-, trafik- och miljöcentralernas nätverk av klimatexperter. (2023). Regionala särdrag och sårbarheter i anslutning till klimatförändringar i Finland: Bakgrundsmaterial till den nationella planen för anpassning till klimatförändringar 2030. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2023:11, på finska. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-588-0> [hämtad 6.11.2025].
- Visit Finland, matkailun julkaisut (Visit Finland). <https://www.visitfinland.fi/mat-kailun-julkaisut> [hämtad 5.11.2025]
- Vorma, H., Rotko, T., Larivaara, M. & Kosloff, A. (2020). Nationell strategi för psykisk hälsa och nationellt program för suicidprevention 2020–2030. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2020:7. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4140-3> [hämtad 6.11.2025]
- Voutilainen, O., Korhonen, K., Ovaska, U. & Vihinen, H. (2021). Stugbarometern 2021. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 47/2021. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-237-7> [hämtad 5.11.2025]
- Webbtjänsten Sök understöd <https://www.haeavustuksia.fi/fi/> [hämtad 4.11.2025]
- Wendt-Lucas, N., Jessen, S. & Brynteson, M. (2024). National Digital Inclusion Initiatives in the Nordic and Baltic Countries. Nordregio Report 2024:3. <http://doi.org/10.6027/R2024:31403-2503> [hämtad 7.11.2025]
- Wilson, B. (2021). Rural Proofing for Health Toolkit: Country experience – England. Rural England CIC. Rural Proofing for Health Toolkit. <https://ruralengland.org/rural-proofing-for-health-toolkit/> [hämtad 11.11.2025]
- Winquist, E., Galen, M., Van, Zielonka, S., Rikkinen, P., Oudendag, D., Zhou, L. & Greijdanus, A. (2021). Expert views on the future development of biogas business branch in Germany, the Netherlands, and Finland until 2030. Sustainability (Basel, Switzerland), 13(3), 1–20. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202101283079> [hämtad 7.11.2025]
- Winquist, E., Rikkinen, P., Pyysiäinen, J. & Varho, V. (2019). Is biogas an energy or a sustainability product? - Business opportunities in the Finnish biogas branch. Journal of Cleaner Production, 233, 1344–1354. doi:10.1016/j.jclepro.2019.06.181 [hämtad 6.12.2025]
- Yhdyskuntasuunnittelu-lehti (2021). Vol 59 nr 4 (2021): Monipaikkaisuus. <https://journal.fi/yhdyskuntasuunnittelu/issue/view/8145> [hämtad 5.11.2025]
- Yhteiskunnalliset yritykset Suomessa. Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus. <https://yyo.fi/yhteiskunnallinen-yritystoiminta/yhteiskunnalliset-yritykset-suomessa/> [hämtad 7.11.2025]
- Yli-Viikari, A. & Lilja, T. (2016). Se metsä on täynnä kyöneleitäni. Luonnon hyvinvointimerkityksiä jäljittämässä. Alue ja Ympäristö, 45(1), 68–79. <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/60683> [hämtad 5.11.2025]
- Åtgärder i Finlands CAP-plan (2023–2027) för invånare på landsbygden (landsbygd.fi). <https://maaseutu.fi/sv/for-invanare-pa-landsbygden/> [hämtad 4.11.2025]
- Östra Finlands universitet, Institutionen för historia och geografi 2024. Lehtonen, O. Material från mötena i storområdena som behandlat redogörelsen.